Chcąc zajmow. się jakąś nauką, trzeba naprzód określ. przedm. którego badanie i poznan. ma za swoje własne zadanie, ~~[illegible]~~ metod: wedł. któr. stos. się ten przedm. pozn. i wytłó. Bez zasadniczego ~~ściśl.~~ określ. wstępn. ład. nauk.: ani kroku naprzód zrob. ~~nie~~ można; porzuca jej żadn. nie miałaby celu. Nie sądzim. że Socjo. także musi się podd. temu ogóln. prawu logiczn. a że już istnie. jakie lat niedużo; i posia. bogat. litera.: nauk. osobne czasopism. specjal. osobne ~~wykład~~ swoj. katedr.: po uniwer. zachodn. Euro. i Stan. Zjedno.; osobne ~~[illegible]~~ Kongre.: i nawet i przerow. i stowarzyszen.: Zdawałob. się przeto dawno już musiała dać ~~[illegible]~~ odpowiedź jasną ~~[illegible]~~ i stanowczą na oba pytan.: 1° czem się zajmu. właściwie ~~[illegible]~~? 2° jakiej metod. postępuje się w badan. swoich?

Tymczas. ~~[illegible]~~ dzieje się coś dziwne. Pośród specjalist. oddaj. się tej nau., zdaje się, jest wielu takich i to bar. poważ. uczon.: któr. wcale się różn. w odpowiadaniu na ~~[illegible]~~ dwa wstępn. pyt. Weźmy np. jeden z ~~[illegible]~~ czasopism przykład: Przed kil. tygodn.: zawiązała się w Zurychu redakcya ~~[illegible]~~ nowe czasopis. socjologi, które będzie wydaw. artyku. w czter. językach: po niem. angiel. fran. i włosku: a współpracowni. swoje uzyskało słynn. socjologów: Wymien.: z Niem.: np. Achelis, Goldscheid, Gumplowicz, Masaryk, Stein-Tönnies — z Włoch.: Loria, Vaccaro — z Angli: Ward, z Francus: Waxweiler, Worms i t. d.

Donosz. o tem redak.: (Eleutheropulos — i bar. Engelhardt) zaprasza publi. do współpracy ~~abonen.~~: aby do pierw. zesz. (1 sty. 909) nadesł. drobn. krótk. artykuły ~~[illegible]~~ na tem: Co jest przedmio. lub zadan. socjologi =

Socjolo.

Eisler, Soziologie die Lehre von d. Entstehg u. Entwickelg d. menschl. Gesellsch. Leipz. 903 Weber
§. 1 Gegenst. u. Aufgab. der Soziolo.
§2 Metho. d. Sozio.

Achelis, Soziologie = Leip. 99 Gösch.
§. 1 Aufg. u. Begr. der Soziologie
= Rozd. III od §. 19 Method. u. Prinzip. d. Sozio.

a wrazie Redak. swoje żądan. zmusz. oświadczy, że socjolo. nie jest wcal. nau. utrwalo. a chociaż niektór. zdaje się, że wiek XX jest właści. wiek. socjolo. jednak poznaw. tej nau. ciągle się zmien., istniej. żądan. sprzeczn. co do jej żądań, meto. i t. d. a co gorsza, żąda. nie wid. zgody w rozwiązyw. jej problem. Wprawdz. redak. pociesz. się, że i in. takie nau. chorują na te sam. wadliwości, ale nie zważ. że nie widzi w tem nic pocieszającego ~~wyjść~~ aniżeby współ ~~zadani~~ ~~dla~~ badaczy tej nau. Dla tego redakcya wstrzym. właściw. przez dyskusye w swojem now. czasopi. dla wszystk. możno. do obrazu. swoich opinii a tem sam. do zrobien. że socjolo. jakoś naukę więcej pewną i utrwaloną nie. dotąd była.

Zapew. ten optymiz. który na to nie zgadza się bezwzględ. zwłaszcza Gumplowicz, choć on taki swoje współpraco. przyczyni. się. Redak. tego nowe wyd. Soziologii z r. 905 tchnie przeciwnie zadowol. z tego, że gdy w r. 85 ogłosił pierw. je wyd. (Wien-Manz) Grundriss der Soziologie, spotk. się wokien. samor. z niechęc. i lekceważ. większ. nie popularno. zdoby. sobie jego wyd. polsk. z r. 87 miał. zaledwo. w niejedn. zmienio. ale nie mniej materyalisty. pojęć dziś, patrząc na rozwój Socyol. w Niemczy. i w innych krajach słow. Wcale, ze ona tryumf. socjolo. dziś cale.

Jest w każd. razie zasług. Gumplo. że w literatu. niem. ogłos. pierw. podręcz. socjolo. przyjaźni pod tą nazwą a dwa lata później w polsk. 1884 przyj. czem zaznacz. trzeb. że polsk. wyd. jest

System Socyologii
Warszawa 87

+ Oryginał dzieła Gumplo. trzeb. poszuki. się edyc. drug. z r. 905 która takie zawier. obszern. poglad historyczn. na dotychczas. badan. socjolo. oraz krytykę tychże i zarówno i w niejed. punkt. zmie. oprac. od niem. +

Szczeg. uwag. osądz. Gumplo: nie mamy, że teraz socyolo. jest już nauk: zupeł. rozwin. i polegaj na badan: poważ. i metod, że niewątpli. trzeb. aby przejrzeć tory uczniem fałszy, które przy wszystk. tego rodzaju ocenach muszą być (koniecz. być) rozważane:

1º Gumplow. jest ma wzgląd o sob. wyobraż. a tego następst. naturalne jest, że wszystk. auto. odważali się lub ignorować ich od tych socyologów. Pierw. według niego najważ: jakieś filozofie socyalne. Wtedy oczywiście argum. brany z różnic. poglądu: na jedn. i tę sam. kwestyę – dla Gumpl: nie ma żadn. wartości: to wszys. który z nich zgod. mają ocenić jed. i tem samem zdan. o socyolo. – a wtedy będzie ona nau. która jest dobrze ustalo. i swoich. się rozwij: a czas, który różn. się międ. sob. i przedewsz: od Gumplo. i jego zwolenn. nie mają żadn. głow., bo uprawiają tylko Socialphilosophie ale to nie jest żadna Socyologia = Soziologie ist es nicht str. VIII 2e wyd.

Także wyd. wystarcza przedyst. o dziele Lud. Steina – die soziale Frage – (97) im Lichte der Philos – tem o dalek. ważniejsz. prac. od takich badaczy jak Schäffle, jak Lilienfeld i t. p. Ci zajmują się organizmem społecz: lub ciałem społecz: (p. VIII), na ostatn. zwolenni: nau: opanow. organiczne – organisch. Staatslehre – ale ich teor. nie mają nic wspólne. z socyologią pozytywisty. Owoc ich dyb. tych wnikli. nie uwag. się, jak należy. uprawi. socyologii. Tak twierdzi Gumplowicz

Socyol.

–III

z tomy: Schäffle, Bau und Leben des sozialen Körpers

Lilienfeld – Gedanken 63 über eine Sozialwissensch. der Zukunft 5 Bde – 1874 i. s. d.

Gdy w r. 94 stanow. Hildebrand w mowie rektorsk. o historyi rozwoju praw i obyczaj. – wyraził wątpliwo: czy socjolo. może być wogóle nau. samodziel. – Gumplo: z wielk. lekceważ. pomijaj. mimo chod. to twierdz. jak gdyb. Hildebrand nie ~~znał~~ [miał prawnie zabier. głosu w] się ~~zupeł.~~ socjol: na której się nie znał.

2° Stosunek do Letourneau i podobn. koleg. świadcz. że Gumplo: za wiel. ufa swoim odkryciom i hipotez.

Ale niewątp: chciał. że w podob. mierze wypowiedz. Letourneau wielki socjo. fran: a tej. [bardzo] stanu: Gumplo. bo jest [zwierzcho.] w [illegible]

Otóż Letourneau który wyd. swoj: socjolo: etnografiją: wiele wszy: w tem sam. rodu, (co Gumplo. pisze swojej) ~~wspólny~~. wyd. Socjolo: ~~Gumplo~~ był przeświadczo. że jeszcz. nie czas pis. Socjolo: bez razem: się zbadan. materyału history. Niezupeł. o tem, że z tej. materya. który będ. mógł wydob. ogól. prawa, ale dzisiaj trzeba przedewsz. aby o to się postarać – Pisze zat. monogr: ewolu. moralności 87 ewolu. małżeńst. i rodziny 88 ewolu. własno. 89 ewolu. prawnicze 91 ewolu. handlu 97 – nowe wyd. 98 = ewolu. własno = ewolu. polity. 90 ewolu. religii. 92 ewolu. literat. 94 – psychologja etniczna. 901 psycholo. ethnique = Ale dodaj: Letour: ogóln. praw rozwoju życia i ludzko. zawsze [illegible] bo Arysto: Polity: jest wzorem: socjologji: a Plat. jest Fakti – socjolo: obaj zaś aż do Comte'a mieli wiedzę: nieskoń. Mimo to, ubolewa Let. mamy dotąd ze socjolo: tyl. wzory. udaną tej przez Comte'a – ale samej wiedzy jeszcze nie mamy

Otóż Gumplo: który bez. chwali Let. nie pozwal: że on się myli –

Z nee[illegible] on [illegible] a do mieć był w tem pretekst. Ale dla niej [niejedna] ~~ten~~ materyali. Gumplo. chce jemu się samemu zdaje: że socjol. już istnieje: na ~~Sąd~~ bar. wyrozumie. ++ Ale tand zabron: [illegible] wyciąg: że zdan: [illegible] Letour. – rzekłby: że może. wyd. nie było. mieli. Socjol. – w każd. razie Gumplo. bez otwor. dodaj: Letour. zwie być prawo. pojęć ~~intuicyj~~ tej sprawa t.j. socjolo: zbar. ja ~~po~~ [samo]

++

19. 10. 908 3 3

W ogóle dobrze już teraz zaznacza. bo dzisiaj nie może. się zająć krytyką systematycznego Gumplo. zaznacza tylko jego filozofii. stanowisko. Dla niego są tylko dwa poglądy możliwe: dualizm i monizm. „Nie myślę teraz zwalczać dualizmu, choćby dlatego, że nowoczesna filozofia i ~~przy~~ przyrodoznawstwo uwalniają nas od trudu, żeby. ~~[illegible]~~ zasadniczo monizm. Monizm jest o tyle prawdziwy i stały, o ile dualizm dla ~~[illegible]~~ większości ludzi jest potrzebny – Dla tej większości nie piszę, ~~[illegible]~~ książki mojej nie czytają. Zwracam się do zwolenników Monizmu i chodzi mi o to, żeby konsekwencje jego w dziedzinie społecznej rozwinąć – co powinno być jednym i wyłącznym zadaniem socjologii – Grundriss der Soziologie 2e wyd. str. 111 – r. 905"

3° Nie posiada Gumplo. gruntownego wykształcenia filozoficznego bez przyjmowania za dobrą monet. pewne hipotezy monisty. a z tego. zarazem wynika. że pragnie socjologii: zamienić. w naukę przyrodniczą. zupełnie od filozofii niezależną. To zaś nas prowadzi: do kwestii:

4ej takiej. przy krytyce. Gumplo. zasługującej. na rozważenie: czy socjologia jest nauką: tylko empiryczną. historyczną: etnografią – czy też należy ona do filozofii: W pierwszym razie filozof nie może nią się zajmować: jak ~~tylko~~ o tyle, o ile one ~~[illegible]~~ dostarczają jakiegoś materiału: Tymczasem: inni socjologowie mają pretensje: rozstrzygania pewnych wielkich problemów filozoficznych: a wtedy powstaje pytanie. czy wogóle filozofia: jeszcze jest potrzebna. jako pogląd na świat całkowity i stanowisko: o celu ostatecznym. i ludzkości: społeczeństwa: U Gumplo. zresztą zwłaszcza. zasadniczo. też zawsze: jest. to jedno. nie zgadza się ani z celem. który zaznacza:

Zima 1908/1909 Wykł. o Socjologii Cz. 1.

socjolo: jej założ. Aug. Comte ani z wywod: jego następ: któr: z jedn. stro:
opier: ją na biolo. i socjolo: a z drug: stro: robią z niej podst: nierbęd: ety. i polity:
U Comt. ona jest przygoto: do Polity. pozyty: która kończy się na syst. religii now.
u Spen. ona jest częścią organiz: tak zwa. Filoz. Syntety: która zaczy. się
od jakiejś ogól. metafi: rozwija się poprzez biolo: i psycho: aby pot. ze sieb.
znowu wydobyć nową etyk. i prawoznawst. i polity. Tej. wszyst. u Durkh.
nie ma i nie podaw. swego syste: także nie mówi nam jaki miejs. w niem
zajmu: socjolo: Tymczasem. był. że jest moźliw: rozstrzyg. wszystk. proble.
etycz. i polity. i religii – za pomo. sam socjolo: a to nie moż. inacz. zach.
Można. te sam. wydob: z psycho: z etnolo: lub antropol: a pozna. ?:
nie rozstrzygn. że socjolo: jest samod. nau – któr. wszyst. rozstrzygi: co
ma jakikol. związ. ze życi. społecz. a rozstrzyg. wedł. swoj. właśc. socjo.
metod: co do w następn. zaj. ogólni. któr. nie będ. się zgadz. z
twierdz. n.p. Letourneau, że właści. wszyst. pis: w swoj. polity. ~~zagr~~
najdawniejszy – socjolo: a Plat. był niewątpli. socjolo: Skoro ci mędr:
byli niewątpli. filozo: ~~mieli~~ swoj. syst. filozofi. dobrze zbadow: a
ta socjolo: któr. się przypisuj: wszystk. znajd. się w ich polity. i ety:
Musimy zat. zaj. się przedewszyst: jasn. określ. socjo. i jej innych nauk
nau. nauk. i jej meto: a pot. przedmiot. któr. się ma zajmow: oraz czy
te przedmio. są traktow. przez nią filozofi: w związ. z całą. syst.

Część pierwsza ogólna czyli Introduktorna

Soczyolo.

§ 1 Wyraz Soczyologia
§ 2 Stosunek Soczyologii do polityki i etyki
§ 3 Przedmiot Soczyologii
§ 4. Podział Soczyologii
§ 5. Nasz podział =
§ 6. Metoda soczyologiczna
§ 7. Prawa soczyologiczne wedle Gumplowicza
§ 8. O prawach soczyologicznych w ogóle
§ 9. Jakie powinny być cechy prawa soczyologicznego?
§ 10. Co to jest organizm?
§ 11. Czy społeczeństwo jest organizmem?
§ 12. Jak wygląda organizm społeczny u Spencera?
§ 13. Różnice pomięd. organiz. a społeczeńst. wedle Spencera.
§ 14. O pierwot. barbarzyń. rodu ludzk.

Socyolo.

Część pierwsza: Introdukcya ogólne.

§ 1. Wyraz Socyologia przez Aug. Comte'a nie zost. wszystk[...] ani z dwóch językow utworzo: ale skoro się przyj: i we wszyst. języ europ. wszystk: obywat. można się a nawet. należ. się nim posługi. W rozumieniu Comte'a który także ze twór. tego nazw. uchod. oznacza on umiejętno. traktuj. o praw. fundam. rządzących zjawisk. społecz. (Cours de philos. posit. IV. 1837) Nazy. się u nieg. także fizy. społeczn. aby wyraz. docisno. praw. rządzących w świe. martwym i żyw. Całokształt. wiedzy ludzk. jest dla Comte'a jedna olbrzy. fizy. która zawie. astronomi. fizykal. i chemicz. obejmu. zjawis. jak i biologicz., jak i biologi – wszyst. życie roślin i zwierz. oraz społeczn. rodzaj. ludzk.

Wyraz now. się przyj. bo nowa rzecz oznacz. Zajmo. się i dawniej zdarzen. społeczn. ale Comte i uczo. jeg. dodali wiele nowi a tak to nowe jak i dawniejsz. traktow. z innego, niż dawniej punktu widzen. W prawdzi. Grecy znacz. część kwest. rozwiązych się dzisiaj socyologicz. rozbierali w osobn. nauce, t. zw. Polity. a ta uchodzi za część i koron. każd. syste. filozofi. Plat. a bardz. jeszcze Arysto. doprowadz. ją do tak. doskonało. że Comte nazw. wyzn. o polityc. Aryst. że jest jedn. z utwor. najznakomit. literatu. starożyt. i pozost. wzorem dla prac tego rodz. wzor. powszech.;

Dobr. i to dod. że John Stuart Mill zwolen. Comte'a z zarz. nierty znaw. stonn. społeczn. twierd-nau. że do owej części Socjolo. któr. oprac. Augst. w swoj. Polity. mało co Comte potraf. dodać nowego. Mogłoby się zat. zdawać i zdawało niejedn. że nau. nowa nie była far. potrzeb. skoro jedna część jej była dobrze znana Grekom i że tak. ucze. poprzest. na dawn. naz. Polity. W rzecz. i astron. poszła jed. w swo. podob. choć nierówn. rozwoj. jest od greck. a pod każd. wzgląd. wyż. nauką. Zachow. mimo to nazwę dawn., aby wyrazić ciągło. tej sam. nau.

Na usprawiedli. jedn. nowej nazwy moż. powiedz. że socjolo. dzisiejsza nie jest rozwi. wprost ze star. polity. ani astro. nowa z greckiej. Astrono. pozost. w grun. jedn. i ta sam. nau; socjolo. oddzieli się od polity. zupeł.

Socyolo.

§ 2. Stosun. Socyolo. do polity. i etyki. — Gdy ten stosun. wzaj. rozważ. okazu. się, że socyolo. nie był. jest nowa nau. lecz także now. zajmu. się przedmio. Cóż bow. robi dzisiejsza polity.? Alb. bada stosun. między naroda. i zachody. któr. coraz. zmieniają się — dość przypom. ostatn. wypad. bałk.: i wzrośn. przeznie zmian.: w interes. i zet. i w sposob. (względ. nieb.) (więk. mocarst. Europy — alb. też polity. wytyka. organiz. wewnętrz. państ. poszczegól. — Z dwóch tych zadań pierw. było nieznane w starożytno. bo prawn. współistn. obok sieb. narod. jest dopier. wynik. idei chrześcijań. i organiza. Kościoła a dzisiaj ogół ta, zowąc się w ścisł. znacze. polity. zupeł. do socyolo. nie należ. Druga zaś część ~~Druga zaś część~~, i odnosząca ~~zajmuj.~~ się do wewnętrz. ustroj. państ. bywa przez socyol. z inn. punk. widzen. badan. i dla celów odmienn. Gdy bow. Polity. rozbie. organi. państwo. składa. zastan. się ona nad ich stosun. wzaj. i nad charakt. wśród któr. funkcyonują ~~normal.~~ Socyolo. przeciw. szuka ich począt. i ~~praw~~ rozwoju. Polity. dogmatyczna wytyka. czeg. potrzeb. aby dana forma rządu, dajmy na to, monarchia konstytucyjna mogła istn. prawidło. i rozwij. się bez utracen. swoj. natu. istot. Socyolo. genetycz. śledzi wszyst. formy polity. jakie spostrzeżem. przybier. od czas. najdaw. a nie czuje się być powołan. do układan. katechiz. polity. przydatn. obywatelom pewn. naro. Zapewn. docho. ona także do wniosk. ogól. na podsta. swoich bad. history. N.p. moż. nabrać przekon. i wyrażać je, że ludzko. w ciągu wiek. zmierza do jedn. formy ustroju polity. i że forma ta najlep. odpowia. tak materyaln. dobroby. jednost. jak potrzebom ich ideal.

Ale takie wnios. teoret.-ogól. najwyż. nie mog. być zastosow. do wiedzy polity., mog. co najwyż. być przyjmie. z dale., bo Socjolo. zajmu. się główn. dynami. ~~społeczn.~~ któr. rozwijały się od począt. ucze. plemien. na wsz. powierzch. ziemi, polity. zaś przedewsz. wytycz. ~~dynami~~ statykę tychże jed., ~~tworzących~~ dobrze zrównoważoną całość polityczną w pewn. ~~społeczn., któr. rozwij. od począt. plem. nasz.~~ narodz.

Stosun. socjol. do Etyki nie inacz. się przedsta. Mają niewątpli. obie nau. wiele wspóln. przedmio. bo zajmu. się zjawis. które zowią się moraln. Ale gdy Ety. bada isto. moralno. i stara się określ. co dobre a co złe, co dozwolo. a co zabron., co pochwa. godne a co godn. naga. wobec głosu sumien. Socjol. zastan. się nad form. różn. ~~k~~ któr. moralno. czy dzisiaj przybier. się czy przybier. w czas. ubiegł.: Nie wytycz. ona, co dobre a co złe, co godzi. a co niegodzi.: lecz tłum. jak ludy przeróż. dochodz. do pojęć moral. a jakie im nadaw. znacze. w stosun. społe. Stąd zaś wyni. że Ety. dąży do stawian. dogmat, Socjo. do odkryw. ich gene.

Socyo.

§ 3. Przedmiot Socyologii. Z tego, co się dot. rzekło. widoczn. jest, że pewna ilość zjawisk, należ. do Polity. lub Ety. takż. w obręb Socyo. wchod. choć przez nią wedle inn. punktu widzen. i dla różn. celu jest badane. Ale oprócz nich Socyo. obejmu. jeszcz. wiel. inn. przedmio. któr. tamte obie nau. nie zajmu. się. Są obrazy życia społe.: któremi nie zajmu. się obie nau.: wymienio. n.p. religia. Ta udziel. wprawdz. sankc. najwyżs. każd. Poli. i każd. Ety. ale sama przez nie bad. nie jest. Przeciw. Socyolo. ta moż. wszyst. obrazy relig. śledz. ich przemian, tłum. treść ich i form; ocen. owoce, któr. z nich się rodzą. Cel. takk. bad. nie jest dowodz. lub tłum. pewn. prawd religii. lecz powstan. i rozwijan. się całe owej sumy zjawisk społecz. i psycholo. podpadaj. pod relig. pojęcie. Zapew. i teolo. staw. sob. wiel. szczeg. tych pytań, ale więc. dogmaty; Socyolo. zaś ich gene. wykazu. i formy ich opisuje.

Obok religii, a po części pod wpływ. jej ożywion. rozwij. się liczn. fakty. pod mian. zwyczaj i obyczaj: ceremo. etykie. i form obcowan. w świe. Boga. Ten materyał. należ. praw. wyłączn. do Socyo.: bo Ety. Polity. Teolo. rzadko tyl. i mimochod. maj. sposobn. nim się zajmo. Pot. jest pole olbrzym. zjawi. duchow. któr. na kszt. społeczeń. wywier. wpływ niezmier. a tyl. w niem i za jego pomo. wyrab. się mog. Sztu. piękn. rozchodz. się w liczn. gatun. nie daj. się oddziel. od życia ~~społ~~ społeczne. Wszak. nie napotyk. dot. ludu tak dzik. któryb nie miał choć drobn. porząt. tej lub owej sztu. a nie stoso. ich

do rozweselen. dusz swoich, do podniesien. serc swoich i do zachow. wspomnień swoich. Nie było dot. ludu bez relig. ale też nie było bez muzy. jakiejś lub tańca. Socyolo. bad. ich poczat. ich rozwój i przemia. a te odbyw. się zaw. na łonie jakiegoś społeczeń. Oczywiś. teor. tych sztuk i nauk, tych kunsztów i literatur będz. dogmaty. (wykła. je Estety. w najszer. znaczen.) – ale w tem nic dziwn. bo Socyolo. nie ma zamia. uczyć śpiewu lub malars. ona tylk. podej. prawdopo. tłum. jak to niegd. w róż. społeczeń. powst. śpiew lub malars. oraz jak wyglądały lub wpływały. pewn. na pewn. dane społeczeń. Wszyst. zat. co zdział. wyobraź. ludz. i rozum, wszyst. literatury, nauki, czy sztuki czy moral. sama nawet filoz: wszyst. nauk króles. i wszel. umiejętnoś; wszel. hand. i przemysł, wszel. odkryc. i wynalaz. które przyczynił. się do panow. człow. nad ziem. – regnum hominis super terram wedle słów Bakona – lub jak czyt. w Gen. 2,28: crescite et multiplicamini et replete terram et subjicite eam et dominamini piscibus maris et volatilibus coeli et universis animantibus quae moventur super terram – słowa Boga do Ad. gdy jemu odd. rządy nad wszyst. co żyje na ziemi.

Wszyst. te rzeczy mog. być traktow. jako obja. społe. jako wyniki sił, zawart. w plem. ludzk. a zaraz. jako czynni. wpływaj. na ukształtow. i przeobraż. jego losów.

Socyolo.

I moż. dalej jesz. posuw. analiz. zjawisk społeczn., aż do ich zwężyn., ukryw. się na dnie ducha ludzk. Wszyst. bow. co ludz. uczyn. w jakikol. sposób, jest owoc. myśleń. i roda. ze sposo. mowy udział. Począt. zat. mowy ludzk. i powo. rozbicia się jej na niezliczo. język. gwary i narze.; dalej początk. same rodu ludzk. i pierw. jego zaczątk. towarzys. wchodz. do najprzejrzal. dziedz. Socyolo. — słow. wszelk. wszel. myśli, czyny i dzieła ludzk., zat. kultu. narze. rodu od zachow. wiary Babel i zadziwiaj. piramid aż do zgrozą przejmu. tuneli współczes. aż do wynalazku. parow. i dziś przejmuj. balon., do telegraf. bez drutu, przenosz. w mgnien. oka pismo lub słowo ludzk. z jedn. półkul. ziemi nasz. na drug.

Jakikol. wszyst. te fakt. niezliczo. powst. wszyst. w społeczeń. ludzk. i do nieg. wracaj. w skut. swoich, grupuj. pewn. ich liczb. pod pewn. typ. społeczn. któr. w spos. szczegól. interesuj. Socyol. Najpierw. międz. wysuwa się rodzi. o liczn. form. historycz.; stosun. wzajem. jej członk. do sieb. a jej. sam. do uczn. społeczeń.

Pot. przychodz. kwest. własno. której organiza. w ciągu dziej. pozostaw. w podwójn. łączno. z rodzin. i z państw.

Na trzeciem miejs. przycho. budo. państwo. z liczne. stan. a kaź. z nich przyno. ze sob. cały zasób atrybu. przywilej. zwyczaj.

Bo w miarę jak społeczeń. rozwija się, funk. jego stają się cor. sztuczn. i bardziej złożon. Dla konieczn. podziału pracy mnożą się stany i urzędy, w któ. każ. spełn. pewne sob. właści. zadan. Stan żołniers. obok cywiln.; duchown. obok świeck.; urzędni. administr. obok sędziowsk.; władze monar. obok ligu. władz lokal.; rząd centr. obok władz autono: — wszyst. te instytu. rozwij. się; układ. w coraz nowe formy; sprowadz. coraz różn. równowa. czynni. społecz. Muszą więc brane ko. niecz. pod rozwag. przez Socyolo.

Czy wreszcie pominiemy instytu. religii, któr. wpływ przeważ. w tworzen. się narod.[2] w układan. się ich ustroj. polity. Wszak sama histo. kapłanist. dostar. bogat. zbioru typów i form społecz. w każd. narod. i wielkie odmienności, które nier. były a dziś jesz. są u wielu narod. jedyn. zakon. życia społe. Zato znowu niezliczo. kodexy religijn. a mieszcz. w sob. prawo publicz. i prywat; etyk. i polity; zwycz. i obycz. Wszyst. to musi obj. z pozycji Socyolo. jeśli chce wyjaś. dokładn. warunk. instytu. w któr. urzeczywistn. się życ. społecz. zniechęcon. zwłasz. rządzący. i rządz.; interes. i celami. Musi nau. o społeczeń. zbad. każ. objaw życia ludzk. mający na sob. jakąkol. ~~znak~~ cechę i znamię społecz.

Socyol.

§ 4. Podział w Socyologii na różne, rodzaj. ze sob. w zgodz. części i wzgodz. z całością jest konieczn. jeżeli ma ona zapanow. nad bajeczn. obszernym materyał. Sama różnorod. zjawisk, któr. ona zajmu. się, domag. się układan. ich w pewne grupy i rodz. aby z nich przez porównyw. i odróżnien. wydob. pewne formy ogól. typow. i ustano. pewn. praw. które niemi rządzą. Wszak wedł. defin. Comt'a zajmu. się ona praw. fundamental. któr. rządz. zjawisk. społeczn. (Cours de philos. posit. IV. 185). Podział tych zjaw. nie przedstaw. wielk. trudno. skoro one najczęśc. znan. już są z inn. nauk i tem znajdu. się w pewn. dobrz. określo. klas. i w pewn. porząd. hierarchi.

Przypatrz. się dla przykł. zarazem wstęp. podziało. jakki przeprow. Herb. Spencer w swoich Zasadach Socyologii – the principles of Sociology = fran. przekł. Principes de Sociologie – par Cazelles – Paris, Alcan – = przekł. niem.: Die Principien der Sociologie übers. von Vetter – Stuttg. 77.87. 27.29. – 4 voll.

Rozkład dzieł a taki:

Tom I. Część Ia. Fakta Socyologii

a. O rozwoju nadorganicz. – O czynnik. zjawisk społeczn. – O czynn. zewn. i wewn. – O człow. pierwot. pod względ. fizycz.: uczuciow. i umysł. O ideach pierwot. – o ideach żyw. i nieżyw. rzeczy – o ideach snu i snów, zemdlen. apoplex. katalepsi. ekstaz.: śmierć. zmartwychwst. O ideach duszy, duchów, potworów, dyabłów – o idei życia przyszł. i świata pozagrobo. – idee nadprzyrodzon. czynnik. i wpływ ich na epilepsi: delirium, szaleństwo, chorob. śmierć.

Wstęp do Socyologii tłum. Goldberg = the Study of Sociology – Warsz. 73 jest dzieł. odręb. – Łoto. 12

Tylko przekł. Zasad Socyolo. ukaz. się znacz. później

o inspiracyach, przeczuciach, czarach –
o zwycz. miejscach, świątyniach, ołtarz. ofiar. postach, pokut. modlit. i t. d.
o czci przodk.; obraz, fetycz. zwierząt roślin, przyrody bóstwach –
przyczyny teoryi wiary w ogóle
Obyczaje Socyolo –
Tom II. Indukcye Socyologii =
Część 2a: bo to towarzystwo (społeczeństwo =
Społecz. jest organizm: Wzrost społeczny – twory społecz. funkcye społecz. – systemy organów – syst. odżywiania – syst. dystrybucyi, syst. regulacyi: – typy społecz. i konstytu. społeczn. – metamorfo. społecz.
Część 3a = Instytu. domo:
Zachow. gatunku = sprzecz. interesy gatun: rodz. i ich potomst.
Pierwot. stosun. płciowe – exogam. i endogamia – wspólnota kobiet – poliandr. – poligamia – monogamia – rodzina
stanowisk. żony – stanowis. dzieci – instytucya domowa – w przeszł. i w przyszł. =

26.10.908 Socyol.

Treść tomu III

Część 4a – panowanie ceremoniału

o trofeach – o pokaleczeniach: podarunk: wizyty – ukłony – formy przemów.
tytuły – oznaki – szaty – odznaki klas – moda – ceremoniał w
przeszło. i przyszło –

Część 5a instytu. państwo:

Organiza. państwa w ogóle – czem jest państ. = państwo: rozwojowo.
państwa formy i siły – panujący w przeszło. = rząd. ciało
ciała obradujące = ciała reprezentacyjne – ministerstwa = rząd.
lokalny – sprawy wojenne – sprawy sądo: i exekutywa =
prawa – własno. – dochod. państ. – typ wojenny społeczeńst.
typ przemysło. – społecz. – instytu. państwo w przeszło. i przyszło =

Tom IV Część 6a instytu. kościel.

Idea religii – pierwotni lekarze i kapłani –
obowiąz. kapłańs. potomków: – najstarsz. syn jakob. kapłan –
panuj. jako kapłan – powstan. kapłańst. – kapłaństw. politeist.
i monoteisty. – hierarchia kościelna – system kościel =
jako ~~zwierzch.~~ władza społeczna – obowiąz. szcz. żołnierz. kapłan –

obraz. cywil. kapłan - kościół - państ. - heretyc i wszyscy kacerz.

- nonkonformiści = wpływ moral. kapłan. i prawdo. przyczyn kapłanów =

§. 660: Ci którzy sądz. że nau. rozpro. wiary i uczuć religijn. zdaj. się niebiorą z fakt. że ile tajemn. się obiecuj - dawne. stanowisko. świątyń tyl. zaw. przyby. nowi: lub wcześ. później. i t. d.

Inny pod. następ. rozdzia: Organiz. przemysło, postęp języka postęp umysłowy, postęp estetyczny, postęp moralny. Ale te części nie zost. napisane. Spen: przerw. dalsze prace nad socyolo: ażeb. się zabr. do zasad moralno =

Podział - Spen. nie mamy nic do zarzuce; jest on logi. i poleg. na umiejętn. rozłożeni: zbyt bogat. materyału. Czy jest dobrz. zaczy. od człon. pierwo. o któr. nic prawie nie wiem: to rzecz inna; ale Spen. chciał przez to połącz: Socyo: z poprzedzaj. częś. swej. syste. syntetycz. filozo: dowodzą. rozwój czyli ewolu. świa. od materyi, mechanizm. poruszaj. do praw. komór. roślinn. i zwierz: a potem rozwój życia: zwierz: do człow. oraz potrzeb. wyższ. powstan. i rozwój społeczeń. - z tych sam. mater: i mechan. praw: a wtedy. musiał na początk. Socyol. umieści. człow. pierwotnego. by ten stał. niejako za pośr: pierwo. i zasadn: rozwinięcia się społeczeń.

26-10-908

Socyol.

Inny jest podział, który obrał rob. p. Letourneau. Powiedz. o nim takie słów parę: Tegoż wydan. dzieło La Sociologie d'après l'Ethnographie – Paris 84. ~~zajmuje~~ w 1ej ks. teor. pokarm. i karmien. się w ogól. pośród ludzi; w 2a ks. ~~posiad~~ zajmuje się życiem zmysłow. ludzko; w 3ej ks. życiem uczuciow.; w 4ej życiem społeczn.; w ks. 5ej życ. umysłow.

Z nich 1a i 2a ks. odpowiad. mniej więc. pierwszej części w dziele Spen: ale zawiera: takż. mnóst. wzdzia[?]. o ostatk. piękn. który bydź[?] znalazły miejsce stosown. w ks. 5ej

Ks. 3a zawier. znowu mnóst. rzeczy, nie zostaj. ze sob. w żadn. bezpośred. stost. związ. gdy n. p. mówi o form. grzesznej: o miło. dzieci, o zabijan. dzieci; o miło. ku rodzi.; o instynkt. okrutn. lub życzliw.; o położ. niewia.; o obyczaj. wojownicz.; o antropofagii, o zwyt. pogrzebow.; o relig. w ogó.; o życiu przyszł.; o bog. kultu i kapłan.

Przecho. just. autor w ks. 4ej do życia społeczn. i rozpraw. tam o małżeńst.; o rodzinie, o własno. i jej rozwo.; o moralno. i ustanow. społeczeństw. i t. d.

Naresz. 5a i ostat. ks. podaj. nam przegląd ludzko. i przemysł., języki, zdolno. do matem.; obliczan. czasu, naresz. ogóln. pogląd. na rozwój ludzko. Chaoty. ten rozkł. i niepotrzeb. obciążen. naszej nauk. materyałem zapożycz. u inn. nauk tłum. się tem że autor, jako gruntow. materyalist. boi się wszelk. ogólniejsz. deduk. a powtórz. tem, że nie umiał gruntow. oddziel. socyolo. od antropol. i od etnolo: Zapom. na co przestrzeg. Comte – #

Wspom.: trzeba. o ile jego monograf.: przy każdej bardzo trzeba. lecz. Gumplow. a także o pozytywn. jego ory już nie czas. uważ. socyol. za nauk. ustalo.

Na zakończ.: jeszcze jedn. wymien. książ. która się ukaz. we Drezn.
Jest to Socjolo. prof. Simel'a – Soziologie = Untersuchungen über die Formen der Vergesellschaftung = autor znany przez z swoich dzieł z zakresu ekonomii: np. Philosophie des Geldes = lub zdziedzi. historji. filoz: wiele szereg odczyt. o Kancie – o Schopenh. i Nietzschem i t. d.

Otóż ta socjolo. która nas obchodzi przed wszystkiem wszakże nie jest wykład. nau. systematy. lecz szereg. rozdz. rozpraw. o najważniej. wzgęd. do tego tematach. Ks. grub. tom i 782 st. wielki oktaw – bard. nie...
nie tek. rozd:
1° problem socjol = i ekskurs: jak jest społeczeń. możeb.
2° ilościowe określen. grupy –
3° nadporządkow. i podporządko.
ekskurs: o pogodzeniu się z gór. ze zmysłami: (Ueberordnung =
4° Spór czyli walka der Streit =
5° Sekret i tajne towarzystw =
ekskurs o ozdobach
o piśmiennym zwróceniu się
6° krzyżowan. się kół społecz.
7° o biedzie
8° O samozachow. się grupy
9° o przestrzeni i przestrzen. porządkach społeczeństw
10° o rozszerzan. się grupy i wyrobien. indywidualno.

27.10.908. 12

Soczolo.

§ 5. Nasz podział — Ale poco mnoż. przykł. które najczęś. dowodziłyb. tyl. jak nie należ. dziel. materjał. socyolog. jeśl. z niego. nie powst. całokształt jasny i foremn. Gdybyś. mieli dość czasu, zaczęlib. oryginś. jak Spen. od losów przedhistory. naszc. rodzaju, żat. o pochodz. człow., o jego dawnej. o powstan. języków i pierw. kultu i śled. pierw. początków do życia polity. Byłyb. to stud. niezłych. ciekaw. i pożyteczn: bo musiałyb. posługiw. się najnowsze. zdobycz: antropolo: lingwisty: mitolo: archeolo. przedhisto. Ale najprzód nie mamy teraz na to czasu a niezciele by to pozwoliło nas w badaniach czysto socyologicznych — Musielibyś. tyl. rozbier. hipot. zoologiczn. ewolu: dość że wspom. o Darwinizmie — pot. tyle przypomn. o człow. pierwot. o któr. nic prawie nie wiemy = przypomin. tyl. animizm = i spory uczon. o ten niby pierwot. fakt psychologiczn =

przypomin. także die Nordpacifische Jesup Expedition — Internatio. Wochenschr. z 10 paźd. 908 — arty: p. Franz Boas =

P. Morris K. Jesup, prezes. bardzo bogat: nowojork. muz. nauk przyrodn: dał środki olbrzym. do wielk: a nauko. zbadan. mieszkań. pierwot. wybrzeż. amerykań. i azjaty: po obu stron. Pacyfi: od ujścia Amuru aż do cieśni. Beryngo a od niej po wybrzeż. amerykan. na dół aż rzek. Kolumbii w Oregonie. Expedy. zost. ukończo. w r. 902 a zacz. się w 1898 a dotąd. ukaz. się rezult. badań w szereg. tom: (7) po któr. nastąpi. jeszcze lub zostaną. więcej: wedle hojno. fundat. wiele inn. — a główn. dyrektor expedy. był prof. Franz Boas = Warto przeczyt. jego arty: . =

Pozwólcie jeśli czas wystar: może pod kon: wykład. dam kilka obrazów co do postaci. ostat. i sposob. kwest: wedł: najlepsz. dzisiejsz. specjalist.

Także muszę się zastrzedz, że nie będ. zajmo. się histor: nau. do któr. teraz przejdziemy = Zapew: wiel. podręczni. n. p. Gumplowicza, pod. wymienio. poprzednio Achelis'a = Samlung Göschen = także Eisler'a = Soziologie – Webers illustrir. Katechism: mają w propor: do swoj. objęto: dość obszern. przegląd history: na rozwoj tej nau: i szczegóły mniej lub więc. ksiąg: o głów. pracach i szkoł: z któr. one pochodzi. Jednakże i tą rzeczą: muszę massę pomin: a tył. od czasu do czasu będ wybier: pewn. szczegół: teor: tej lub owej szkoły i tego lub owego uczon: jeśli nie stwor. odr. szko: bo uważ. że wykład. matem: lub fizy: lub astron nie zaczy: się od histo: tych nauk, lecz od nich sam: a później dopiero: może się zaj: ich rozwoj: Inacz. zaś: na wstępi: zwykle: się zamąci: pojęci: któr. dla tego będ: niejasne. albo nie będ. budzić żywsz. interes. pomiędzy młodzież studen: nie zajmow: się specjal: tą nau:

27-10-908 Socjol.

Zacznijmy teď. tam, gdz. mniej więcej zaczyna się część 3a Socjol. Spen.: Wspom.: Dla czego jego 1a część, poświęc.: genezie rodu ludzk. i pierwo: człowieka: wraz z jego ówczesn. poglądami na świat - pomin. - mamy: Druga część jest to rodz. metafiz.: choć wszyst. się indukcyjnemi - to mają zapomo. średnicy: odkryć prawdy n.p. - co to jest organizm? jak on rośnie? jak się żywi i funkcjonuje, jakie przedsta. typy? i t. d. Organiz. tego rodz. kwest.: o ile się to uda, zostaną: jeno w tej pierw. części chem. i biol. inn. metafizy. kwest. przez Spen. pominię:

Prawdz. też dotykał. Socjolo: zaczy. się dopiero z częścią trzecią, która zawie: instytu. domo: Otóż rodzina niewątpli. należ. do głównych czynnik: a zara. objaw. życia społeczn. a trzy. objaw. społeczn.: bez któr. pierwotny zapew. nie miał b. racji bytu, bo nie miał możno: urzeczywistn. się - jest majątek: jest majątek: Nic ma rodzin: bez majątk: w pierwot.: życiu społeczn.: - Bez majątk. nie ma rodziny żadn. stałej: a jest obojętn.: czy w jak. plemien: istn.: własno: ziemska ~~przy~~wód = czy tyl. wspól. - jakieś ~~mienie~~ ...: majątk.: jest zawsz. przyczyn.: poszczegól. rodzin.:

Moje: część 4ta (Spencer - przeskocz.: tak zwa.: panowan. materyalne = a jego prawda i ostatn. część = instytu.: państwo i Kościel = niewątpli. obow. rodzin.: i majątk.: musimy uważ. za najważniej.:

Możemy przeto podzielić na tych czter. wielk. działe: 1e i 2i będzie powsz. ustroju familji i majątku społeczn. = 3i i 4y ich polityczn. i religijn. organizacja. Ale zanim przejdę do tych czter. części czysto socjologji, musimy jeszcze w tej części pierw. ogóln. zastanowić się nad jedn. kwest. decydującej o wartości badań późniejszych.

Socyolo.

§6. <u>Metoda socyologiczna</u>. Wielu materyalist. sądzi, że socyolo. powin.
jednej i tej sam. meto., co nau. przyrodn. bo zjawis. życia ludzk. są tyl.
jedn. z przedm. z ogól. zoolo. lub ogólniej jes. jeszcz. biolo. Ta zaś byłaby nau.
o jestestw. żyj. na planecie nasz. Ale nie zapomin. że meto. przyrod. jeśli
nie ma pozostać marn. i bezużyt. zbieran. szczegół. a te nie prowadz. nigd.
do wniosk. ogóln. musi zaw. poleg. na matem. i na experym. Jednak: dziś
już w nauk. biolo. częst. odmaw. pomocy swoj. (jako to w fizyolo. rośli
i zwierz. psycholo. i t.d.) a prze. zaw. w nau: history. moraln. gdzie wola
pew. że nie wyzi. w znośliwą w bierze. jestestw żyw. tem więc niepewn.
stają się experym. tem mniej wykonal. im zaś wiz. sprowadz. się po tam.
zjawisk. mechani. fizykal. tem większ. odgry. rolę, tem łatwiej daje
sposobn. do matem. obliczeń lub kombina.

Nie dziw przeto, że fizy. i chem. ciągl. posługu. się experym. i
za jego pomo. sprawdz. spostrzeż. zebran., także fizyolo. go używ. wedle możno.
ale jednostron. i musi niekiedy zaznacz liczn. wyjąt. z praw dostrzeżo.
lecz musi nadto wspiera. hipotez. dostrzeżo. prawa, w braku możno. sprawdzan. ich
za pomo. próby odwrot. i za pomo. rachun. Przytoczyliś na to wiele przykł.
w nau. odrzut. psycholo. W istocie czaszka, znalezio. w pokład. jakim geolog.
mało nam mówi o szkiel. swego właściciela; nie praw. o jego ciele a nic
zgoła o jego duchu. Wiedz. że w cementa. rozrzucone. znajdu. się wiele. czaszki

bard. podob. do czas. przedhistory. nie tyl. dla teg. że czas. pochow. tam zost. jakieś innoplemi. lecz raczej dla tej prost. przyczy. że jednost. teg. sam. plem. maj. dzisi. wyrodzo: lub przeinaczo. czas. Takie experym: sprowad. do tego. ośrodk. takie nierozpl. należ. Podob. mimo dawno zniszczo: osad, budz. w nas wiele domysł. ale nie moż. rozma. z tymi, któr. je niegd. budow. a nawet gdy zna: dokład. przyczy. przew. chyba wojen: zgasł. na zaw. narod. nie jest w mocy nasz. kazać mu zmartwychwst. i raz jeszcz. przed nasz. oczy: swoj. dziej. A jedn. byłob. do bar. pożąd. Dopó. zaś teg. nie potraf. wszelkie popisyw. się w nauk. histo. metodą niby to doświad., wyprowa. tyl. w błąd ludzi nie należy. wykorzyst. a pozost. fraze: bez prawdzi. znacze.

To też słusz. przyzna. ożywsz. pogl. którym nie chodzi. o cele agitacyjne lecz tyl. o praw. prześwi. przeciw stosow. tak zwan. meto. doświadcz. do nau. historyi. moraln. Berthelot Renanowi, choć bez. zain. zapoczątkowało. odpow: że prawa dziejo. są trudniejsz. do odkry: niże prawa świa. fizycz. ponieważ w histo. nie ma miejsc. dla experym., obserw. zaś zawsz. jest niekomple. Nigd. nie moż. dobrz. znać przeszło. któr. odbudow. nie potrafi. aby raz jeszcz. stan. nam przed oczy; z takąż pewno. z jaką wywoła. szereg zjawisk fizycz." (La science idéale et la science positive przedruko. w dzie. Ren. Dialogues et fragm. philosophiques p. 234 Paris 76 –

Podob. Pasteur wyra. się o badan. socyolo. Aug. Comte i Emila Littré: „Oni wierzy. i każą umysł. powierzcho. wierz. że syst. ich opiera. się na tych sam. zasad. co meto. nauko. której twórc. prawdziw. są

29. 10. 908

Archim. Galilei, Pascal, Newton, Lavoisier. Stąd powst. w umysł. złudz. które dodaw. powagi i nau. i dobra wiz. p. Littré. Na kt. zaś pozytyw. obiedn. Past. jak potęż. wyżs. się obej wiedzy i jak zawdzięcza bylem ut meto. Discours de reception de M. Louis Pasteur Paris 82 p. 21 sq.

Sozyolo.

Po tych uwag. nie moż. być wątpli: odpow.: co do meto. któr. ma się posługi. Sozyolo: Ona tyl. jedn. moż. korzyst. metod. i po więc spodziew. odkrywan. praw, rządz. zjawisk. społeczn. Będz. to meto. history: która przez indukcyj badan. porówn. i świad. history. dojdz. do wniosk. ogól. a te dopiero sprawd. na rezult. nauk ozy to pomocniczy ozy potwier. Gumplowicz w swoim Zary: Sozyolo: Grundriss der Soziolo: poświęc. kil. kart meto. Sozyolo. (169 sq.) i twier. że meto. jej moż. tyl. być sozyolo: dzieb. rozum. tę drużą. tautolo: trzeb. dziś. że aut. jest przeciwn. meto. organi: według któr. Sozyol: powin. ze podsta: niewzruszo. przyj. fakt, że każ. społeczeń. świado. powst. jest organiz., że zat. powinna Sozyolo posługi. się meto. organicznej. O tej teor. posł. jeszcze pomó. Zerney tyl. że na Kongr. sozyolo. w Pary. r. 98 która: ją ogłosił dogm. fundam: Za nią były tacy uczeni jak René, jak Worms, jak Lilienfeld i Nowikow, także pro. Ludw. Stein z Berna i d. p. Ale gwałto. wystąp. Gabryela Tarde nie dopuściło do głosow. według tym wniosk.

Otóż Gumplo. wobec tej sprzecz. metody badan. oświad: że mog. tyl. być dwie meto: induk. i dedukt: bo alb. zaczy. się od fakt: albo od pewn: przez uznan. mniem. Wyrazy zaś takt. meto. spekul. lub history, lub psycholo. lub naturalisty. lub organiczn. za tyl. oznaczen: dziedzi:

w któr. znajduje się mater: która ma być zbada: Jan: stow: owe przedmioty:
mogą być różn. Tato. przyrzeczenie. do meto. indukt. jak dedukt. ale nie
zmien. to faktu, że kaz. meto. musi być indukt. lub dedukt: Wtedy u.
p. meto. organiczn. będz. dedukcyjną bo wycho. od zasad. jakiejś ogól. a history. będz indukcyj. bo
wycho. od fakt:

Drug. te doroczne: z jedn. stron: Spokar.: Gumplo. pand: powierzch.
myśliciel. który tą prawd. przecz. i będ. wzgl: Powiedziałw. wiele
lekceważą. stów wszyst. panom, którzy jedną lub drug. lub trzecią
z owych metod posługu. się świad. że meto: Socyolo: moż. tyl. być
socyologi: to znaczy: moż. tyl. być indukt: która do tłumacz. zjawisk
socyaln: poleg. na fakt. socyaln. W tem poz: (dodaj. on) meto. socyolo.
która zaw. musi być indukcyjn: zawsze jest poz: i meto. przyro-
dniczą (naturalisty.) i historyczną. i etnologiczną: Będz. meto:
socyolo: 1° naturalistyczną. bo posługu. indukcyjn. - będz. 2° history.
bo posługu. się fakt. history. do tłum. zjawisk społecz. Ale moż.
takż. być etnologi: gdy fakta bier. z Etnografii i Etnolo. wzgl.
ze życia lud. pierwo: Ale zawsze musi być indukcyj. itd. (p. 172)

Otóż wszyst. to jest bard. powierzcho a po części moż. być źród. ło
grub. błęd. Najpierw aut. nie jest dość filozof: wprobów., aby dostrzedz
że każd. badan. nau. przyrodn. musi być zarów. indukcyj. jak dedukcyj.
ale nie każd. indukt: ma do swoj. dyspoz: możno sobien. experym. Co do tej
można. różni się meto. przyrodn. od history; pierw. ją ma, druga jej
nie ma. =

20.X.908

Powiedz. zat. że meto. Socyol: będz. przedewszyst. histor. a że każ. meto. nau. musi posługi. się tak. induk. jak dedak. będz. Socyolo. pozyn. rob. tak. samo i w niej. nie róż. się od inn. nauk histor. Nazy. się zaś nauk. wtedy histor. gdy bada materyał swój według rozwoj. chronolog.: czy materyał tym będz. jaka sztu. piękn.: czy mowa ludz.: czy nauk.: czy instytu. społecz.: Nawe: niektó. nau. przyrodn.: moż. historyą. być z punktu widzen. chronolo.: przedstaw. n.p. powstaw. pokład. ziemi, przemiz. na powierzch. ziemi, rozwój roślin. i zwierz.: kształt. w danej epoce: w pewn. następst. chrono. i t.d.

Jeżeli wszak Gumplowicz Socyolo.: nie może być nau. histor.: poniew. bierz. jej swej. materya.: z dzieji człowie. ludz.: a będz. etnior. lub etnologii lub antropolo.: jeśli rozw. się po meter.: do tych nauk, za to niedokład. Określ.: bo rzecz. to ten sam materyał ludz.: brany z punkt. widze: historycz. rozwoj.: Jeżel. zaś nazy. Socyol. taki. naturalisty. nau.: to znow. to jest błęd.: wyrażeń: bo Socyol. chociaż używ. induk.: jak wszyst. ścist. nau.: nie jest nau. przyrodn. bo nie posiad. można. experymen. = 2 rzeczy: nauk przyrodn. może wszyst. porów. z wszyst. in. nau.: ale nie staj. się dla tej. sama częśc. badań przyrodn.

Może oczywiś. robić hipote.: moż. ich nawet zapoży. od nauk przyrodn. jeśli do tej. zechc. jako potrze.: ale nie moż. ich brać za fundam. swoich badań, bo będ. nauk. historycz. nie moż. poszuk. się po za początk. rodz. ludzkie

Socyolo.

Gdyb. zaś chcąc posun. się po za począt. rodu ludzk. i zbad. jego powstan. wtedy. groź niebezpieczeń.: że będz. postęp. się tejże drogą: któr. mog. go tak olśnić, że będz. do nich stosow. nawet swoj. specyal. socyologii badań: Gdy n.p. kto ze pewn. przyjmie monizm, i jak to robi Gumplowicz, wielu inn.: wtedy. orygin. powstanie i rozwój ludzkości musi być tłumacz.: ze pomoc.: materyi. i ruch. mechan.: ~~Rozumiem~~ się, że inacz. będz. wyglad. ten rozw.: gdy odwoł. się przy pomoc.: Stwórcy: swoj. stworzen. Boga — ale nie tego żądaj.: tym socyolog. którz. raz. z Gumplow. dochodzą w życiu: tyl. pole popisu dla atom. i ruch. mechani.: Żąda: tyl. aby nie odwoł. się do hipot. w życiu. nic nie tłumaczą: w części uwzgl. lub błędn. Grozi wtedy. pewna meto. historyi: któr. może dokum.: że się wypowiad. swoj. o począt. potrzeb. ludzk.

Otóż powiedz. z Gumplowicz.: że Monizm jest wiarą udowod. i powszech. przyjęt.: i że nie żąd. czy dualiści go przyjmą: — znaczy bawić się w bardz. niebezp.: przypuszcz.: bo

1° jest nieprawd.: żeb. monizm był uznan. teor.: Kosmiczn.: bo dot. zjawił się już w kilkunastu odmian., któr. wszyst. międ. sob. wojuj. zawzięcie. a żadn. z jego form nie została przyjęt. przez bezstronn. uczon.

2° jest nieprawd. co twierd. Gumplo. (str. 224 — polsk. wyd.), że hordy pierwot. ludzi, takie jakie wśród zmarłego rodu, istniej. jeszcze w Afry. Austral. Połudn. it. d. Antropolog. o tem zgoła nic nie wiedzą: jest to twierdz. nie liczące się z prawdą —

Soc̀yolo.

3° jest niepraw. żeb. rodz. ludz: powst. na wielu punkt. powierzch. ziemsk: w urozmaicon. formach, bo zarówno antropolo. jak i przyrodoznaw. temu przeczą - ani też wedł: hipote. Darw. to nie jest możl:

4° Sama hipote. Darwi: zwol. którz. traci wzr: na powod. zwi: z prawdopod. zapęd. przedz. do małpy: przestane: hipo:

5° Ani też nie jest praw: co mówi Spen. w swoich Zasad. Socyo. T. II że moż. odtwor. zob. obraz człow. pierwot:

zob. Listopa. str 19 -

Kr. uwag o materyale socyologi.

Listo. 21 -

Socyolo.

§ 7. Prawa socyologiczne wedle Gumplowicza. Jest to jedna z najtrudniejsz. zagad. o któr. rozwiąz: ubiegaj. się przeciw. uczoni naszej nau: Czy są wogól. prawa ogól. któr. rządz. zjawisk: społeczn:? Odpow: na to bard. prosta: jeśli ich nie ma, to ani nauk. Socyolo. nie jest możeb.

Jednakże: nie o sam. praw socyologi. chodzi, lecz o ich granic: Inn. słow: czy prawa fizy: kosmicz: chemii, fizyolo: są takie praw. rządz: wszelk: zjawis. ludzk: ret. i socyolo:

Gumplo: w swoich: Allgem. Gesetze str. 111-sq twierd. że wszelki przyrod. dzisiej. wykaz: że i duch ludz: praw. podleg. fizycz. czyli że zjawi. ducho. wypływaj: z duch: indywidual: (Einzelgeister) lub do nich przyczepio. są tyl. wypływ. materi. a zat. skut. praw fizycz. Jeże: mimo to socyolo: nie chcieli tego uznać dla dziedzi. zjawisk. społecz. tłum. się to tem, że odróżn. zjawis. ducho. zależ. od praw materyi od zjawisk. świa. społeczn: w któr. przebyw. wolność. Otóż zdaj. się Gumplo. że co do indywidual. ducho. zjawisk. musimy absolut. uwzględ. przyzna: prawom fizycz: ale w dziedzi: zjawisk społeczn. ma dopiero zdobyć sob. uwzględ. Na rozb. tego dowod: postępu. Gumplo. w ten spos: (str. 112 sq)

Poniew. zjawis. fizycz. ducho. i społecz. wielce międ. zob. się różn. nie może zbyt wdaw. się w szczegó. (in's Specielle) i jeśli ted. chcemy odkr. praw. ogól. i współ. musi. się zaw. tem zatrzym. gdz. zaczy. się cechy specyal. tych trzech rodz. zjawisk. Gdzie zaczy. się specyalno. jedn. z tych dziedzin, tam kończy się to, co im jest współ. Gdz. zaczy. się przyro. fizy. tam kończy się wspólne. praw panuj. w sile. ducho. i społecz.

(St. 113) Na zarzut zaś, że wted. praw tych nauka w dziedz. abstrak. gdz. szczegóło. istniec. rzecz. w rozw. ogól. exysten. – odpow. Gumplo. że gdzb. on tak postępo. rzeczy zapew. prawa abstra. ale żadn. nie treści. Dla szczegó. rodza. nie mogłb. wydob. Dla tego nauka ich w tej sferze, która granicz. ze specyaln. wieczności i owych trzech dziedzin. Jest to sfera der Existenzmodalitäten = i że będz. uważ. ze specyal. szczegó. zadan. gdy tam je znajd.

Będz. popierał to, że nauk. tych praw ogól. w najniż. sferze jedn. z owych trzech dziedzin, mia. nauk. przyrod. Nie wolno zat. praw specyaln. przyrody organicz. przenos. do specyaln. dziedzin zjawisk psychicz. lub socyal. Będz. zat. nauk. owych praw ogóln. w sferze der Existenzmodalitäten alles Seienden a wtedy w owych prawach znajdz. klucz, który nam wszystk. otworzy.

Sorzyolo.

Wymien. wład. Gumpl. następ. praw ogól: (p. 114 sq)

1) Prawo przyczynow.
2) „ regularności rozwoju.
3) „ periodyczno.
4) „ komplikacyi
5) „ oddziaływan. na sieb. wzajem. tego co różnorod. (der Heterogenen)
6) prawo pomrecha. celowo.
7) istotna równo sił (Wesensgleichheit der Kräfte)
8) istotn. równo. wydarzeń (Wesensgleichheit der Vorgänge)
9) prawo równoległo: (des Parallelismus)

Istnien. tych praw (str. 122) i pewnej: ne wszyst. dziedzinach zjawisk – jest dowod. najsiln. i najbard. przekonywaj. jedności i jednolit. zasady na której: spoczyw. wogóle świat zjawisk, jest ta jedno. prawa najsilniej. podpor. monizm. a najgruntown. odprawą dualiz. – Z rozważan. tych praw wyni: bezpośrednio sprowadzen. świa. zjawisk do dwóch pierwszych. de materyi i ducha. – Bo prawa te dowod. jasno, że modalności exyst: (die Existenz-modalitäten) wszyst. grup zjawisk zawsze są te same i że wskaz: na jedn. jedyn. i jednoli. zasad. – Czy narażeny

ją przyro. czy bog. czy ... wielk. zasad. niezna. świat porz. zacz. – to wszyst. jedno – Jest to w każd. raz. zasada jednoli. na którą wskazuje ogół. równ. prawa świata zjawisk, która to zasadę zwyczaj. przezwa: (ubiera (domyślam się) jako wszechpotęg: wszechobecnoś, ... wszechwiedzącą – jeśli się tak. podob. ją nazw. + ale któr. istot. poznać nie zdoł. Jedno tyl. musimy wnosić z poznan. tych ogóln. praw a będz. jasn. z wykazan. ich wielorak. i panow. na wszystk. dziedzi. zja. wisk. że ta jedna i jedyna zasa. prowadzi polity. konsekw. zaw. i wszęd. zostaj. ze sob. w zgodz., że zew. i wewn. we wszystk. dziedzi. zjawisk. objawia się na ten sposób i w tej sam. mierze fundament. Ten zaś wnios. koniecz. ma dla nas. muzyc. niezmier. – Retzenhofer ... statk. zasad. naucz. die Urkraft...

5.XII.908

§ 8. Prawa socjologiczne w ogóle

Socjol.

Krytyka tego, co Gumplo. nazywa praw. jest bar. łatwa, bo jemu właści. nie chodzi o prawo, lecz o tożsamo. praw a tożsamo. praw uważ. za z góry udowodnio.: dopóki chodzi o ziemskie fizycz. (t.j. materyal.) i duchowy. psychicz. Wtedy fakty zjawis. socjolo. będą stoch. tyl. razem praw. tak. zgodzi. — Ale

1° tożsamo. praw fizycz. i psychi. wcale nie jest udowodnio.: ergo wnioski dalsze wyprowadzone. przez niego. Weź. np. prawo przyczyn.: Ono w zwie. fizycz. tak się objaw. że kam. spada, gdy usunąć się/podpo-ne który. spoczyw. Prawo zaś psychi. takie się przedstaw.: że człow. z normal. wzrok. i w stan. świadomo. patrz. na to, odbiera wraż. optycz. który. przedt. nie miał. Mamy wtedy dwa praw.; jedno że kam. spada, gdy usunąć się z pod niego. W obu razach mówi. o skut. i stwier. pyt. o przyczy. tyl. skut.: co znamy od dzieciństw. współ. nam. z tą przycz. wraż. wrodzo. przeświad. że każd. skut. ma swoj. przyczy. Ale spadan. kamien. i odbier. wraż. że on spada, są dwie rzecz. różne, pierwsze jest fakt. fizycz., drug. fakt. psychicz. Człow. który patrzy na spadan. tak jej nie mieć. — sam ruchu nie odby. w przestrze; kam. zaś oddala się w przepaść coraz szybciej

2° Autor porówn. to przyczy. ale tego odrzu. teor. organistycz.; bo, mówi, wspólno. tyl. objaw. się ~~we~~ ~~wśród~~ sposob. najogóln. istnien.

Takb. może od bied. Niem. die Existenzmodalitäten. Ale tu
wyr. sprawdzo. etymologią: albo oznacz pewne uściślon. zadu.
d Modalität des Urtheils = a w tem znacz.: na nic przyd.
się nam może. sprz. Gnozylo: albo jest oznacz. zupełn.: że
Spino: który przeciwstaw. mater. uważ. za atryb. (przymiot) boży
a pomiędzy. nimi przestrzeń a.p. takież, że sposób istnien.
modus existendi bostwa; czy taki poglad na bostwo [illegible]
i (ogólnie) sposób istnien. ma jakiś czas-rozważ. wyraź. stało =
jedno jest pewne: że nas w tem znacz. że nic nam wy tem
wyraz przydać może. zat. [illegible].

De l'idée de loi sociologique par D. Draghicesco –
(La Vie Contemporaine – Sept. 333-339 –

Dzisiej. pojęc. prawa jest najpewn. w nauk. pewn. i najlepiej
– określon.: a najmniej pewn. i najgorz. określon. w socjolog. (334)
: Niegd. było inacz.: bo pierwot. praw.: miało znacz. moral.: a później
dopier.: stosow. było do zjawisk przyr.: przy dalsz. rozwoj. nauk
przyrod. tak oswoj. się z tym wyraz. że praw. natur. wszelk.
najdoskon. – wyra. ścisł. stał. porząd. który dotyczy: w dział. że
przyr.: Nikt nie wątpi że praw. przyr.: w tych samych warun. zaw.
te sam. wyd. skutki.

Nic dziwn. że to pojęc. pra.: jako najjaśn. i najdoskon.:
zastos. stosow. do nauk moraln.: a wted. okaz. się, że prawa moral.
nie maj.: tej niezmien. regularności, która jest cech.: praw, rządz.
zjawisk. astrono. fizyk. (lub chemiczn. fizyol.: jak nas pouczy. nauk.
Exner. Pouczy. nas że zrozumi. żadn. nie było. praw niezmien. tyl.
atomy więcej – w każd. – pozior. któr.: ale znacz. – w ciąg. nieskoń.
wiek.: powstał.: z przypadk. zjawisk niezmien. prawa (N. Fr.
Presse – 15 paźd. 1908 – Wted. naturaln. nie będz. różn. międ.
naukami przyrod. – a moraln.: bo jedn. i drug. będą mogły prawa
niezmien. odkryw. w zjawisk. którymi się zajmu.

W innym spos. to prawdz. Spos.: w przyrod. tak wrzeń się altruiz.
że czyny ~~jego~~ z węg. wymagan. bywa spełnia bez walki, bez namysł.: jako popęd
wrodzon. itd.

Ale umiał ~~myśl~~ myśl nową lub jakob. nową – że prawa przyr. nie w rzecz. istnieją, lecz w nasz. umyśl.: Pierw. to jasno wyraz. Newt.
Jednakże Exner nie ~~jasno~~ dokład. się wyraża gdy przypisuje mu twierdzen.
że prawa przyr. wiedza. generalizacji danych – niedoświadczalne.
nie rzeczywist. (sie hatten durchaus keine Realität) lecz
miały zwięzł. sposob. tylko wyrazić, że masy pod wzajem. ~~ich~~ swoim
wpływ. rzeczywiś. ruch wykonują tak, i jakoby umyśl. się nasz
umysł + Newt. powied.: że kierun. grawit. ku ziemi, jak gdyby
ta go przyciąga. Exner postawił to wtrzemięźl. ale prawie cały
bieg. i fantaz. twierd.: 1° że atomy i ruch tylko wszystk. tam
(to wraz z wiedzą teori. Boltzmann.) wszyst. tam:

2° że świat z mniej prawdopod. stan. i przypadkow. przech.
do stan. coraz stałych; i że tak. zjaw. przypadko gdy ich
liczb. ogrom. urosła zamienią się tot. w prawa stałe i
zjawi. konieczne. Koniec końcem wszyst. dzisiejsz. regular.
wartości się ruchy i przypad. atom. post. z nich przypad.
które jeno zdaje się prawdzi. prawa –

„Powstaj. zat. praw. przyr. w ten spos.: szyb. i który sam przez się i dla nich składa się z wydarz. zgoła przypadko., szyb. ten, wedle warunk. pod któr. występ. rozciąg. będz. zdąż. do stanu pewn. najprawdopodob. a tem sam. prawnego."

// Z tej zaś wokazu. się daleę, że chociaż po następstw. niezliczon. wiel. zdarzeń poszczególn. spodziew. się można rezult. z bezwzględ. pewno., przy skończon. zaś liczb. tylko spodziew. się tego moż. z pewn. stopn. prawdopodobieńst. któr. wzrasta stoj.-się zaraz wyprz. im więc. przytr. wydarz. Poniew. jedn. żadn. zjawis. przyro. nie skła. się wcale z części nieskończe. liczn. wszyst. ani nie istn. żad. prawo przyro. bezwzgl. ~~całe~~ warre prawie są tyl. praw. prawdopod. = Wahrscheinlichkeitsgesetze ale i to prawda, że prawdopodobieńst. przynależ. naszym przeposzcz. moż. być tak olbrzymio wielka, że dla ludzk. stosun. równa się pewno.

„Krótk. streszcz. tego prawa prowadz. nas do konklu.: wszyst.: Wszystk. co się dziej. w natu. jest rezult. wydarz. przypadkow., im większa jest liczb. pojedyńcz. wydarzeń, z któr. pewne zjawis. pod pewn. zewnętrz. warunk. się skła., tem prawdopodobniej to zjawis. posia. pewien stały char., i tem pewniej wystąpi: jakieś

prawidłowości. Jeśli: prawdopodobieńst. że taka prawidłowość zawsze nastąpi, tak. jest wiel. że dla ludz. pojęć zamienia się w pewno. wted. mów. o prawie. Ale to tyl. możeb. przy liczb. poszczegól. zdarzeń przechodz. wszystk. wyobraż. jak występu. w molekular. wypadk. We wszystk. inn. dziedzin. nie ma praw, lecz tzw. prawidłowości (Gesetzmässigkeiten) a ten staje się tem wątpliw. im mniejsza jest liczb. zdarzeń, z któr. wywiej. dedukcy. a wreszcie przy zbyt mał. liczb. przechodz. w zdarzen. przypadk. Życie przy tem nie odgry. żadn. roli. bo dwa końc. ogniw. całe. szeregu – fizy. i geolog. mają do czynien. tyl. z martw. mater. ale ich skale chronologii są bezwzg. ponad wszelką miar. różn. a dla tej. różni. w ich rezult.

Oczywiśc. wted. nie zdziw. się, że Nietzsche żadnych praw nie uznaj. tyl. wszystk. uwaź. za fikcje lub że my wkład. prawa w ciągłą rzekę stawan. się (V. 1. 2)

Mach i Cornelius uważ. prawa fizykal. za opisy upraszczaj. i zbieraj. zaz. naszych doświadczeń. +

Wedł. Stu. Mill'a jednak każd. zupeł. uzasadnio. indukcyj. generaliza. jest praw. przyro. (Log. I. 375) a prawa przyro. poleg. na obserwowan zgadzan. się czy w następowa. sposob. czy +

+ w istnieni. obow. ciel. pewn. zgaszk. – über Relig. 12

Rezult. tego i tak zbyt dług. sprawozdan. choć je ogrom. skróci. jest oczywi. tem dla bezstronn. badacz, że

a) możn. powątpie. zarów. o istnien. praw przyro: jak o praw. socyolo: bo pierwsz. albo za narzucan. przez umysł nasz przyro: pogrąż. się wted: w Kantows. antyno. i cały labir. jego Kategor:

alb. za nam narzucan. przez wir atom. jeśe. on bard. dług. trwał, jeśe. zaś krótko, przest: co nasz umysł. jakieś domyślan. się

Co zaś do praw socyolo: to niewątpli. podpad. temuż losowi, bo alb. za uważ: za jedn. natu. z praw. przyro. alb. odmienn. natu. W pierwsz. raz. za one cząstką tamtych praw i nie moż. dla nich żad. żadn. wyjąt; w drug. należałob. ich szuk. w zjawis: history. społecz. które za krótko trwa; niestych. odmienn. od sieb. a bard. niedokład. nam przekaz: zwłaszcz. gdy chodzi o ludy dzik: alb. o wymar. choć zostaw. nam ślad. i pomni. piśm. i cywiliz:

Zat. ogół. sceptyc: a to rezult. smut:

b) Ten rezult. jeszc. staj. się smutniejsz: gdy się zważ. na niepojęt. samowo: owych nib. uczon. i krytycz. mistow: aby dojść do tak zasadn. i koniecz. poj: jak. jest wogó. poj. praw

Tomiż. ich dowol. hipot. a prio. obraz. za podsta. rozumo: jak jedno: wszystk. zjawisk., ducho. i materyal.; jak. pewno. pochodz. rodz. ludzk. z jakieg. niewiadom. gatun: i t. d. jak nieskończ. czasu i przestrze: i trwan. świa; jak nieskończo. jego ilości. i jakości . t. d. bo takie hipote. ich probl. każd. uczon. sob. pozwal. gdy chce utwo. system. sob.

Socyolo.

dogadz. lub zwalcz. zysk. pracą.

Mam na myśli pewno. zięb. z któr. ci wszyscy zabier. się do wystaw. swoich poglądów: Kto jest każ. z tych pań? Każd. z nas zwraca gdy zabier. się do dyskusji o tak wielk. problem: jakie: są w.p. prawa nad: istn. i społeczeń. ludzk.? Każ. z nas jest człow. i przyzn. ze sob. do rozpr. o wzgl. mniej lub więc. udoskona. natur. ludzk.: Damy pew. przed jakąkol. pracą umys.: Każ. przecię może o sob: że jest wyst. i mów. czło: która nie może. wyst. lub mów. jak. i się podob. lecz robi to wedł. pew. praw i pew. zasad. A jego czł., w któr. dusza wyst. z potrz.: porusz. się wedł. stał. praw; nie mów. nie dotkn. że wsze. innych są zbudo: jak drzewa. i stąd. praw dow. i że czł. ciało jest przedmio. cięż. i stąd. praw ciężko: i że umysł jeg. od dzieciń. praktycz. przekonuje się o istnieniu. tych praw w jeg. osob: uzna. je za prawdy niewątpli.: któr. oddaj. do pew.: ogół. aksyomata: tożsamo.: kontradyk. i t. d. stanowiąca: aparat myśl: za pomo. któr.: porów. i rozr. rzeczy i z nich tworz. roz. układ. kombin.

A jeszcze ważniej. są prawa etyczn. któr. w czyn. pod wpływ. otocz. i przyzw. w czyn. prze rozwij. nasz dusz. potrzeb dostarcz. nam znow. pew. liczb. ogól. praw i zasad, bez któr. życ. nasz. stałob. się niemożeb. a w każd. razie tylko karykatur. tego czem człow. a przez jego pracą natur. ludz. ma zost.!

Otóż cichszy wyg. ci mniej, wielbicj: mniej. lub więcej z w sceptyc.: podważ. wielk. praw i zasad. życ.: społeczeń. ludzkie. t

t w dyskus. swoich posług. się olbrzym. wiedz. ~~wspólno~~. i inn. sprawa: logiczn. ontologi. ~~metafizy~~. etyczn. i polity. któr. ~~tyle~~ zadaj. ich teor. a jeśli tego nie umi. przeto to się z niezmąc. gruntu. metafi. reflexyi.

9. 11. 908

§ 9. ~~Jakie wymagan. odpowi.~~ [Jakie] powinny być cechy prawa socyologicznego?

Socyol:

a) Musi także prawo ograniczyć: i co do trwan. w czasie i co do przestrz: W tem jego różni od praw przyrody = w znacz. fizyko-chemiczn. ale to różni tylko pozor: Draghicesco - p. 337 =

Wszyst. zat. co mówi Exner o niezliczonej zjawisk. które są potrzeb. aby dojść do poznan. jednej prawa socyol. a specyal. praw socyolog. nie wytrzym. krytyki -

b) Praw. nie są dla siebie lecz dla pewn. liczb. stworzeń które według niego żyją: - ib. 338

c) Prawo socyologiczne nie powinno być niezal. od woli ludzkiej:

ib. 338

d) Prawo socyol. jest dziełem rozumu: który każe woli swojej coś ustanow. i wykon: ib. 338 jest to coś osobnego.

e) prawo socyol. jest zmienne: i w tem różni się od praw przyro. ib. 339

one przez to nie ustają być praw. naukow. -

f. zat. cechy prawa socyolo. będą: 1° trwało. w określo. czasie i granic. 2° zależn. od woli ludzkiej. 3° znaczen. zmienny; i takiż cel

Soryolo.

§ 10. Co to jest organizm? Wspom. już mimocho. o wielk. roli, jaką odgrywa: w Socyolo. teor: organistycz: wedł. któr. każd. związ. społecz. jest organizm. i podobn. rząd. się prawa: Wyłoż. te poglą. pierwej ziemy w Listach o Filozofii Państwa — od § 17 i nast. (p. 80 sq) tut. tyl. przypom. głów. rzeczy. odnosz. się do poję. organiz.

Z filozo. nowsz. pierw. zdaj. się Kant usiłow. dać głębszą defin: organizmu w Krit. d. Urtheilskr. Chcąc ze pomo. doświadcz. (tak mówi) nie moż. dowieść, że częś. składo. organizmu i rozwijaj. się organ. stwor. jakim celom ściśl. odwiedło, jedn. w rządzeni. się jakby organizm odpowia. swemu celowi, musimy posługiw. się tą zasadą: że części wchodz. w skład żyw. jestes. tyl. o tyl. istn. i mają pewn. form; o ile tą się w całe w taki spos. że za nawzaj: przyczyn. i skutk. swoich form specyal. W tedy każ. część istnieje przez wszyst. inn. a równocześ. istnieje dla nich i dla całe będąc tej ostatniej narzędz. (organon)

Na inn. miejsc: Kant mówi, że organiz. to jestestwo materyalne, któr. tyl. przez to jest możeb. że wszyst. co w niem jest zawsz. odnosi się na wzaj. do sieb. jako cel i środ.

Dalek. mniej jasna defini. Leibn. (Monadolo. 64): Organizmy to maszyny natural. które jesz. w najmniejsz. częś. swoich są maszynami.

Ani żadnyt jasn. lub prakty. nie jest defini. Wundta (Logik II. 458): Każ. organizm powinien się być aparat. złożon. z wiel. liczb. wpływaj. na sieb. samoregulacyi = in einander greifenden Selbstregulirungen —

Arystot: w Księg. o duszy przyjmu. że w każ. żyw. ciele jest Dusza czyli forma, która przerab. za pomo. assymilacyi pewn. częśc mater. w organiz. ciało. Organizm zaś wedł. tego. ozna. wszyst. narzęd. służą. do celów żywot.

Samą ideę organiz. wskaz. Aryst. we tych słowach:

1° że jest narzęd – organon –

2° że jest żyw. ciało. tworzącem jedn. całość

3° róż. się od mechaniz. tem, że się porusza o własn. sile, od wewn. na zewn.; gdy przeciw. mechaniz. bez pomo. zewn. porusz. się nie może –

Jedn. od czas. Leib: pod wpływem zwierzch. nauk fizyko-matem: przeważ. zaw. w biolog: zdanie (u tych co nie chcą być witalistą) że ciało ludz. jest rodz. mechaniz. – że jest podob. do lokomoty. która póty poru. się, dopó. jest karmio. – a jej pokar. jest węg. Ten zaś trawi się zupeł. tak. samo, przez palen. jak pokarm trawi się przez oddychan. w ludz. organi.

Przypis. że porówna. bardzo przejmuj. w rodzaju. wszelk. chorób jedn. na pewn. braki

1° Ludz. alb. zwierzę. tak samo roślin. organiz. sam szuk. pokar; lokomoty. tego sama szuk. nie może; musi palacz ciąg. dorzuc. węgl. i podtrzym. ogień;

2° Pokarm trawio. przez organiz. zwierz. lub roślin. i jemu w części assymilo. odnaw. go, zastępu. cząst. ubywaj. nowemi Tego nie wid. ani w lokomoty. ani w zegarze –

rośnie i mnoży się

12. XI. 908.

Socyolo.

W ogół. do odbyw. funk. żywot. potrzeb. dużo, któr. nie zdoła. dotąd wlać w żad. mechanizm. Aby zaś dojść do jakiejś defini. organizm. trzeba rozważ:

1º Organizm. a „produkt. sztuczny", różn. się, ale są także podob. do siebie; są podob. do siebie, bo

a/ składaj. się z częś. o różn. kształt. i celach

b/ części wydobyw. ze sieb. pracę czy. ruch;

c/ są podob. do lampy, która się dalej pali, gdy kto dolej. naf.

Ale są i różnice i przedewszystk. zaś te

d/ do lampy potrzeba człow. dolew. nafty, organizm. zaś sam opatru. się w potrzeb. paliwo – jest bow. samodzieln. i świado. czego chce i czego potrzeb. organi.

2º Części organizm. zostaj. w ścisł. zależno. od sieb. i od całości. Części nie mog. utrzym. się przy życiu. oderw. od cało; organizm. znowu jest od nich tak zależ. że bez nich nie może. pełn. swoich funk. żywotn. Jeśli organizm. roślin. karmio. jest przez liście i korzen. to na odwrót one są karmio. i odnawiane przez organizm: Jest to zależno. wzajem.

3º Dział. części poszczegól. w organizm. jest zaw. wzajem. Inacz. w maszyn. W zegarku n.p. zegar. wahad. w ruch wprawia. mnóst. kół i kółeczek, aż do wskazówek, ale te nie mają wpły. na ruch wahad. Jest to strona podob: jak w funkcyonow. lokomotyw. a z tego wyni. że organizm. żywy ustawicz. odnaw. się i wydoby. ze sieb. swoje

1

2

siły, mechaniz. zaś nie moż. porusz. się bez impul. zewnętrz.
Jest zat. organizm. żyw. ciałem, któr. częś. każ. na swój sposób służ. zachowan. cało. a przez tę samą cało. częś. każ. utrzymuj. bywa w właściw. swoj. form. i sile. +Każ. ciało żyw. posiad. wielo. pewn. ilo. narzędzi do wykonyw. różn. funk. swoich i organo. a narzęd. te sąs tak niezbęd. do istnien. organizm. że po ich zepsuciu się on także gin. Bez. zwierz. jedn. z głów. narzęd. pociąg. za sob. zgub. cał. organizm.

+ Zachowan. ciała żyw. obejmu. także jego wzros. się, o czem analogiczn. względ. zapomin.

Organizm jest to dusza, obleczon. w ciało, któr. ona sob. stwarz. i stwa. ciąg. na nowo z nieorgani. mater. Mechanizm jest to utwór ludz. martw. zrobio. na to, aby pełn. pewn. ~~funk.~~ organo. gdy człow. w ruch go wprawi, ale nie ma żadnego życia wyn., czu. ich nie pragn. ani pełn. ich nie moż. bez ludzk. impul. –

12.XI.908

Socjolo.

<u>§ 11. Czy społeczeństwo jest organizmem?</u> Mówi się często o mąd. o
radości albo mądro. społeczeń.; mówi się o jego staro. i śmierc. Gdzie więc i
w kim odbyw. się te zjawis.? Tmd. przypuszcz.: w społeczeń. zestarzał. wszyscy
za starzy a wciąż nie wal. młod. ludzi – Ale ten obraz tak się łatwo i uporczy-
wanie: że używan. go ciąg.: od niepamięt. czas. Gdy plebejusz. wyemig.
opuści. miast. i potrząsnę. na górę św.: mons sacer – Menenius Agrippa,
posłan.: jako pełnomocni. od patrycjuszów – opowiedział im bajk. o brzucha-
przeciw któr. strejk. podnieś.: inn. częś.: ciała: ręce, usta, zęby – oręż.:
gdy żołąd. nie był karmio.: tak i strejkuj. częśc. ciała zaczę.: chudnąć
i osłab. – potem powróc.: dobrowol. do zgod.: jak i same pleb. strej-
kujące = wyraż. Agrippy ventrem non minus ali quam alere –
wszystk. zależno. organiz.: trafn. wyraża = Liv. II. 32 =

Oczywiś. myśl ukryt. w tej bajce: jest ta, że społeczeń. skła. się
ze stan.: któr. dzieła się oborząz.: bez któr. pełnie. społeczeń. nie mogłob
istn.: Plat. prawdopod. nie nie wiedz. o tej bajce uważ.: człow. za obraz
i wzór rzeczypospoli. a jak człow. każd. ma w duszy swej: trzy pierwiast
władz. rozum – odwagę = (wolę szlachet. popęd. któr. powin. się opierać
rozum.) zmysł. pożądliwo.: z któr. pierw. t. j. rozum preb. w
głow.; szlachet. popęd. czyli wola w piers. a pożądliw. w brzucha.
tak rzeczpospol. platoń. według tej psycholo.: rozpad. się na trzy grup.:
stany: na myślicieli którzy rządzą – na żołnierz. czyli stróży
publicz. porząd.: którzy pronią niezależno. i porząd.: na zew. i wewn.
nareszcie na producent.: t. j. kupców, rzemieśl. i tych którzy dostarcz.

praca swoj. i przeprowad. swego potrzeb. do utrzym. całości.

Comte, założy. socyolo. uważ. każ. społeczeń. ludz. za organizm lub raczej system organiczny w przeciwieństwie do organizmu indywidual. Tym ostatn. zajmu. się biolog; owym zaś socyolo. czyli owa nauka, której twórcą jest sam Comte, a przyczepion. za takiego się uważał. To też w porządku hierarchicznym nauk, jak on je wylicza w swoim Cours de philos. posit. socyolo. idzie po biolo. i jest powinna ostatnim szczytem całej budowy.

Taki organizm socyal. lub zbiorowy jest jakoby dalsz. ciąg. organizm. zwierzę. a w tem do nich podob. że jak w tych, tak i w nim zarówno: pewien consensus universalis czyli że części poszczegól. takie układu: zgodnie oddziałują jed. na drug.

Za przykładem Comte'a poszli inni bada. socyo. i w mierę postępu nauk biolo. dodaw. wiele now. uwag. do przyr. organizmu społecz. Tak Spencer, Lilienfeld, Schäffle, Fouillée, Worms i t. p. którzy wierz. w pewną analog. zachodzą pomię. organizm. a społeczeń. i robią ją, choć nie wszys. z tak samą konsekw. osią swoich syste. socyolog.

Porów. Barth, d. Philo. der Gesch. als Sociologie Bd. I. Einleitung u. krit. Uebersicht — Leip. 97

Zatrzym. się krótko nad Spenc. bo u niego naj. lepiej niż u Comt. studyo: dodatn. i ujem. stro. tej analo.

Przedewszys. musiał Sp: skoro każ. organizm zwierzę. lub roślin. z komórek się składa. wykaz. z jakich to pierwiastk. czyli komórek składa się organizm społecz.

Socyolo.

§ 12. Jak wygl. organiz. społ. u Spen.? Gdzież są predewszyst. komór. tej. organiz. nowe? Daj. na to Spen. różn. odpowie. W zasad. organiz. przyjmu. że skła. się z komór. i tkan. od któr. zależ. życ. organi. ale co jest komór. właściwą? Czy mówi, że w starszy. społeczeń. była ową jednostą rodzina ale jednostą nowszych społeczeń. jest człon. pojedyn. – Wszak jednost. każda powin. być niezależ. a państ. istnieg. dla jednost. nie jednost. dla państ. Ale nowe trudno? co do człon. pierwszt. i do kord. przem.

Lito. filoz. państ. 91 –

Co mówi o komór. Comte? – co Barth?

ibid. 92 –

Ale każd. organiz. się rozwa da

ib. 93.

ektoderm – entoderm – mesoderm –

czyli klasa żołnierz. – klasa produkcyj. – bankierzy, kupcy, przedsiębior.

Co do ~~budowy~~ zrozgót. jednak ~~ibi.~~ zaczyn. się ~~ibi. 94~~ trudno.

Są społecz. lubiące pokój – zajęt. produk. przemysł. Tych rząd porówny. Sp. z nerwą sympathicz., podczas gdy rząd wojowniczego społeczeń. porówny. z mózg. i nerw. wychodz. z kości pacierzo.

Jednakże w świecie zwierz. organiz. posiadaj. tyl. ganglie – należ. do form najniżs. a przecież porząd. jakiś móz. i kości pacierzo. jest już właści. wyższemu stopn. ewolu.

Ale sama budo. społecz. tatki nie zaw. zgadz. się z budo. organiz. Szkiel. np. nie odgry. żadn. roli u Spen; nie powsta nawet z ciego się składa. Tak samo nie mówi, w jaki sposób społeczeń. się mnoż; może być jak się rozrasta. Rodzina u Spen. nie jest ani organ. ani struktu. lecz instytu. która przez róż. formy przecho.

Ale rodzen. nie tylko powin. być fizycz. lecz i ducho. nasz. pokol. nowe nie byłob. podobn. do star. Szuka zgodn. u Spen. na polu. społecz. organ. do rodzen. jak do wychowy. On zaw. mówi o instytu. ale tych w sobie zwierz. nie ma.

Dotąd rozważ. podobieńst. jakie Spen. upatru. międz. społecz. a organiz. Teraz posłuch. co mówi on o różni. pierwot. i drug.

Socyolo.

§ 13. Różnice międ. organiz. a społeczeń. wedle Spencera.

Lito. fto: panśd. p. 94 sub fin. et seq.

Jest orzeczt. że w organiz:

1° komór. ściśle się łączą i bezpośred. styk. się – n.p. w skórze, muszkn. wysłano. żyć. – wyjmow. głów. z części międzk. organizmu. W społeczeń. przeciw. komór. są rozłączo. Jakkol. Spen. do tego nie przywiąz. wielk. wagi – bo odległo. działacz jednost. da się przezkory. słow. – jednak nie mniej jest prawd. że ono oderwan. jedno. po przestrze. pociąg ze sob. wazn. następs. w ruchu całt. społeczeń. i dla nich nie raz jest przeszko. do współ. dziełań. gdy przeciw. w organiz. wszyst. jednostko. takie przeszko. nie istnieją. Lito. 95

2° Z pierw. różni. łączy się druga, mian. kardynal. jak sam Sp. przyznaje. W organiz. wszyst. świadomo. koncentru. się w jedn. części, w organiz. społe. jest rozlana po przez wszyst. części.

Pomin. niedokładno. tego wyraż. pomin. trudno. wyobrażen. sob. jak świadomo. moż. być rozlan. po cał. organiz. (w organiz. fizy. duża jest ośrodk. w każd. punk.: organiz. przez nią orzyrłan. i wszędz. jest ona jedn. i cała świadomo. – wynikałob. z tego – mów. ściślej – że w społeczeńs. jest tyle świadomo. ile jest świadom. jednost. Tego znowu następs. konieczn. będzie, że jednost. zorbęd. się o tyle na akcyę społeczną współu. ile w mojeg każd. znil. ujaw. się ochot. do tego. Pomimo nie wszys. zaw. tego sam. chcą a często różni różn. mają pragn. które sob. przeciw. przeciwn., że

świadomo. towarzysz. czyn. społecz. znaczn. się różn. czyli jest mniej od świado-
osobist. Jeże się który naród lub nawet wszystk. ludy zamieszk. ziem. mają
tworz. jedn. wielk. społecz. (jeden pasterz. jedna trzoda) a tem samem jed-
organizm. jemu trudn. domyśl. się, gdzie potrzeb. współ. ten org. świado.
i jak. jego ma być działan. na jednost. składaj. ogólny. ten organizm.

3° Ale ukazu. się większ. jeszcz. różni. wpływu z dwóch powodów.
Spen. o niej nie wspomin; nie uwzględ. jej wal. bo ma zawsze przed oczu.
dedukc. pierwot. mało rozwin. plemion tubylcz.

Zwierzę. organizm. jak wiado. działa zaw. pod wpływ. instynktu; ludz.
im więc. rozwij. się ducho; tem bardz. poskram. instynkt. swój za pomo.
reflex. Ta reflex. objaw. się w prawodaw; w relig; filozo; w sztu. piękn.
któr. wszyst. zwalcz. popęd. instynktu a wytwarz. coraz wspaniał. życie
ducho. Różni. pomięd. duch. a ciał. zaczy. się w epo. barb. wczesn. i
wśród wszyst. jeszcz. form. społecz, ale coraz więk. potęgu. się i coraz
większ. wytwa. przetom pomięd. życi. cielesn. a ducho.

Cała cywili. ludz. poleg. na tej różni. i walce a cały postęp
na jej zaostrzen. i przeprowadz. w czyn. Cała ta praca nie tyl.
nie ma nic współ. ze światem zwierz. ale wręcz jemu jest przeciw; one
w największ. przedstaw. swoich duchow. do niego. zwierzęc.

Społeczeń. podd. się temu postępo; myśl zrodzo. w Palesty.
lub nad Tybr przebieg. powierzchn. ziemi i najodl. oddziały zaw.
w Japon. stoi ~~Hsta~~ wschodz. witanej jak w Grenl. lodami zaklęt.

17. II. 908

Soczolo.

Na począt. takich myśli nier. nowe postęp. społ.: lub stare zmien. brało-gwój i ustrój. A to nam jenn. jed. przeciw Spen. wstrząs. uwag.

4° W organizm. zwierz. zaw. coś pewn. funk. przyczia. do pewn. organ. Spen. – porzat. podobn. organ. odkryw. w plemion. już przymil. aby z nich dedukt. że za początku organizmów. Ale w społecz. częstsz. u te nas przed organiś. przeros.) spełn. funk. najróżnorod. W państ. greck. ten sam też zaś bywał jenor. od czas do czas. sędz. urzędni; administr. lub kapit. A w nowsz. czas. wiele państ. rządzi. w podob. sposo. przypominac. poddan. swoich do udzia. we wszyst. głów. funkc. i obowiązk. życia publi. a przy tego żąd. aby wszys. byli żołnie. To znacz. że komór organizmu. woie (mów. nowym obrazo.) z tutow. wiestych i zadziwiaj. szybko przecho. z jedn. orga. do drug. aby tam czyn. wyrzuca. Organiś. w organizmie zwierz. lub roślin. nic podobn. się nie zdarz. Spen. nie wspomi. nawe. o tym fakt. codzien. choć daleko jaskrawi. świad. przeciw jego teor.

Torów. Barth, die Philos. d. Gesch. als Soziolo. – Leip. 97 Tom I

Achille Loria – d. Soziologie, ihre Aufg. ihre Schulen u. ihre neuesten Fortschr. – Uebers. v. Klem Heiss – Jena 901

Sąd nasz o teor. organi. — jak one wyłożo. zost. w dziel. Spen-
a sąd ten odnosi się także do podob. teor. u inn. socyo. (biolog.)
moż. streścić w kilk. słow.

Społeczeń. nie jest organiz. w znacze. ścisł. naukow.; jest nim co najwyżej w znacze. przenoś. i to bard. mało jasn. Zupeł. w rozmai. zwro. retory. moż. przenoś. ta mieć wielk. powodz.; moż. nawet wy-jaśn. jedn. lub drug. stro. życi. społe. ale brana dosło. i posta. teor. socjo. prowadzi na bezdro. i aż wytal. w sugest. zapędzi. się poezyi, która była i jest nieprzyjaciół. ścisł. rozum. nauko.

Społeczeń. uważ. w znacz. socyolo. jest tak. zjaw. psych. że obejmu. całą ludzko. a wiele dod. w ludzko. rozmieszcz. się na częś. Tutaj wcale nie istn. ani współ. orga. myślen. ani współ. apara. mowy lub wzroku ani współ. motor. woli i t. p. Organiz. musi przedewszy. być jedno. a tylko także obejmu. się w pewn. funk. tej jedno. ani tych funk. których z niej wypływ nie można dost. wnioska. ich nie przyj. w ludzko. —

Socyolo.

§ 14. O pierwot. barbarzyństwie rodu ludzkiego?. Będzie ten paragr.
bar. krót. a figurow. tyl. na to, aby określ. moj. stanowis. wzgląd. tej sprawy: chcia
jako tako, nie mówię wyczerpu. proble: tego choć. omów. należ. b. zacz. od pierw.
ołow. Chrześcijan. za takiego uważ. Adama. Ten wprzódy nagim z rąk Stwór.
co do przybor. materyal. ale bogat. co do duszy. Posiad. jej różne wład.
niezwykłe doskonało. Że ich pomo: stworz. rob. kultu: odpowied. okresu warun:
w otocz. przyrody. ... plemien. i pierw. jej potom. pozostaw.

Ale i to widocz. się zd. tej sprz. porusz. nie moż. bez ~~[illegible]~~
niezbędn. polemik. z wszystk. którzy odrzuc. tradyc. bibl. Wielu socyolo.
~~jest~~ ~~tutaj~~ to rob. pozwa: i przyjmu. zas. na wstęp. jako pew. wynik badań antropologii:
że na początk. alb. na wielu punkt. powierzch. ziemi: powstaw. ludzk.
pary alb. jeśli jedna tyl. zjawi się para. to w tak. odległ. czas:
że wygląd wciąga którz typ: let wyrodz. się i rozwij. w bujn. nad
do ich podob. rasy. A jedni i drudzy - poligeniści i monogeniści -
najczęś: pierw. ołów. wyprowadz. z jakiejś pary małpiej, dziś zaginion.
a wted. orzeczn. dawny taki podkł. swoj. socyolo. będą nawet: powstan.
mowy ludzk., prawa, religij, sztuk i nauk - wszyst. i wszyst. co wyróżn.
nas od zwierz. także nawet nie chrześcijan. którzy uważ. stworze
Ada. i Ewy za fakt historyi: a nawet z nimi porozmawiać: za
tak natur: jak z każd. inn.: produk. wszyst. mięs. lub kadzieli=

Chcąc zaś obron. od zarzu. tę nasz. tradyc. biblijn. musielibyśmy zrzą-
kön. teor. ewolucyjn. dziś. Darwin. Lemarcke i kil. inn. pot.
rozpraw. o kształt. fizy. pierwo. człow. o ziemi. niezdaw. o dawności
rodu ludzk. o torfowis. i budowl. nawodn. o ziem. chronolog. i kolebce
rodu ludzk. o pokrewieńst. języków bliższ. lub dalsz. i typ. człow. między
tył. kwest. do rozstrzyg. z archeolo. pierwot. i wszystk. naraz zapomnie-
ć pierwo. człow.; że nie dozwolibyś. wiele do głów. przedmio. naszej.
A dobrz. przypomn. że wszystk. te badan. gdy nie moż. posługi. się
dokum. pisan. lub tradyc. niepewn. ale pewn. są po większ.
części naraz tylko dowol. hipotez. i tuzin więcej prawdz. zdań:
że istnie. rodu ludz. na ziemi jest dosyć młod. zjawis.

Ta zaś młodość nowo-plem. dziwn. odbij. od inn. faktu, z któr.
nie dosyć licz. się antropolo. i archeolo. prehistoryc. Tym fakt.
jest niemożno. wykaz. począt. cywiliz. Gdy szuk. się w tył, gdy
szuka. począt. niby cywilizac. wszyst. dochodz. do jakiejś środ. nie
któr. zatrzym. się nasz. badanie,

Wyczta Księż. w tym r. 908: d. alte Jena u. seine Univ. Eine Jubilaeums-ausg. zur Universitätsfeier v. Ernst Borkowsky. mit 10 Abbildgn (Univ. założ. w r. 1548). Dowiaduj. się, że Jena już w r. 830 istnia. z zamk. obron. nad Salą. Jani podob. = otrzesto. obwód = I wkrótce, powst. ant. = chóé z polsk. nazwisk. nowe życie germa. ludzie po pańsku i dumnie podniosły się i zagosp. dokoła w dal kontemplacyjn. rozbłysk. ozbab. i hodowla ~~...~~

Otóż nad Salą rozgryw. się losy Germ. i Słow. w wiekach walce. Sala już w pełn. z kapitula. Karole W. robi się granicą, dziel. Turyng. od Sorbów a ant. kiai. dumny jest. że nad tą grani. wśród walk. rozgł. powst. kultu. niem. Opisu. w miast. nowo założo= po za miast. nie ma kultu.

Ta kultu. niem. podówcz. (IX stul.) nie była bar. dawna; Wiemy, jak wyglad. Cymbr. i Teuto. gdy 100 lat przed Chr. wybied. się do Włoch. - za Ang. cer. zacz. się Kult. okres. i przyjmo. pewn. rzym. i obrzy. rzym. taki. gospodar. instytu. a Rzym. stali podów. na wsz. swoj. oświa. = to też na terytor. na rzym. zarzyc. Germ. kod. nawyk. od życia miejsk. i tami. przyjmu. wzor. chrześci. Opisu. Sasi. Ipleamio. im. niej. po za grani. terytor. rzymsk. przyjmu. jej dalej. później miał to jedn. zasto. Karol W. A ten mowa i wzor. i oświa. miał od Rzym.

Sozyolo.

5c

Hommel, Gesch. des alten Morgenlandes = Samml. Göschen

Aegypten einst u. jetzt = von Kayser und Roloff = 3e Aufl. Freiburg – Herder 908

Niem. nie wie stwor.: tyl. poznawi.: sob. od dawn.: pierw. kult. indoeurop. to co przekaz. im Rzym.: Ale nawet Rzym. stworzy. tę kulturę. Gdy się cofa. o jak. 1000 lat przed Chr. zastaj.: przod. Rzym. i wsch. plemio. Italii: mniej więc.: w tym stan. w któr. znajdow. się Germ. za czas. Marjusza: Ci także. poprzestaw. na tej sam. kultu. indoeurop.: Skąd. więc dostały im się pierwsz. tej kultu. więc: które za czasów Scypionów: już wspaniale jest rozkwit.? Odpow.: nie łatwa, bo dają się zaś śledzi. dokum. history. od Fenicjan, Kartagin. i Etrusk. z jedn. stro. i od Grek. z drug.

Ale Fenicy. Etrusko. i Grecy także swoj. kultu. mają. skądś. Jakie 2000 lat przed Chr. kied. o Grek. jeszc. nie słychać. języki dyplomac. i międzynaród. [illegible] wschod. wybrzeż. i Egipt.: naówczas środ. jest język babilon. = Istnieje. tam wielk. monarch.: któr. pod: z począ. cz. Mezopot.: i któ. miast poło. leżą. nad Eufra. i Tygrys.: Obok tej. monarch.: sięgają. po brzegi Syrji i Palesty.: jest drug. państ. o wysok. kultu. w Egip.: W Egip. pierw. król Menes panu. około 5000 lat i odtąd to co wiemy później. Faraono.: – budo. kanały życie grobl.: [illegible] któr.: wody Nilu wszystk. by zapobiegli. po ziemi tak wiele władz.: pierws. bogowie = W Mezopot.: nie inaczej – dotk. tam ludz. Semici = który od ujścia Eufrat. posuwają się szeroko w górę obu rzek. i potęż.: jego dolin.: spotyk.: ludów i kultury, która już była znakomit. = i to Akkadzy => pot. wszyst. ulegli

Soczjolo.

Może: streściw wypow. tego § w kil. zdan. któr. będ. stwi: za pewni. któr.
któr. się będz. w dalsz. badan: że tak. pewni: za potreb: i powin. być jasno
wypowiedz: zar. na wstęp. każ. nau. powsta przyjęt: współczes. soczjolo:
materyalis: np. Gumplowicza, któr. za pew. przyjmu. zjawisc: nie
łatw. nas odmienn: zrzut na porząd. rodz. ludzk: i to na wiele
punkt. pomowi. zwierz. = Engels, który wywodz. materyę:
uważ. pochodz. człow. z małp. za zupeł. pew. a zat. i pochodz. rodzi-
ludzk: z form. pośrednich. pewnij. wśród wyższ. zwierz. Zaczyt-
  Nawet taki ostrożni ~~uważałło~~: w dowodzen. swoit a w konklu. uważ. Wester-
markk - Gesch. der menschl. Ehe - Jena 92 Costenoble = uważ. za
pewn: że pierwo. człow. być barbarzyńsk. a jeg. przodk. byli to potom.
zwierząt do małp podobn: i że od najdawn. czasów człow. pierw.
porząd. te ciele. i ducho. przymio - któr. on dzisiej jeszcze ma
wspól. z najbliżs. stworz: swoimi wśród zwierz:

Najwięcej tych twierdz: stawia: kilka zdań swoich =
1° Pierwszym człow. jest ów Adam history. od któr. my wszys: pochodz:
2° Człow. ten różni się zasadniczo od zwierz. dusza nieśmiertelna a przymi.
 tej duszy wybitn: jest rozum =
3° Człow: co do ciał: i niż. władz duszy podob: do zwierz; co do
rozu: i podob: do Boga = ile stworz: podob. może być do Stwór=

4° Rozum jest świadczy: że pozna. któr. nie odwod. pozn.: od ziem. i wszyst. co na niej jest =

5° Rozum pierw. człow. stwarza mowę. któr. współuczestniczką była Ewa =

6° Po upad. duchów: wygn. z raju — człow.: pierw.: demon.: [illegible] wokół Stwór. że na pozn.: od ziem. od [illegible] od wilka. i t. d. =

7° Te przez jest ośw. bo zawita od nas przekleńst. grzechu = i sprawiedl. nią ie pulvis es et in pulverem reverteris =

8° Mimo to [illegible] pożądań. nasz: pierw. dzieci i Kaina ~~[illegible]~~ volupt. —: Abla ich [illegible] = od nich zaczyn. się nazdar cywiliz. =

Należy odczyt. pierw. rozdz: Genesis =

Starcke d. primit. Familie — Leip. 88
Letourneau — l'évolution du mariage et de la famille — 88
Lippert d. Gesch. d. Famil. Stuttg. 84
Westermarck Gesch. d. menschl. Ehe — Jena 93

Engels — d. Ursprung d. Fami. d. Privateigenth. u. der Staats — Stuttg. 92
polsk. przekł. w Oświecie: Początki cywilizacji — [illegible] Lipsk 85
=
Hellwald — Kulturgesch. —
Schneider
Schrader Sprachvergl. u. Urgesch. —

Część druga: Ustrój rodzinny

Na wstępie kil. uwag o rodzinie i jéj znaczeniu oraz bibliogr. wiadomo.

§. 15: O pierwotnym heteryzmie.

§. 16: Kontradykcye wewnątrz heteryzmu.

§. 17: Dowody na korzyść heteryzmu.

§. 18 - Dowody przeciw heteryzmowi.

§. 19. Mac Lennan i poliandrya.

§. 20. Poliandr. nie dowod. pierwo. heteryz.

§. 21. Poliandrya nie była koniecz. uwarunk. do wytworzenia się poligamii lub monogamii:

§. 22. Lewirat żydowski

§. 23 Nijoga indyjska

§. 24. Ani lewirat ani nyoga nie są pokrewnione z poliandryą.

§. 25. Czy prawo dziedzicz. po bracie jest śladem poliandryi?

§. 26. Teorye Morgana o nazwach rodzinnych

§. 27. Teorya Morgana a syst. malajski

Soczolo.

ri

§ 28 Teorya Morgana a syst. turański.
§ 29. Syst. trzeci Morgana czyli aryjs.
§ 30. Krytyk. teoryi Morgana
§ 31. Prawdzi. znaczenie nomenklatur.
§ 32. Jak tłum. Mac Lenn. exog. i endog.?
§ 33. Tłumacz. tejże instytu. u Spencera.
§ 34. Jak tłum. Starcke exog. i endog.
§ 35. Prawo matczyne i Matryarchat wedle Bachofen'a.
§ 36. Krytyka teoryi Bachofen'a.
§ 37. Teorya ~~prof~~ Lotara Darguna.
§ 38. O pierwotnej formie małżeństwa.
§ 39. Poligamia powstała z pierwod. monogamii.
§ 40. Historyczny pogląd na rozwój małżeństwa.
§ 41. Monogamia w chrześcian.
§ 42. Czy monogamia jest najdoskonal. form. małżeństwa?, i czy nią pozostanie na przyszłość?
§ 43. O rozwodach.
§ 44.

28. XI. 908.

a

Część druga: Ustrój rodziny

Kil. uwag o mater. tej części.

Najważn. związk. społeczn. jest rodzina

Od jego zdrow. zależ. rozwój. jednost. i narodów

Z literat. odnośn. wymien.:

1, Starcke, d. primitive Familie in ihrer Entstehg u. Entwickelg. Leip. 88.

2) Letourneau, l'évolution du mariage et de la famille. Paris 88 Alcan.

3) Lippert, d. Gesch. der Familie. Stuttg. 84

4) Westermarck, Gesch. d. menschl. Ehe – aus d. Engl. übers. Jena 93

5.) Engels Fried.: d. Ursprung d. Familie, d. Privateigenth. u. d. Staats. Stuttg. 92 4e Aufl. = Polski przekł. wed. 1° wyd. ogłos. Wolski = Początki cywilizacyi – Paryż – Lipsk – 85

Socyol:

Poniew. aut. na tytu. dod: Im Anschluss an Lewis H. Morgan's Forschungen — i o tem wspom. we wstępie — jest ovrywis. że warto tego dzieł. zalec. od prawdziwo: vernet. (Morgan — te zaś badań oryt. zakwestyjono — Będz. o nich rozpraw. obszer.

Prócz tego trzeba wiec. zaglad. do jakiej histo. kultu:

n. p. Hellwald, Kulturgesch. — 2 Bde

Schrader, Sprachvergleichg. u. Urgesch — Linguistisch-histor. Beiträge zur Erforschg d. indogerm. Alterth. Jena 83 Costenoble —

Lubbock, d. vorgeschichtl. Zt. — u. s. w. przekł. Passowa 2 Bde — Jena 74 Costenoble.

Id: d. Entstehg der Civilisation u. d. Urzustand d. Menschengeschlechter — deutsch von Passow. Jena 75 ibid.

Wilh. Schneider — d. Naturvölker. Missverständnisse, Missdeutungen u. Misshandlgen — Paderborn 85 Schöningh —

Tylor, d. Anfänge d. Cultur — 2 Bd. Leipz. 73 — Winter deutsche Uebers.

Prócz tego dzieła antropo.

Dr. Platz, d. Mensch. sein Urspr. seine Rassen u. sein Alter — Würzbg. — Wien 87 = 2te wyd 88 —

polsk. przekł. — Wars. 92

Ranke d. Mensch — 2 tomy Leipz. 88 89 —

§ 15. O pierwot. heteryzmie. Listop. 182 Socyol.

Wedł. pochodzen. zwierz. którz przypisu. człow. niektór. zwoły. i socyolo. przeq. żeb. żył od razu w zwart. rodzin. regular.

Na popar. tak. hipot. przytacz. obyczaj. plem. najniż. stoj. pod względ. kultu. jako nib. tęd. pozostało. pierwo. stosun. społecz. a że wiele tak. plem. żyj. pono w zupeł. komunij kobie. przenosza- cz uczeni tako. do czas. pierwot. ludzkio. jako stan normal. wszystk. wśiców. Tak n. p. Hellwald - Kulturg. I. 7 & 29 -

Przed nim Lubbock - że czasy najniż. żyły lub żyj. w małżen. współ. „communale marriage = Gemeinschaftsche -

Tak. stan czeq. istn. w Chin. aż do czas. Fouhi - w Grecji aż do Cekropsa. Taki stan istn. także u Managet. Peruańczy. i wiel. inn. lud. - D. Entstehg. d. Civilis. 79)

Tek. wyobraż. wieli lubwej: o pierw. stosun. rodzinn. naszpłemiden: Mac Lennan, Lewis Morgan, Giraud-Teulon, Engels, Gumplowicz, któr. ozna. nazy. je stan. hordy pierwot.

Inni nazy. stan. bez małżeń. lub jak. Hellw. heteryz. - gdz. każ. kob. należ. do każ. męż. i naodw.

Są jedn. ewolucyoniś. którzy przeq. aby człow. żył kiedyś kol. bez małżeń. skoro uczy. małpy a nav. zwierz. drapież. i leju. ptak. żyją parami przez lata całe - zwrotn. także

wspólno. czyli promiscuitas kob. była prowadzi – tak teraz
zupeł. bezpłodno. zat. wymarz plem. ludzk. – Zob. Peschel
Völkerkunde; s.

Jak już ted. zyskał. Letourneau ?

Lito. 123 59 /

30.XI.908

Socjol.

<u>Letourneau</u> tek. wyobra. sob. powstan. i rozwój ludzk. rodz. w dziel. La sociologie d'après l'Ethnographie Paris 84 p. 398 sqq. Fl.

Porów. także tego auto.: L'évolution du mariage et de la famille = Alcan.

a/ błąkan-się po las. mał. grup. z któr. kaź. składa się z samca, jedn. lub kilk. samic i młodych. przykł. wedd. Weddah'ów = Lito. 122-124

b, Kilk. rodz. łączy się w więk. gro.. wspólno. Kob. przykł. austr. tubyl.: - żad. dziec. nie nale. do ojca lecz do plem. lub hord. Lito 124.

c) z tej wspólno. ~~kob.~~ sexualn. (wyrab. się wojn.: za mięszcz. kob. związ. mat. do potomst. Lito. 124-125

d/ Przy dalsz. rozwoj. tych kord (??)

mężczyzn. zacz. przyznawać się wyłącz. do jedn. lub do drug. kobie.

mężczyźni zacz. się zapomn. wszak swoj. genealo. i swoj. potoms. a tak dzieli do porządk. uczesno. jedn. lub kt. kobi:

O położ. tych kob. wobec nie.

Lzo. 125

1 Taki był rozwój rodzi. niezależ. od rassy - we wszystk. grup. plemiennych któr. zdoł. ostatecz. wyjść z barbarzyń. pierwot. — (p. 399)

1.XII.908

§16. Kontradykcye wewnętrz. heteryzmu.

Sorzdło.

Głów. jest ta, że twór. i zwolen. tej hypotezy przyzn. musza, że pośród dzisiej. dzik. nigd. nie pozn. podob. wspól. kob. któraby wykluczy. pewn. stał. związ. rodzin.

Herb. Spen. tak pisze:

„Wśród wspóln. kob. naw. najswobodn. jest łagodzo. przez związ. trwaj. czas jakiś ... Rasy najbardz. poduped. (Fuegowie, Australczy. Andamańczy. posiad. związ. prżo. naw. gdy zawrz. zost. bez żadn. formalno. trwaj. czas dług. lub krótszy a nie widz. powo. dla któregob. nie mieć przypuszcz. że w grup. społecz. jeszcze mniej rozwin. nie mogłyb. kobie. być w osobist. posiad. mężcz. i wyłączn. Należ. przeciw. uznać tak zwaną wspól. kob.) że naw. w czas. przedhisto. wspól. kob. była ograniczo. przez tworzen. się związ. osobist. posiad. z upodob. mężczy. a broniło. żon od in. mężcz. — Princi. de Sociolo. II. 254 —

Lito. 127

Ale kon. tego ustęp. drzim. osłab. naw. wypow. jego pogląd. bo jeśli istniał. zaw. obok wspólno. kob. także związ. stałe to 1° nie wolno — ani 2° + ani 3° nie wolno

Podob. zupełnie w książ. Letour. —

bo wybrano — jak z pierwo. promieni das postaci. wie. for. rodzi.
dod. że nie koniecz. owe stosun. bezżycie były stan. pierwo.
przez który ludz. pier. przecho. mieli, skoro —

Lito. 128

Jeżeli zaś teori. aut. śmie. się z moralist. głoszą monogam.
być najdoskonal. forma małżeń. bo znajdu. się ona u
Weddahów — dowodzi — (p. 328–329)

to ...

ani wspól. kob. nie było —

Zobaczy. że teori. aut. ~~to~~ inn. kwiat. zostaw.
wiel. dowod. i to bar. silni przeciw pierw. hetery.

Lito 128 —

1.12.908

§17. Dow.: na twórcz. heterog. i krytyk. tychże.

Soczo.

Tak. rob. Herb. Spen. wzitaw. począ. form. obyczół. ucz. plem.?

Zesz. Soczo I. I. 212 sq.

Lito. 129.

Opiev. ten pogl. swój na przykła. z Etnogr.:

wiz. plem. podupad

ale meto. ta nie bar. pewne. słowo

A pod. przykł. te wice. nie dowod.

1. argum. = nieobecno. czemu. religiin.

Buszmeny

Eskimos Alacii. Weddaho. Lito. 130

Szypewejczycy

Język. czemu. nic nie znacz: ibid.

Wniosek Spen. !!

Krytyka. pier. argum.

Jest on bazący. stały.

Drugi argum: niestałość wiarołomnej małżeń. (Spen. str. 215)

u Szypowerzyków

u Perikujczyków w wl. Kalif.

u Kórzyyczyków = żon. wypra. męż. ze drzwi

na wysp. Tahiti

Waitz Spen. str. 215 ibid.

Krytyk. drug. argum. Lit. 132

Fakta przez Spen. przytoczone dowodzą co najwięcej: Takowe rozwo. ale z drug. stro. utrzym. Sp. że dzisiej. narod. dzik. stoją niżej od lud. pierwo. i t. d.

Argum. trzeci: polega na pewn. prakty. niemor. napotyk. u różn. plem. dzik.

Co mówi Lubbock o Indyan. Eskimo. Murzyn. Abissynii ?? Kafr. Mongol. i t. d.

Liczn. im. prakty.

Grenland. Benguela (Kongo) — dawn. Meksykan. prostytu. na pozesmy. Danyjsk. — u arabsk. Assaneyrowych.

Socyolo.

Kryty. tzeciego argum.

W pierw. poło. dow. że zwrum. goriuno. i obniż. poziom. moral.
w drug. " " " takż. zwich. pozi. moral. ale ktor. niekoniecz.
dowod. hetero[illegible]

Zresztą podob. rzeczy dziej. się u lud. dzisiej. wyso. ucywili.

Czwarty argum: nie przestrzegan. stopni pokrewień. przy zawier.
małżeń. u ludz dzik.

Lit. ogr. 135

Hearne - wielu Szypewejczyk. żeń. w porzecz. stosun. z matk.
żen. się z siostr. niew. z córk.

Bastian: królo. na przykład Gonzalve i w Gabon
aby zacho. czysto. krwi król. maj. zwycz. zaślub.
swoich cór u królo. swoich najstar. syn:

w Peru u Inkasów nast. korona-
na wysp. Sandwich częst. małżeń.

Podob. zwycz. u wysp. Madag.
a ponow. w starożyt. u Ptolem. egips. u Skandyn.
u Żyd. u Kenezeń. u Arab. Pers. Egip.

Lito. 135

Stąd Spenc. wyciąg wnios. że wło. pier. nie miał wstręt. do

kazirod. związ. i był niedost. w ogól. lekcyi. (I. 218)

Krytyk. owych argum. Jest stąd. jeno. aż porwed. brany z prosty.

kazirod. stosun. istniej. u ludn. najbar. oświecon. naw. dnia itd.

Gdyby miały dowodzić —

to może b. tak samo wszyst. się zrosły

Lito. 135

Dowod. tyl. że —

Przechod. do fakt. szczegół. powinn. oddziel. stosun. najdaw. od

późniejs. =

Rodz. ludz. pochod. z jedn. pary — zat.

Lito. 135

Co było wte. kazirod ? — Przykł. Lota =

4.12.908 a

§ 18. Dowody przeciw heteryzmowi Litogr. 136.

Uwagi powyż. wydaj. się już wystar. aby okaz. i sprzeczno. wewnę. o grunto. podsta: głosi. teor: heteryz. Ale moż. przeciw Spen. i wolen. jego przytocz. inne fakty wszyst. dowodz. że nawet u lud. mało wrownię. w kwest. płcio. napotyk. się wielk. czysto. obyczaj.

Soczolo.

1° Weddahowie na wysp. Ceylon Lito. 137
wolno zaślub. siost. młod. — dla czego?
małżeń. z siost. starsz. uważ. za karalną.
nie znaj. rozwod.
Tyl. imieć. wzdz. męż. z żon.

Jak żyj. klasy wyż.?

2° Dziczy mieszkań. na wysp. Fidżi Lito. 137
okrut. ludożer.
ale żyj. w przykł. ścis. małż.
„Czysta ich żon dochodzi do bar. wyso. stopn.
Erskine

3° Fellinkisy — Bekuanczycy
Lito. 137

4° W kieru. plem. murzyń. wcal. lub mało Lito. 138
dotknię. cywili. napotyk. uderz. przykła.
wielk. poszan. cnoty. i czysto. w stosun. małżeń. obok wielk. barbar.

Co dzieje się nad Seneg. w Sudan. i na wybrz. przy zewnęt. złoty

W Gwinei co się dzieje po urodz. pierw. dzieci:
mordu. drzew. karan.

Wilh. Schneider, d. Naturvölker II. 312 sq/

Tamże różne sądy o wstydliwo:—

O ich moralno:

Gallais mówi: nie są tak źli, jak ich okrzyczą.

Baker: są źli, ale nie tak źli, jak—

Lito. 139 5° Marśt. dzik. w Amery. i Afry: rocie i wznos. pojęć:
o czu. czysto.

Buszmeni i Eskimosy — chocza:

Schneid. II. 435

U Mandansów, Irokezów, Flinkisów
niegd. stosun. między m. i kob. był surow. obyczaj. określo
Schneid. II. 436.

Lit. 139 6° U Azteków młodz. uczy. się nie pam. i t. d.
rada ojca dla cór; Strzeż się zagrzeszn. w brocie, lepiej
byłob. żeb. zaraz umarła

Druga rada: nie wybier. mez. jak się ptaszę wybie; wytrw. pog męż. twoim aż do śmierci. Sorzo.

Zob. Müller, Gesch. d. amerik. Urreligionen - Basel 67

U Artek. uważ. bez. na czysto. dziewcz. z Węd.

Urodz. musiał alb. na zew. porn. ofiar. swych intryg alb. z niej się oden.

7° Appun żył długo wśród dzik. Kubyl. Gujany i ożen. się z kobie. krajo; otóż chwali wstydli. tych nupeł. nagość dzik. — Unter den Tropen - Jena 71 - 2 Bd.

Trentler - Fünfzehn Jahre in Südameri. Leip. 82 oddaj. te sam podw. kobiet. Araukanii.

Misyon. O. Marcin Dobrizhofer - żył 7 lat wśród Abiponów w Paragwaju

nie mów. się dość nachwal. ich czysto. obyczaj.

Gesch. d. Abiponen - aus dem Latein. von Kreil - Wien 1783.

Lit. 140 — O. Dobrizhofer zarz. że w ciąg. 7 lat, któr. mieszk. u nich,
nigd. nie nie (widz. ani nie) słysz. takieg. coby mogł. obraz. wstydli. oko
lub ucho — częst. staw. Abipon. Hiszp. za wzór god. naślad.
Nie moż. być. bez wrzeszcz. obraz. mów i t. d.

George Chaworth Muster = Unter den Patagoniern
aus d. Engl. 2 Aufl. 77 Jena.
twier. że w pierw. zetknięc. swoich prow. życie czyste.
ale w zetkn. hiszpań. odd. się kradz. i rozpu.

Co mów. Darwin o Peszereszach — któr. widz. Woj. ca
Lit. 140 — lad — co o tych — któr. z nim podr. — co o dzieciach.

Bischoff prof. anato. wyd. w 81 brosz. o Peszere.
co mówi o dziewczę. 3 i 4 letn. = musiał zaniedb. anto. expo

Lit. 141 — 8° Co to byli tubylcy Vandiemenslandu
Kto ich wytęp.?
[Dzieje której dopuszcz. się Benisz angiel. w okoli Sydney.]
O mieszkań. Oceanu — życie ich. Tahitczykach =
Schneider — Naturvölker — II. 443 ...

Socyolo.

Podobn. fakt możnab. zebrać dość prow. wielkiego; kto się przeczyt. ... cz. ... pierwot. ... jakim był wedł. materyalist. ... u Westermarcke bar. boga. mater: a ... jego dzieła ... z któr. czerp. ... Darwinist. i ewolucyonist. ... rozd. 3: Dawność instytu. małżeńsk. ... wszędzie „Węzeł, który łącz. męż. z żon; rodzi. z dzieć. był jeśli nie jedyn. to w każd. raz. głów. społecz. czynni. w najdawn. życiu ludzkie. Nie mog. zat. zgodz. się z Lubbockiem, jakob. rodzina trwała na mocen. rodu (gens) a zadanie wzrastało ... zyski: i ... wstąpił ... porząd. czystość. Może to być regułą przy niższo wyższ. stopnia kultury, ale nie da się stosow. do najniż. stopni. (p. 44) (t.j. przewaga rodu nad rodziną)

Ani też nie widzę żadn. racyi jakiejkol. aby wierzyć że był kiedykol. czas, w któr. b. rodzina ... z rodem (gens). Nie znamy ani jednej przykł. na pewno konstatowa. ... u jedn. narod. u któr. by się to było wydarzyło.

„Samo przez się rozum. ani ... że wśród który łącz. dzieci z matk. był poufalsz. i trwalsz. od tego, który je łącz. z ojcem; jednakże zdaje mi się, że jedyny rezultat do któr. może nas zaprowadz. krytyczne zbadan. fakt. jest to poznan. że wedł. wszelk. domysłu, nigdy nie było w rozwoj. ludzkie. żadn. epoki;

w któr. by nie było istnieć instytu. małżeńst. lub w któr. b. ojcie nie był ~~by~~ ważki. regular. obroń. swoj. rodz. [Zdaj. się poreto że małżeńs. ludz. jest dziedzict. po jakichsiśpor. przodkach podob. do małpy – das Erbtheil irgend welcher affenähnlichen Urahnen – p. 45 =

Również czeka. poworaj. za rozd. 4. ~~5~~ i 6 4 – któr. wszyst. tory maj. nagłów.: Kritik der Promiskuitätslehre
On wyraż.: że co wytoi. w 3im rozd. o ~~[illegible]~~ starożytno instytu. małż. jako prawdop. zawsz. istnieć jakiej małżeń. – jest w zasi. zgodne z tem co piszą o tej mater.: prawie wszyscy Socjolo. – wymień. tutaj tylko: Bachofen'a, Mc Lennane, Morgana i. t. d.
I robi też ciekaw. uwag.: że wszyscy ci dawnej. socjolo. stawiali tw twierdz.: jako hypot. – prawdopod. – ale dziś wiele pisarzy głosi ją jako prawd. udowodnioną – wymien.: Fiske'go – Gumplowicza – Grundriss d. Soziolo – / Bebel'a – das Weib i. t. d.
Poreni ani i ocenia hypote. owej heteryzmu – lub jak autor ją nazy.: Promiskuitätslehre wymierzo. za owe 3 rozd. (4–6) – Kritik. d. Promiskuitätslehre =
Rozd. wrzyc.: heteryzm etnografia =
Ostatni z tych 3 rozd.: Uwagi – t. j. 6 4 koniec się oświadcze. + p. 130

nauka dozwolo. lecz przeciw. nie ma ona żadn. rzeczywistych podstaw i jest zupeł. nienauko.

+ Samo przez się rozum. że nie jest niemożeb. jako u nie- któr. plemion obyczaj. płciowe mogło być praw. nieograniczon. Ale nie ma naw. cień. dowodu mogącego się zdać, za twierdz. że promiscuitas w sporecz. rozwoju ludzko. stanowi. jakiś stopień ogóln.: Nauka o wszechobecnym ... nabiera jak u niem. Giraud-Teulon Les origines du mariage et de la famille – do klasy hipot. #

7.12.908

§19. Mac Lennan i poliandrya. Niektó. uczeni (Mac Lennan, primitive marriage. Edinburgh 65) utrzymu. że z pierwotn. heteryz. wyrob. się familia regular. w ten sposób. że naj przód zacz. żyć w poliandryi. Pierwsz. to krok do lepsz. organiza. rodzin. — Socyolo. Lit. 141

Jak ona powst? Lit. 142

Jak wygląda:

Poliandr. była koniecz. form. pierwo. małżeń.

a gdziekol. ona istnie. lub istniej: jest ona dowod. pierwo. heteryz. — Lit. ib.

Teor. twoj. uprzed. błęd. pojęć.

Mac Lennan przema fakt:

Lewiratu – Nijogi – dziedziczen. po bra: — Lit. 142.

Gdz. one zachow. się, między. panow. polian.

Tak Mac Lenn.

A polian. zawsz. nie była dowo. dawniejsz. heteryl.

Zanim przypatrzy. się tym formom uwag:

przejdźmy naprzód rzeczy. o dziś. istniej. polian:

Najbar. wyrobio. form. polian. w Tybe:

Podróż. Moorcraft i Trebeck taki ją opisuj:

1. Podróż. po prowincyach himalajskich — Lond. 41 2 to.

Lit. 143

A. – Poliandr. tybetań:

Gdy najstar. syn żeni się, przechodz. na niego majątek. ojcow. i obowiązk. utrzym. rodzi.

Jak układa się stosun. rodzi.?

Co robi syn młodsz.

Co mog. rob. inni bracia

staje się pobocz. mężem swoj. brato–
dzieci jedn. wszyst. należ. do głowy rodzi.

Jakiej jest powód. ożenku młodsz. braci?

Lito 143

Lito. 143

B. Poliandr. Todasów jest cokol. odmienn.:

Jeśli najstar. brat się żeni, to młodsi bracia w miar. jak podrost.: –

a jeśli żona ma młodsze siostr., to –

a wszyscy mieszk. razem pod jedn. dach.

Jak dzieją się wydział:

Komplet. Komunizm. majątku.

Sozzolo.

Do tych dwóch główn. form daj. ię sprow. wszyst. po dziś dzień ...ej. for: poliandr: na wysp. Ceylon (u bogat. i biedn.) u niektór. plem. Amery. półno.

...ten w Azyi: w Kaszmirze, w Ladaku, w Kinnawerze w Kiśtewarze, w Sirmoru - ... u róż. plem. arab.

W starożytn: wymienia. Ją i owszem w wiel. indyjsk. epop: Mahabharate.

... u Cezar. de bello gall. V. c. 14.

Lit. 144

Poniew. lingwisty. aryjsk. przodk. ... przypisu. ... monogam. w ... ... prof. Dargun (Lothar) Mutterrecht u. Raubehe u. ihre Reste im germ. Recht u. Leben - Breslau 83 -
robi o poliandr. bytow. ... uwagi:
alb. poliand. bytow. późniejsz. ... - co jest niedowiedz.
alb: aryjs. nasi przodkow. zaraz ... w monog. bez poliand.

Lito 1845

C. Probl. rozbiór. poliandr. Nairów

Zasadn. różni. tej polian. od dwóch poprzedz. jest w tem – że

Kto za Nairy ?

Kast. panuj. na wybrzeż. Malabar.:

Bard. dbaj. o czyst. krwi – to też kobie. u nich mogą wychodz. tylko za

Wyższej. lub wszelk. zwykł. kasie rod.

a oddziel. jedn. domu, nie mog. zawier. ślub. międ. sob.

To za temi ograniczen. panuj. u nich wiel. swobo. obyczaj.

Kiz. famil. mieszka razem we wspól. domu

oprócz. wspól. mają.

Najstar. człon. tych społeczno. famil. zarząd. wszyst. mat. lub gdzie jej nie ma najstar. z rod. prowad. dom wspól.

Gdy córk. Nair. wycho. za mąż, wted. zazwyczaj wybier. sama kilku ina. mężcz. którzy ją po kolei odwiedz. ale nigd. z nią nie żyją. wspól. domu. Mąż żon. także rozwiązan. się w tak. sposób ale żona zost. przy matce i rodzin. a zatrzym. dzieci, jeśli któr. zo

Soczolo.

W tem małżeń. Naiwów sądził Mac Lennan, że odtw. pewno. sposób życia ludzk. mało co wydziel. i odróżnić od dawniejsz. jeszcz. heteryzm.
Spen. zaś i Lubiar: zew. wogól. podob. fak. osobli. i staw. a priori hipote: gdyż ich wytłum. taki kreśl. obraz rozwoj. ludz. rodzi:

Lit. 146

Jed. z zasyk: sobie pewno: kreśli. bieg postępo. ludz. rod.:

Zasa. Soczol: T. II. p. 288.

Do prosz. form wsi. jeszcz. dod. małżeń. i większ. rozwij. crabs. gdy. równa Lit. 146

A będz. mieli rozst. Kompl. ua tę dziw. instytu. która jest, jakob. kampka. małżeń. – przynajm. z dala. widzia..

Todzi stary. Westermarck uczy. ją oburzaj. p. 505

Gesch. d. mensch. Ehe –

Powszech. jedn. z nasz. badań. wyłania się tak zw. małż. Nair. jeśli chcemy dojść do wnios. pewn. i jasn.

Nie uleg. bow. wątpliw.: że małż. Nair. jest nast. heterog. nie matriarch.

Lid. 147:

Tego zdan. jest także Starcke, Die primiti. Famil. Leipz. 88. p. 90 sq.

Porów. zato do rozwaz. tyl. dwa typy poliand. = tybetań. i Todasowski., do nich bow. daj. się sprowadz. wszyst. inn. formy, mniej lub więcej społecz.-tej niż tych istnieją.

Skoro Mac Lennan i wielu inn. etnolo. i socjolo. twierd. że poliand. powst. z pierwo. heterog. i że doskon. formy małżeń. jako to polig. i monoga. wyszły z poliand. jako z koniecz. zwej przejścia. powszech. wobec poliandr przeprow. w dwóch kierun.

a) skąd powst. poliandr?

b) czy była forma pośred. przez któr. przejść musiała ludzko. zanim wytwor. sob. poligami. i monogami. małżeń.?

Sorzolo

§ 20. Poliandrya nie dowodzi pierwotnego heteryzmu.

Kaźd. zjawis. społecz. powinn. być tłum. za pomo. przyczy. najbliż. i najnatur. Dopiero gdy ich zabrak. woln. uciek. się do hipot. a te nawet powinn. się opierać na podst. zjawis.

a) Zwyczaj od matki Tybetań. Lit. 148

Zost. w związ. z Kommunią majątk. w obręb. tej samej rodzi.

Najstar. syn i t. d.

Po jego śmier. i t. d.

Czy to jest właściw. małż. poliandr.?

Do tego potrzeb. aby kilk. braci nasiłnb. na równ. prawach jedn. niewiast.

b.) małżeńs. Todasów Lit. 149 –

c) Jak wytłum.: jedn. – drug.: zwyczaj. im. do nich podob.?

Spenc.: II. 267 = Lit. 149

Gdyb. mozn. wytłum. niewięź. wpad. hypot. Sp. = Lito. 150

W Tibe: brak urodz. ziemi – ale nie brak kob.

Co zatem o twierdz: Sp. że poliand. najdz. się Tahi. w kraj. boga?

Niepewnie to, że w Tyb: brak żywno. jest przyz. polia.

u Todasów zaś brak dziewcz. to wcl. zabij. jest – Lito. 157

w Tahi. nieposz. poliandr. choć tam nie jest brak dziew.

w Tibe. nowa panow. choć nie zabij. dziewcz.

d) U Nairów – ani brak dziewcz. ani ubóst. nie są przyz. poliandr. – Lit. 157

Co przesąd stanu – lub kasty – zamiłow. w życiu powinn. zmysł. – a u bramin. w Malabar. aby nie urosli zbyt w liczb. ich młodsi bracie żenią się – Buchanan Duncan –

Lito 152

Kontakt: soi. przyczy. – ind.

Starsi i młodsi bracia w Assamie – Lito. 152. = poliandr. nie jest forma pierwot. ani po lekcy

13.1.909

Soczyolo.

§ 21. Poliandrya nie była koniecznym szczeblem do wytworzenia się poligamii lub monogamii.

Tak rzecz przedst. Mac Lennan. Wedle niego poliandr. była postęp. wobec heteryzmu: ale zakwitn. - po czas. znowu wyrodz. się w inne formy.

Co mówi Spencer? - Lit. 153.

o teor. Mac Lennana?

co zaś o powst. monoga. i poliga? - ibid.

Na pozór nie wiel. różni, ale w grun. hypot. Spen. wyjera:

a) teor. Lenn.
b) tiet. sam. } Lit. 157 -

Na czem opier. się argum. Mac Lenn.?

Na fakt. obycz. znan. gdzie po śmierci starsz. brat. najbliż. wiek. obow. zaślub. jego wdow.

a że to miało także miejs. u żyd. przeto

Co na to odpow. Spen.? Lit. 155.

Kob. była częś. spad.: do które prawo mieli spadkobier. Lit. 155

U Bethabolasów wdowa do kore. bra. jej męż.
u Zulusów wdow. także samo
U Demarasów gdy nasel. pław. umier: - } U tych lud. jedn. poliand. zupeł. nieznan., zatem + + dzied. cz. żon nieboszczyka tkwi się prawo spad.

Lito. 155 W Kongo, jeśli z trzech braci jed. umrze, to dwaj pozost. dziel. się.

Kob. wówcz. uważ. jako rzecz, nie jako osob.

U Nowozelandczyk.:

żony ojca po śmier. dost. się jego syn.;

żony zaś jego brata jego braciom pozost.

U Egbasów syn dziedzi. w spad. po ojcu wszyst. jego żony,

z wyjąt. własn. matk.

Taki sam zwycz. panuj. u plem. na wybrzeż. niewolników (Afryk.)

i w Królest. Dahomey.

Stwierdz. zat. Spen. tę lewir. odwrot.

155 Ale Sp. nie dostrz. że raz. zwycz. spadk. jego właś. lewir. o pierwo.

ogól. poliand.

bo jeśli poliand. nie zostaw. śladu to

nie była ogól.

a jeśli nie była ogól. wyład. takiż lewir. o pierwo. heteryz.

♀ Teoret. jedn. uwaga ogól. – Lito. 156 – 157

W ostat. głów. argu. Sp. jest twierd. że polian. nie mogł. iness. wytwo. jak.

prze domniem. heter. któr. one na być korz. i logi. rozwoj. (II. 268)

że jed. polian. da się wytło. iness. – ergo = ♀

§ 22 - Lewirat żydowski

Co zaś tycz. się faktu odziedz. żony po bracie zmarł. u Żyd. lub Indów ani te nie dowodz. pierwo. położ.: Mów. naprzód o Żyd. Lit. 157

U Żyd. istn. zwycz. taki że gdy ojciec żon. umiera bezdziet. ~~stwarze~~ jemu przez fikc. legal. potomst. przez małż. ~~jego~~ wdowy z brat. jego - lub krewn.

Prawo tak brzmi: Deutero. XXV = 5-10:

„Gdyb. mieszkali bra. pospołu a jed. z nich zszedłb. bez potoms., żona zmarłe. nie pójdz. za inn. ale ją pojm. brat jego i wzbud. nasien. brata sweg. I pierworod. z niej syna imien. jego nazowie, aby nie było zgładzo. imię jego z Izrae. A jeśli b. nie chciał poj. żony brata sweg. która mu praw. należy, pójdz. niewiasta do bramy miejs. i wezwie się do starsz. i rzecze: Nie chce brat męża swego wzbud. imien. brata swego w Izrae. ani mnie poj. za żonę - I wnet każą go przyzw. i drużę. Jeśli odpow.: Nie chcę jej wziąć za żonę, przystą. niewiasta do niego przed starszymi a ściągnie but z nogi jego i plunie mu w twarz jego i rzecze: Tak się stan. człowieko. który nie buduje domu brata swego. I nazowią imię jego w Izrae.: dom rozzutego!"

A teraz przytocz. z Księ. Ruth - gdz. Booz zbier. radę starsz. w bramie miast. a propone. krewnemu, aby odkupił - Ruth nie tylko kupił grunt należ. do jej teścia Elimelech, lecz także ją samą zaślub. Ten jedn. wyrzuł trzewik swój i oddał go Boozowi, który był mniej bliski krew.

Sozzolo.

levir = szwagier - miejsc. się w Corpu jur.

~~Utwor.~~ Utwor. z grec. δαήρ = devir = levir

Lito. 158

Trzeb. spra: był Jakiś:

Niejak. Elimelech. rod. z Betle: gdy długi i ucz. głód panow. w kraju, uszedł się z żoną Noemi i dwoma syna: Mahalonem i Chelionem do Moabitów. Tam dwaj synow. jego ześlub: córy moabit: Ale pornszejakomś czas: spadł. nieszcz. na bied. Noemi, że odum: ją mąż i syno; i ostał. bezpoto: Postano: wted. oznajmić. Kobie. powró. do ojczyz: gdz. miała krewn: gdzie Jakiś. powod. wśród gmin: i dworst. należ. do jej męż. zmarł. Syno: obie chcą jej to warzy. Acz tego jej odradz. usiłu: w koń. jedna powra: do swojej rodziny, druga Ruth, wdow. po Mahalonie i przybyw: do Betlee: zostaj. należa: własno. Elimelecha zabrać przez jej. krewn. najbliż.

Ruthanna idz. zbiera prawa: to kłosi. są zaw. gdzieś. na pole bogat: Booza, który. jest dalszym krewn. nabierając. jej tedy Elimelecha: Booz oświadcz: że gotów ją poślub. ale że bliż. krew. który zabr. majat. po jej teści - ma do niej wcześ. najbl-prawo:

Zbiedajmy więc rad zienem i bram. miejsk. gdz. odbyw. się wiec. i sądy rady miejsk: a Booz propon: bliż. owem krewn. aby wykupił grunt, któr. należ. do Elimel: i zaślub. Ruth. Grunt ów podano: i 4 na wiecz podaru. syna:

Ten potom. zaraz wyznał trzeciem swój i pójdzie go. Boozowi: który był niego dalszym krewn. Booz wted. Jak przenow: zawołał: wobec Wy Bóg jesteście świadk: żem obyczaj. wszelk. co było Elimelechowe i Chelionowe i Mahalonowe - zapowiedz. Noemi - to wszystko +

+ oświadcz. piękn. słow: naród twój jest moim narod. a Bóg twój moim bóg.

idzie za nią +

Lite. 158

Świad. wszystk. do jej męż. i synów. I Rut Moabitkę żon. Mahalo: wziąłem w małżeńs. aby wzbudz. imię zmarł. w dziedzict. jego aby imię jego z domu jego i z braci i z ludu nie zginęło: IV. 9-10.

15.I.909

Wted. lud. potwierd. świadectw. swym wszyst. co się stało a kobiet. Betleem. mów. do Noemi: Błogosł. Pan, który nie dopuścił, żeby ustał potomek domu twego i żeby imię jego było sławne w Izraelu. Z tej. małżeń. urodz. się Obed, który przez fikc. legaln. był uważ. za wnuka owej Noemi i radość jej była wielka i pielęgn. go niemowl. z wielk. rozczulen. IV. 16 sq. Obed był ojcem Izajego a ten ojcem Dawida. tym sposob. Noemi została pra-prababka Dawida – Kenta dzieci z matki Booza i Rut. ojciec. należ. do Booza. —

Jak powsz. dawn. tej instytu. było jeszcze żyw. za czas. Chry. P. świadcz. pyt. złośliw. Saduceu. stawian. Jemu (Matth XXII – Mar. XII – Luk. XX) o sied. braci, którzy po kolei żeni. się z wdow. najstar. bra. a żad. z nich nie miał z niej dzieci. Pyt. się ted. czyj. będz. żoną owa wdow. po zmartwych. wstan. Chry. Pan dał wted. owe odpow. niezrów: że po zmartwy. nikt nie będz. żenił się ani wychodz. za mąż, lecz będ wszys. jako anioło.

Sozzolo.

§.23 <u>Nijoga indyjska</u>. W żyd-lewiva. nie był. upatry. ślad. jakiegoś pierwot. poliand. a po za nią natural. jenne gorsz. heterys. bez talli-Tamo. Sam Kemu stw. moż. jako sil. argum. co do jej. pochodz. polian. Socyolo.

Lito. 160

Zwycz. hind. nazyw. się Nijoga i poleg. na tem wedł. określen. w księdz. praw króla Manu że gdy kto umie. bezdzietn. - a należ. do klasy stw. lub robotn. - żat. do niż. kast - wdowa nieboszcz. moż albo z jej. brat albo inn. krew. spłodz. dzieci a to będz. należ. do nieboszcz.

Jednak. prawo to nie odnosi się do klanów wyż. To już różni. zasadni. A jest i drug. różni. w tem, że prawo indyjs. zerwa: już za życia męż. na praktykow. tego zwycz. byleb. był otoczo. pewn. ceremo. relig. I znowu klasy wyż. z tego prawa czy pozwol. korzyst. nie mogą. Porówn. te szczegół. z przepis. lewirat. żydo. widzi. że

1° Nijoga toleru. już za życia męż. bezdzietn. ofiarn. stosun. jego żony z szwagr. lub inn. krewn. w celu doczekan. się dzieciaka - u Żyd. niemoral. ten zwycz. był nieznan.: a nawet praw. wyklucza. jako cudzołóst. adulterium.

2° Lewir. jest komplet. małżeń. jak widzieć. w przykła.: Booza i Ruty gdy przeciw. Nijoga nie jest małżeń. bez ofiarn. stosun.; dozwolo. jedyn. dla to, aby doczek. się dzieci; gdy to się narodz. stosun. ustać musi. W lewir. współ. małżeń. trwa do śmierć. Wdowa indyjs. przez Nijog. nie staje się niczyją żoną.

Lit. 161

Spierd. się oto, czy Lewir. czy nijoga była dawniejsza, przyczem wychodz. z fałszyw. założen. że to były jakieś ogól. formy ludz. rodziny a teg. fałszyw. zdania dowodzą przez zestawien. wiel. podobnych form w jed. całość wielogi. Z teg. cośmy wyłożyl. pokazuje się jasno, że Nijoga może odbyć się albo za życia małżon. bezdziet. albo po jego śmierci.

W przed. rzecz. nie ma nic wspól. z Lewir. a przypomi. bard. rozpow. w starożytnoś. zwycz. żeby jakimkolw. sposob. pozyskiwać rob. dzieci.

Co robili Spartani –
co Żydzi } Lito 162

Teraz zaś dodaję o drug. podst. Nijogi = to wskrzesz. potoms. dla nieboszczy przypomi – Lito 162 –

Wykłady z Socjologii zimie 1908/909, Cz. 2a

§ 24. Ani lewirat ani nyoga nie ros pokrewnieś. z poliandryą. Lito. 163 Socyolo.

Najzieśl. sz. Mac Lennan upatr. wiel. podobień. międ. lewira. i nyoga z jedn. stro. a polian. z drug. Podobień. jakieś wprawdz. racho. ale tyl. pozor. i ogólniko; bo we wszystk. tych forma. dzieć. po narodz. się swoj. jest uważ. za własnoś osob. żyw. czy umar. która – Ale takż. fikcye napoty. się są:

Taki. u narod. nowozyd. dzieć. kai. urodz. w małżeń. jest uważan –

Lito. 163

Adopcya równ. dawałeś u Nowozyłow. i daj. dzieć. ... międz. Więc

Chcieć wszyst. te fikcye uważ. za rezultt. dawn. polian. jest wszelk. dowod. przypuszcze. Należ. raczej powiedz. że tego. rodz. fikcye mogą dzieć. powst. w społecz. jur. i t. d. Lito. 163.

i pomn. tyż Numa. przyczy. history. które. w rzecz.

Kraj: mogą wydaw. skut. podo:

a) Nyoga za życ: męż. bezdziet. a spadkob. nieduży.

b) Nyoga po śmier " "

c) Lewir. żydow: z czego powst? Lit. 164

d) Lewir: a w czem różni się od polian. tybet. źród.

Że prawn. rzecz. Lewir. i Nyog. z poliand. nic nie maj. wspól-
mości. jenn. lepiej uwidocz. ze pomo-taki. wypad.: gdy
1° za mąż wycho. nie wdowa, lecz panna
2° za " " ", ale nie będzie. Lit. 164
Przykł. pierw. formy mamy w starożyt. Iran.:
Tam istn. pięć roz. form małż.: Lit. 165
Z nich dwie: Jogan zan
i Satar-zan odpowiad. naszej zan ftk. w Lewir.
chodzi w nich nie o wdow.-chodz. lecz o panie.
W małż. Jogan-zen = Lit. 165. !!
W małż. zaś Satar-zan ibid.
Zob. Starke die primitive Familie-Leip. 88 p. 164
W obu war. chodzi o to, żeby. kog. obdarz. fikcyjn. potoms-
twem nie wdowa tego zmarłego, lecz panna
Podob. prawn. stan zan i który panu. w Lewir. Lit. 165

Tyl. o pier. wypad.
Teraz do drug: przecho: gdy. wdowa, ale nie bierdziet. wsko. na now
za mąż. Lito 165 =

Livingstone – u Bechuanów pewien Sokoletu odziedzi. wedł.
zwycz: żony swego ojca i dwie z nich przyszł w małżeńs. Lito 166
Ale dzie. któr. narodz. się z tych dwóch żon, nazyw. się jego braćmi =
Tam. zdarz. się, że żony nieboszczy. przecho. praw. spadku
na jego bra: ale dzie: z nich narodz. nazy. się dzieć. jego brat. zmar.
W tych wszyst. wypad. nie ma śladu polian. z wypad. ostatn.
nazw. nie ma mowy o dziedzi. przez bra. Mimo to prowad. one
do tej sam. fikc. legal. co lewir –
Najlep. to objaśn. pierwotsta. tego. Mac Lenn.
Mogłob. wszy. przyjść – ale
wolimy teraz wspomn. o wszy. zapat. przeciw. niż lewir a któr.
wypływ z tej sam. fikcji praw.
Jak wszy mowi zost. ojc. potom. któr. nie spłodził Lito 166
tak żona z
Co się dziej. w chińsk. małżeń.. 167 !!

Starcke 168

Podob. - wzaj. stos. w Star. Zako. Lito. 167

Sara bezdzietna -

Hager z Ismaelem -

Rachel z Balą,

która na kolan. tamtej zrodz. Dana i Neftalim

Pot. Lia maj. już czworo dzieci

dała Jakubowi za żonę Zeffę -

ta urodziła Gada i Asera

Wszyscy ci syno: Lito. 167

Przyzn. równoupraw. było, że synow. Bali i syno. Zeffi były uważ. za dzieci nie zawist. matek, lecz Racheli i Lii =

Warto także porów. w Kodexie Hamurabiego paragr: odnoszą się do dzieci, urodz. się ze przyzwol. matki bezdziet. z niewolni. w stosunku do ojca uważ. za prawowite. Także kodex wspomina o pewn. adoptyi, która adoptowanemu dzi. prawo dziedzicz. a wszy. przypisyw. nad adoptowan.

Dr. Dav. Heinr. Müller, D. Gesetze Hamurabi's u. ihr Verhältn. zur mosaisch. Gesetzgeb. sowie zu den XII Tafel. Wien 903 Hölder

Hamurabi's Gesetze von Kohler u. Peiser. Bd. I Uebersetzg etc. Leipzig 904 Pfeiffer.

19.1.909.

§ 25. Czy prawo dziedziczenia po bracie jest śladem poliandryi? Sorzolo.

Widział.-że Lewis. zauważ. dwa wymag. prawa:

1° żeb. dzieci. ko wdowy pierwsze, narodz. w drug. małżeń. należ. do nieboszcz. brata.

2° że brat młod. nie obowiąz. i t. d. Lito 168

Dwa te wymag. nie zauważ. nic takiego coby trąci: poliand. a wręcz. za jej wtóre. przecz. - W każd. razie mówi. że dale. prowi. wytłu. i t. d.

Jednak. jest 3ci punkt w Lewis: który wypa. pęcz. tradyc. że nota bene włośn. brat nieboszcz. to uczyn. musi i że ma niedyst. ~~obowiąz.~~ lecz i prawo ~~dziedz.~~ dziedz. wdowy -

Że zaś w poliand. Tybet. takie dziedzi. odbyw. się regular. ergo Mac Len.: że takie formy dziedzicz. napotyk. się tylk. tam, gdz. istn. niegdy. poliand. Lit. 168 -

Aby zbad. wartość. tej. przypuszcz. należ. wyjaśn. uprzed. rozw. pierwot. prawa spadku? Lito 169

Też że wszystk. form. najdaw. mówi. stary. rzeczy → to zaw. przedm. jest: który z tych. dziedzi. przedmio. nie dający. się dziel? n. p. godno. prawo. ojcz. poświęc.?

A Mai Len. – że wczesnem. czas. (kied. pano. poliand.) i majat. i godno. przechodz. na braci naprzód.

późn. rodziło obie zwany – Lito. 169 –

majat. przeznacz. dzieciom

godno: bratu niebożczy. jak to dziś się dzieje. u wielu lud.

Nigd. nie ma przykła: (tak. rad.) aby odwrot. się dzia: t. j. żeb. majat. przecho. na bra, a godno: na dzie: nieboszcz.

Stąd wno. N. Len. Lito 169

że przechodz. godno. na brata jest zabyt. czas. odległ.;

przechodz. majat. nie na brat. lecz na dzie. jest innow. późniejsz.

B. Przeciwn. ktory. Sir Henry Maine: Lito. 169

pierwo. dziedz. szło z ojca na syna

późn. zost. zmodyfiko. na korzy. najstar. przedstaw. rodzi.

C. Starcke odrzuc. pierw. zdan. i drug – a dziedzicze. brata tłum. w pewn. odmie. Lito 170

Ancient Law Lond. 85
Early history of institutions Lond. 75

21.1.909

Socyolo
a

Mamy trzy różn. poreto zdań.

A M. Len.

B Sir Henry Maine

C. Starcke

} Lito. 170.

Aby rozgmat. spra-zewnęt.

A treb. odrzu. najpr. zdan. M. Len. i polian.

Poświęw. polian. okaz. się bezd. nieprawdop. nie potrzeby: poreto brać w rachu. dalsz. wnios. z nież wyprow.

B Opin. Maine wyd. się bar. prawdopod. ale nie wyczerp. to

C. opin. Starckego - też mozi. obie te opin. -

Kovum. tek. - Lito: 171

a) należ. odróż. mająt. ruchom od nieruchom.

Rucho. najwcz. nabyt.

nieruchom. odziedzi

U Naiŕów po śmier. głowy rodz.

majat. rucho. przecho. na dzie: rości

" nieruch. dost. się pod admin. najstar. męskiej.

U Jodasów żyj. w poliac:

majat. rucho. po śmier. ojca dostaj. się synom - zatrzym. rucho.

" nieruch. należy - wspólna. Tylko spadkobierca należ. do rodz. st.

Majat. nieruch. w razie najdaw. był niepodzielny, należ. do jednej ~~dzie~~ grupy jednostek, który ... ... Lib. 171

jednej rodzinie do całej gminy lub plemienia.

U Indów, dzieci rodzin. ... - ... niemały ... majat.

Tóin. Kar. jednostki miała prawo do ... majat. rucho.

Teraz ... zasąg. dziedz. całej majat. nierucho. w ten sposób.

że całą majątek: który zostaw. pod zarząd. głowy rodzi -

działo. na równe części międz. syn.

a kar. części, przypad. na jedn. ze synów, znow dzielon międz. jego syny

Starcke tę formę spadko. uważa za najpowszech.

tak też uważ. wtedy gdy bracia pozost. razem i nie dzieli. się majat.

porząd. zaw. prawo do podz. tacite et implicite

Socyolo.

Zwar-ma się więcej z godno!

Co twier. Starcke? Lito. 172

Dopó. majat. niepodzielo. – zost. on przy tym, któr. dziedzicy godno. najwyż;
Chodzi więc o to, czy godno. najwyż. dziedzi.

syn najstarsz. czy brat nieboszcz.

Pierw. utrzymu. Maine
drug. " Mac-Len.

Pozatem drug. nie może być przyjęt: dla pozosł. części. –
pozost. pierw. –

To zdan. u składa się z dwóch częś:

1° pierwotn. dziedzi. godno. najwyż. syn najstar.
2° później dla względ. prakty: ostatnio u rodzi. z pomin. syna ~~brata~~.

• Starcke odrzu. 1° część tego twierdz.

a przyjmuje drugą –

Twierdzi. bow. dass d. Recht d. Erstgeburt das ursprüngl. sei

Jednak mimo to dodaj: Je mehr d. Häuptlingswürde an Vermögen sich anknüpft, desto mehr wird sie den Erbregeln desselb. anheimfallen –

To zdan. jednak wyd. się być w sprzeczno. z ding: Dass wo das Brudes erben rücksichtl. des Vermögens vorkomme, dasselbe von dem Erbgange der Würden abzuleit. sei u. nicht umgekehrt.

Bo z dwojga jedno:

alb. majątk. szedł za godno. naczelni. rodzi.

" godno. naczel. " majątk.

Sprzeczn. możnab. tak pogo:

że zrazu majątk. szedł za godno.

później gdy ta godno. nie mogła być wykonyw. bez posiad.

majątk. wiernika.

a ten przeszło. na synów, także i godno. zar. z nim —

Takie przypusz. jest ogóln. Starck.

Prawdopodobniejsze. jedn. wyd. się ogóln. Maine

że pierwo. i godno. i majątk. przechodz. z ojca na syna

że raz zaś syn nie mógł wykony. godno. najstar. członk. rodz.

brat jego ojca jedno idzie.

W Kunawarze — gdzie panu. przewrech. poliand.

patrz: potest — przecho. na syn najstar. — jeśli jest pełnolet. +

Na zakończe. odsył. jeszcze do § 18 — dowody przeciw heterzy. gdzie pod kon. przytocz: rozn. zdan. Westermarcke. możnab. podob. zestaw. zdania takie z Letourneau — évolution de la (Tenniskecki) mariage —

+ jeśli zaś nie ma jest. przecho. na bra. niebosz.

§ 26. Teorye Morgana o nazwach rodzinnych. Lito. 180 Soozolo.

Niektó. uczeni, zwolenni. pierwo. heteryz. mniemaj. że stopn. pokrewień. oznaczo. pewn. stał. wyraz. (nazw. – die Nomenklaturen ...) powsta. w czas poprzedzaj. powstat. rodzi. i za przez to świadcz. niewątpli. że przed rodzi. panow. epoka heteryz.

Tezę tę rozwij. zmarł. już uczo. ameryk. Lewis Morgan w 2 dział: 1) Systems of consanguinity and affinity in the human family – Washingt. 71

2) Ancient Society – Lond. 78 –

To drug. dział. ukaz. się w polsk. przekł.: Społeczeństwo pierwot. czy badanie kolei ludzk. postępu od dziko. przez barbarzyńst. do cywiliz. Warsz. 87 – nakł. Prawdy 8° str. IV. 625 =

Umiał Morg. opisać fakt. które ant. bard. pilu. zbier. ale nie wielbicie. jego znawcz. za wyzn. że bard. niedokł. znał materyał etnografi. i socyologi. a mało fakt. histo. grecki. rzymsk. celtyc. germ.; lepiej niewątpli. znał plemio. ameryk. zwłasz. w Sta. Zjed.

Trzeb. taki pamięt. że wiel. uczono. nie idz. zaws. w parz. z myśl. zdrow. i rozsąd. sto ter sędzio. bar. kompet. (Mac Len. i Starcke) uważ. dzieło Morg. za zgoła nienauko; hipote. ześ w nich zawar. za dzik. uczen. za zaś gorączko. bez rozgarnię. psychologi. bez anali. ścisł.

Starcke 221 Mac Len. Studies 360

Polsk. tłum. wprowadzo. w odnob. zmieć. aby do naszych biedn. głów wnieść jaki. uzę. nieporząd. i zwniel. niewiedzi do dzieciń. tradyc. zost. wzbogaco. uzupełnić. z pism Marxa i Eng. któr ma oryginal. wid. naukowo. nie dodały =

Dziełko Engelsa - der Urspr. der Familie - des Privateig. u. der Staats - Stuttg. 92 - 4e wyd. - polski przekł. Wolskiego, Przegląd. czytelnia: Paryż i Lipsk 85 -

W następ. edycj. polemi. Engels nienawidzi. taki z Westermarckiem

Otóż Morgan - Społeczeństwo pierwot. 424 -

odróż. trzy zyst. pokrewień.: malajski, turański, aryjski

§ 27. Morgan o systemie malajsk. nazw rodzinnych Lit. 181-182

Ze głów. typ. jego wybr. zob. Morg. nomenklatu. uważ:

Wszyscy krewni podpad. pod jedno z pięci pokrewieńst.

a) rodzice
b) dziecko
c) prarodzice
d) wnuk
e) brat lub siostra

a) Wszyscy bracia i siost. wszyst. oraz wszys. nawet najb. oddale. kuzyno. i kuzy. zostaj. na tej sam. linii _ nazyw. się braćmi lub siost.

b) rodzice i ich kuzyno. i kuzy. choćb. najdalsi będą rodzicami dla osób pod a)

c) Trzeci stop. – dziadko. i babki rodzi. oraz wszys. kuzyno dytki.

d) czwar. stop. obejmu. dzieci osób wymien. pod a)

e) Piąty stop. skład. się z wnuk. i wnucz. osób pod c)

W praktyce:

1) Uważaj. będz. nazyw. wszyst. krewn. zostaj. na tej sam. linii pozio. braćmi lub siostr.

2) ich dzieci syn. lub córk.

3) ich wnuki i wnucz. zwać. wnu. i t. d.

4) Nad rob. będ. miał Hawaj. rodz. i ich krewn. tej sam. linii, któr. wszystk. nazy. ojcami lub matk.

5) nad rob. takż. będ. miał dziadk. i babki - któr. to wyraż. obejmuj. nietyl. wszyst. rodz. na tej sam. linii ale także na lin. wyż. jak pradziadk. i t. d.

Wszyst. zaś osob. należ. do jedn. linii mów. rob. brat lub sios.

Morgan - widz. w tem skut. rodzi Kaziród.
która wedł. niego poleg. na obcow. małż. grup. międz braćmi i siostr. rodzon. i boczn. - p. 422

Albow. że Hawajcz. dzieci swoich braci etc.

Listo 183 -

Druga rzecz w tem widzi, że, przy oznacz. pokrew. wyraż. mąż - żona obejm. także szwagr. i brato.
Hawajcz. wszystk. swoje brato. i new. żony kuzyn. nazyw. żonami
Kobiet. hawajs. swoich szwagr. i męż. swoich siostrz. męż.:
Co więc. żonę bratan. także Hawajcz. nazy. żoną męż. zaś bratanki lub siostrzeni Kobiet. nazy. męż. +

+ Chociaż dzie. podob. małżeń. na wysp. hawaj: nie istn. pozost. jedn. wszy- wad cut. -

Socyolo.

§ 28. Teorya Morgana a syst. turański. Zob. Społecz. pierwo. str. 424 i nast.

Syst. ten podob. panow. u tubyl. Amery. po tudzież; ślady zachow. się w Afry. i przeważ. w połud. wsch. Indyi przedgange. (u plem. drawidyjs.) a także wśród Hindu. półno. Panuj. także w Austr. a jak hawajs. opier. się na rodzin. krewnych także turan. zawdzięcz. powa. swój rodzin. swoist. czyli punalnej. Wytwo. się podob. tak auto. się zdaj. z hawajs.

Lenn. przypisuje teg. syst. wedł. auto.

zob. Lit. 186.

Nawias 218 dodane tabli poró. z nazw. urzędn. u Irokerów = Senekasów z okol. Now. Yorku. tylko z języ. Tamilsk. któr. mów. niektó. plemio drawidy.

Żad. język europ. ani semic. nie posia. tak. bogact.

Czyt. osob. nazwy nie tyl.

na prawnu. brata i jeg. prawnuczkę
" " ojca ojca i " "
" praprawnu. siostry ojca

co wszystk. byłob. możn. — ale co dziwniej. mnę. osob. nazwy:

córka córki siostry ojca ojca
syn " " " " "

córka córki córki córki ~~córki~~ rodzeństwy ojca ojca ojca

" " — " córki " matki matki matki

w jej jest zależn. osobliwsz. rodz.

Dziel. się jenne zważy

1° że każda z tych nazw ma for. podwójn.

wedł. tego czy jej używ. męż. czy kobie.

2° że każd. musiał pozmien. nazwa odpowied. do

krewnia. [illegible] się z nim spotyk.

Zważ. jak u nas wiad. się mówi o

Jak zapew. i przyzn. Iroke. wad. mieli sposob. Lato. 187

Dziwiej języ. ich nie wymow. a po tomku. dni

Jedna ulga ale niebyt wielka – wielkie nazwy (wszyst. stopni pokrew. jest 218)

nazwa syna porda. się 18 raz.

bo oznacz nie tyl. wódzi syna, lecz (Vatki) (bratan.

siostrzen.

wnuk. stryj. po mecz.

" " po każd.

i tedi

25.1.909 60

Socyolo.

Wnuk powt. się 17 razy – jako zwykły wnuk
" prawnuk
" pra " "
" wnuk brata
" pra " "
i t. d.

Podob. da łob. się zredukow. jeszcze wiel. ilo. szczegó. w tej tabl:
a wtedy okaz. b. się przesad. twierdz. auto. że

Używ. nomenklatu. odróżn. przeszło 200 stop. pokre.

przy tym sam. wyra. oznacz. się ~~wnuka~~ własn. wnuka bratowego, prawn., prapraw. i t. d.

Oczywiś. ich się nie odróż.
podcz. gdy angiel. lub niemie. język potraf. i t. d. Lito 188

Fakt, że wyra. syn, cór. wnuk i t. d. stus. na oznacze. różn. stopni pokrew. – prowad. autora do – Lito 188

1° dla Irokeza i Tamila dzieci bra. są syn. i córk. a te nazyw. stryja swego ojcem

Tak samo synow. i wnuk. nazyw. brata swego dziad.
Takż. dziadk.

2° Dzieci siost. nie nazyw. się syna. lub córk. tego, któr. mówi, lecz siostrzen. lub siostrzeni.

Ale dzieci tych siostrzen. lub siostrzeni są dla mów. wnuk. i wnucz.

3° Brat ojca jest dla mów. ojcem

jego dzieci są dla " brać. i siostr.

Popierdaj. na tych treść wnios.

aby Dać wyobra. o meta. auto. Lito 189

a poręcho: do ogół. Konklu.

Syst. Turan.

powst. w czas. kied. Ludy te mia: rodzeń. swoist.

w któr. wszys. braci. rodze. i przyrod.

mieli prawo do wszyst. żon. i t. d.

Dzieci były wspól. — bo nie mogły odróż. prawdz. swych ojców,

Ale dzieci siostr rodzon. i przyrodz. nie nazy się dzieci mów.

lecz siostrzen. i siostrzeni. — bo

Dla kobie. są dzieci brata bratank.
" " siostr syna. i córk. +

Lito. 189
Pomijam i t. d.
§ Rezult. Syst. haw. powst. za czas. rodz. Kaziród. skut. czego nie zgod. się z rodzic. dziś ciężej. Syst. turan. powst. za panow. rodz. swoist. a powst. w więc. haw. gdy ta istn. powst. + bo zad. Kob. nie mogła zeitat. swoich braci ale mąż jej siost. mogli być jej męż. §

Sowuolo

§ 29. Syst. krew. Morgan czyli aryjski. (Pierwo. yotcr 429 i t.d.
Wedł. auto. opie. on ne monoga. ånie me nic wspól. z Turan. ani z malajsk.

Nomenklatu. opisowa – tam te zei Klasyfike – Lito. 190

Na jedn. tabli. zestawio. 157 narod Turańsk. i arabsk.

Musi wyzn. że syst. vyzn. jest najdoskon. i najbard. naukow. syst. powrewień. przy monoga –
aut. wob. go jewn. bard. poważ. przez zebran. wszystki. liczby nazw dla wyraż. (affinis) powinowactw małżeń. =

Jest dziel – prawi. wyzna – jest zadziwiaj. – Lito 190.

Na tabli. zestawio. 157 nazw – które – oznaj: najdosł = ib.

Dowona. tego za pomo. met. i wyb. wyraż przed.
z wielkiej u u stoio

Mówią. i za pomo. 4 wyra: pater, avus, filius, nepos
oznacz. wszel. pokol. wyżej – poniż. Lito 191

Kud wob: pater, avus proavus
abavus atavus tritavus = przedziad pradziadko

Ponież. mów. idą pod sobą naz: Lito. 191.

filius nepos pronepos

abnepos atnepos trinep.s

W pokrew. mas. i opisy. wszyst. przez pra

Tak samo druga linia męska idąca od stryja:

patrui pater. avus proavus etc

u filius nepos pronep. etc

Wszystk. pisze i przerywa

w porów. z inst. Surau. gdz. ciągle = Lito. 191

alb. jeden i ten sam wyr:

Wyjąt: cyustis:

Tak samo linia żeń: Lito. 192

Oddawn. jed. wyraz nowy amita siostra ~~matki~~ ojca (u nas ciotka)

amitae vir filius nepos etc

Podob. linia idzie z brata matki = avunculus
i ze siostr. mat. = matertera

Mamy więc dwie linie główn. ~~męskie~~ idące z ojca i matki, i zaś obocznych.

pater ~~patruus~~ mater

a oboczn. pierw. i obok drugi
i dwie męskie ~~obok niej~~ i dwie żeńskie =

patruus - amita	avunculus - matertera
brat ojca - siostra ojca	brat matki siostra matki

Lito - 1912

III Trzecia linia poboczna męska
wycho: od brata ojca ojca czyli od brata dziadkowego
lub i od siostry stryjecz. ojca

patruus magnus amita magna dziad stryjec: babka stryjecz.	lub od stryja mat- avunculus magnus - matertera magna ?; ?

IV od brata ojca ojca ojca
= stryj dziadka
patruus major

od siostry ojca ojca ojca
siostra stryjecz.-dziad.
amita major

albo od brat mat. mat mat = avunculus major

V. Nazewnic. pojd. lin. pokrew.:

od bra. ojce ojca ojca ojcz – patruej maxime

alb. od " mat. mat. mat. mat. – avunculg "

To są krewni = consanguinei

Powinowaci itd. – małżeń. mają osob. nazwy:

Lit. 192 socer socrus

socer magnus socrus magna

gener nurus levir glos –

Arabs. syst. dwie pokol. = 60. Lit. 193

Syst. vzyw.: przyrów. do dwóch innych

Lit. 193 pokarny zalety

a) dodatd. omówie. jednost. na drze-genea.

b) ograni. tego drzew

w drug. dwóch syst. chodzi

a) o grupy ludzi, którz. mają te same praw. nad inn.

b) lub o zaw w tem sam sposob. zalet. itd.

a) w pier. syst. rozw. rodzi. na zewn. z dod. omawia. i to im. większ.: jedn. do drug. osob.

w drug. dwóch sprowadz. się do wspólni-mianowni i koncentr. tychi na oko: osob. mówią.

26.1.909

Socyolo.

W pierwszych dwiadujemy jednost. Lito. 193

w drug. i trzecim syste.

Jak powsta: owe trzy syste.? Lito. 194

System wzyw. jest utwo. prawni.

adop. wzywa.

Jeżeli to zaś praw. jest u syste. wzyw.
wolno twierd. o 2im i 3im syst. to samo Lito. 194

utwo. upad. - wnios. Morg.

§ 30 – Kryty. teorji Morgana

Socyolo.

Aczkol. zbyt. pogl. na systę. małżeń. Morg. – trzeb. uzna. cał. jego pogl. na powst. kultu. i pierw. rozw. społeczeń. ludz.

W książ. swoj. „Społecz. pierwot." odróż. on trzy epoki, któr. przeb. musia. ludzko. w swoim rozwo. – dzikoś, barbarzyń, cywiliza:

W epo. dziko. stan ołow. – tak. niskó – Lito. 195

zob. str. 546 i nast.

Żyj w groma.
bez małżeńst.
w stosun. zupeł. zmieszan.
bez poczu. moralno.

} Powst. wted. rodzi. kazirod. która polega na obcowan. małżeńskiem grupami, pomię. braćmi i siostr. rodzon. lub bezpo. str. 422

Lito. 195 Pozostało. po tej rodzi. jest –

W miar. jak dziko – łagodn. rodzina kazirod. zamien. się w rodzin. swojsko – punalua –

gdy. braciom zabron.

Lito 196

za to
grupa braci łączy się z pewną grup. kob. któr. nie potrzeb. być spokrewnio.

lub grupa siostr łączy się z grup. mężczy. którzy także nie potrzebu.

być spokrewnio.

Jest to średni stan dzikości. Lit. 196

Zabyt. nomenklatu turan. i ganowańskie –

Następu. rodzi. parzys. og. zyndyaźmiczna

mać i. jedn. pary

ale bez wyłącz. mieszkan. Lit. 196

Mać i. Uważało tak dług. jak –

Z tej form. wyrósł. ludzko. z dzikości. a weszło

w niższy stan barbarzyń.

walka o czystość. była większa. wśr. niż w połud.

Zaczyn. się życie paster.

z niem. ostat. form. rodzi. – patryarch.

zasadzaj. się na poligam –

wchodzeni do przypadku Lit. 197

wiadomo postęp w stosun. do rodzi. pierwszo

28.1.209

a

Soczolo.

Naresz: powst. własno. a z nią rodzi. monoga. Lito 197.
Porzat. czynili.

zyto. pokrewień: oryg. semic. Kuvals. – w isto. swoj. jednok.
zost. i wytwo. przez rodzi. monogamii – (p. 559)

Aut. przeko. że jego hipote. wyjaśn. teor. o wsied. pierw.
stosu. i pierwo. monoga. – (p. 552–553)

Rodzi. monoga. mogła dopie: powst. po nabyt. doświad.
ona wzięła przez porzuc. od swoistej i dawniejszej form. kaniw.
p. 554 – Lito. 197.

Nie trudn. okaz. że hipo. Mor. jest zawil.
nie świet. – budow. – nie należy. lecz na tło:
Dosyć uderzyć w ciąg. młodk. kniży – aby zapadł się
w bagno pierwo. dziko. i lubieżno. która racz. aut przypis
nan. przodk. pierw.

Uwagi:

1° Jest najgorzej fatal. dla — Lito 197

że pierw. dwie formy: kariwo. i parz.
nigd. nie istnieją.

a mają zacała gwar. swoj owe dwie nomenklat.

sy sysd. pokrew:

Lito-198 hawajski (malajski) i kuraińsko-ganawajski (amery.)

Zobaczy. że dwie te nomenklat. nie dowod.

ani ani pierwo. heteryz. ani dowód ostył rodz.

(karivode ani / swoistoś (i punalnoz =)

wymysł. przez aut.

Przeciw. aut. nie uwzgl. polinezd. - choroie. istn. dzis. uwzgl.

(mój. międz. do Mac Lenn. to istotn. zdoła)

Polinezd. zaś nie da się pomieścić w żad. —

Lito. 198 2.° Rozwój rodzi. (wedł. aut.) idzie w pierw. związ. ludzko i dla więz. rozd. wymysło

Widzieliś. że pozyzwo. pierwo. dzieko w zacz. jak. Morg. uważ. jest pozbaw. naukow. podsta. w struk. nay. znika grunt etc.

Socjol.

3.° Jeże dwie [illegible] rodziny zostt. wyrysto. przez aut. = rodzi. k[illegible] i świat. – to trzecia wyj. perzyst. – jest tak samo dowol. przypuszcz. Lito. 198

Czemu tow. rodzi. parzys.?

Opiera się na małżeń. jedn. pary – ale bez mieszkan. osob. Lito. 199

Trwa zaś tak dłu. jak oko: porost. raz. –

Rodzina zaś monogam. – ma poleg. na mał. ż. jedn. pary ale z mieszkan. osob.

Różni. nie wielka – bo

a) że kil. rodzin mieszka raz. nie zmienia Lito. 199

Trud. nawet, żeb. było inacz–

mo. wśród. małżeń. – Lit. 199

b) Taka rodzi. parzys. trwa póty, póki

wyjaś. łatwiej: rozwo. niż w monogam. niby chrześci.

Takie były łatwe rozwody w Palestyn. –
" " " w Rzym. za cesarz. – } Lit. 199

Jeże. zaś rodzi. parzys. była w grun. monogam.:

wyp. twierd. że monogam. jest ost. wykwit... Lito. 200

jeże. zaś formę parzys. było wyrozumieniu. (tak twier.) u wszyst. lud. dzik. Amery. półno. i Połud. do wdor. monog. stanu. jest i bez wszel. istoty.

4° Nomenklatu. niereg. nie dowodzi na korz. hipo. auto.
jak wykaz. w § nast.

5°. Zupeł. Morg. nie zrozum. że polig. ~~jest~~ nie jest for. najstarsz.
lecz prawdop. nie o wiel. młod. od monog. pierw. Lit. 200
Jeżeli zaś wedł. Morg. polig. (rodzi. patry.) nie stwor. sobie wytwor. osob. nomenkla.
lecz posługi. się tą samą, co monog.
to z tego wyni. że nomenklatu. nie jest wiedu. obra. rodzi.
lecz stosun. prawni., ikie pano. wkró. gdy powst =
Stąd wnios. Mor. co do dwóch następ. form rodzi.
kazirod. i zwiąst. upad..
Lito. 200

§ 31. Prawdz. znacz. nomenklatur.

Twier. Morg. że nomenklatu. nie oznacz. rzeczywist. pokrewień. lecz form. rodzi. i miejsce prawn. któr. każ. człon. w rodzi. zajmo. (str. 431 polsk. przekł.)

Nie dostrzeg. że twierd. to wywra. jego teor.

bo jeś. w nomenkla. n. p. hawajs. brat dzieci swego brata nazy. synami lub córk. a te go nazyw. ojcem

to wedł. zamierz. Morg. — Lit. 201

Nasz pogl. taki: Lit. 201

Nomenklatura turań. była najbar. rozpow. w Stan. Zje. gdzie ją badał i prowad. wyzwi. Kohler.—

W tak. stron. gdz. ludz. mało trosz. o pokrew. rodzicielskiem a występowie. za na miejsc. niebezp. Lit. 201–202

zwrac. międ. mężczyz. tej. wzrost. wartości. niż pomię. dziećmi a rodzi.

Nie dziwn. że on przedewszyst. uwzględ. został przy stosun. prawn. w przeszł. tak ludź. wojen. itd.

Socjo.

Przypis: Potęż. związ. Irokezów – obejmu. pięć narod: Lit. 202

Mohikanów, Quidasów, Quondagasów, Kajugasów,

Sennokasów

zawdzię. swoj. siłę nomenklatu. owej Lit. 202

* która spaj: nib. krewn. różn. związ. lub brat. powinow.

Każ. z pięć. narod. należ. do Konfed. Irokezów

podziel. był na 8 klan. lub stowa.

rozpowszechn. poprzez cały naród

mając za herb lub znamię (totem)

nazwy zwierz: wilka, niedźw. żółwia itd.

Wszyscy człon. jedn. klanu

naw. wszyst. kla: noszą tę samą nazw. herbo.

uważ. się za krewn. według owej nomencla.

nie mogli zawier. małż. międ. sob:

n. p. Mohikan herb. niedźw

nie mógł żeń. lub dziewczy. z klanu niedźwie. Quidasów Lit. 203

Nomenkla. pokrew. rozciąg. się nie tyl. do człon. klanu,

lecz do cał. naro = n. p. naród Quondagasów zwał się rodzi.

Mohikan. najstar. brat. – Quidasy najst. syn. – Sennekasowie †

Lit. 203

† najmłod. syn.

Sturm. uwaga Schneidera

die Naturvölker – II. 480

Soczolo

Podob. klanzi choć w mniejszych rozmiar. } Lito. 203
istniej. wśród tubyl. Austra.
Każd. klan od jakieg. zwierz. ma swój. nazw.
a dzieci zawsz. należ. do klan. nie do ojców, choć ci je będ. kochaj.
Matriarch. pomięd. ojcob. jedn. klanu są zabron.
O praw. Australczy. Grey (Dzienn. podróż. nauko. w półno. zacho.
i zachod. Austral. Lond. 41):
że nie są oblicz. na pojedyn. rodzi. lecz na grup. rodzin, aby
międz. niemi utrzyma. zgod. i porząd.
Na Karoli. i w połudn. Afry.
niezaw. głów. klanu odpowied. jest za wszyst. człon. podwład.
Zemsta krwi tłum. się
Korzy. prawne podob. nomenklatur Lit. 204

Mac Lenn: pierwo. małże. nomenkla. była wyraz. grzeczno.
ale to odno. się do późn. czas. w stosun. bar. ustalo.
Pierwo. małże. formu. nie jest ceremon. lecz praw.
Lito. 204

Lit. 204 U Zulus. każd. stam. osob. nazy. się ojc. lub mat.

w państ. Lunde każd. mieszk. wsi nazy. się syn. wodzal.

ib. 205 Mogą to być gorzej. wyjątk. prawn. strony: zależno.

U Tonganezów (Stany Zjedna)

urzędn. wedł. stop. godno. tytuł. się ne wszy.

ojc. synami, stryj. dziadk.

ib. 205a W państ. Loango mąż

nie tyl. wszyst. swoj. krew. niewoln.

lecz i zameż. niewolni i wszyst. kobie. zostaj.

pod jego opie. nazy. żon. aby sob. dodaw. znacz.

Na odwrót w 80 przyp. amery.

z który. mog. wtor. swoj syst. nomenkla.

żona porzu. się osob. wyr. na ojcowy.

a/ brata swego męż. b/ męż swoj. siost

a nie nazy. męż. ani jed. ani drug.

Ulubio. dzipote. tek zsilepi. wzg. auto. Lito 205

przykł: W szyt. turan. brat nazy. ~~syn~~ dzieci swoich braci i swoich kuzyn. dziećmi swojemi

ale dzieci swoich siostr i kuzynek nazy. siostrzeń. i siostrzeni.

Morgan (483) brutal. tek dzun:

że to sa ślady rodzi. swoist. gdz. brat miał prawo do żon wszyst. swoich braci

ale nie mógł się żenić Lito. 206

z siost. lub kuzynk.

Prostsze tłumacz! Lito. 206

dzieci siost. zostaj do brat. w inn. stosun. niż.

dzieci brat. do inn. braci

jes. w plemi. istni. exogamia Lito. 206

Ale w tym samu szyt.

wnu. swej siost. nazy. brat wnuka.

Morg: to ma być pozost. z nomenklat. małżeń.

kied. istni. rodzi. kazirod.

zat. siostr. była żoną brata —

Lito. 206

Socyo.

Naturale tum.

wnuk innoplem. ~~bale~~ Kobre: - który przebyw. wplem:

był więc. z niem sw. nie się jej

stad prezn. nim i z nim. wn:

Lito - 206

Ten ota - fakt tum. doskon. prezn. porząt. nomenkle

turan.

Podob. fakt w nomenklatu. melej

Lito - 206

gdzie dwie róż. nazwy na oznacz. starsz. bra. i młodsz.

Młodsi bra. nazyw. się braćmi

ale starsz. nazyw. odmien.

To podporządk. brac młodsz.

jest czysto prawn. natu.

Li. 207

Sąd Darwina któr. dążnie sympaty. z Lubbock. Morg. Main. Moora

międ. tob. rozcho. się w hipot. o pierw. form. rodz.

ma wielk. wątpliw. co do heteryz. pierw. (II. 318 Die Abst. des Mensch)

Lito. 207 - Jego argu. ibid.

„Wedł. tego, co wiemy o zazdro. samców, moż. wnosić, że powszech. mięszan. się płci w stan. natury wielce jest nieprawdopod."

Podob. sąd spotkali. w Westermarka.

Socyolo.

§ 32. Jak tłum. Mac Lennan exogamię i endogamię? (Primitive marriage 2 v. 65)

Wyra. now. oznacz. rzecz dawno znaną. Lito. 209

Stwor. je Mac Lenn. ku wygod. swej teor. o pierw. poliand.

Exog. = zwycz. wykluczen. zob. żony po za plem.

Endog. zwycz. prawo. wedł. któr. nie było woln. żen. się po za plemien.

Przez exog. tłum. aut. fakt. szczeg. ślub. gdy się przemoc. uprowad. niewiast.

Teor. Pierw. dla braku pożyw. zabijali ludz. część nowonarod. dziewcz.

Stąd brak kob. — a w dalsz. następ. poliand. Lito 209

następ. poryw. dziewcz. obcym plemion. (Raubehe)

Gdy zwycz. ten ustal. się, rozt. uświęc. relig. przesąd. i w praw. się zamien.

Cał. plemio. stały się exoga.

Z exog. wywod. Mac Lenn. prawo metyczne (Mutterrecht)

któr. zajm. się w nast. paragr.

Twier. że prawo matycz. wypł. panow. gdzie ojciec dziecka był niezna.

że sobie uprowad. z inn. plemi. były znosz. odbijer.

a dzieci, jako niepew. pochodzen. im zam. przyznaw.

a nie ojcom, któr. nie znano

Lito. 210 | Później – gdy kobie. poryw. z obceg. plem. miały cór. – prawo exog. także do nich rozszerzo. choć były zrodzo. w obręb. plemię.
Uważ. że w nich płyn. krew obca
Tak powst. drugorzęd. exog.. tyczą. się kob.. zrodzo. w plemie. ale z obcych matek
Teor. Mac Lenn. napotk. na liczn. przeciw.:
wyznawców. Morg. – Spenc. Starck
Przyjmu. oni wprawdz. istnien. tej instytu., – bo Lit. 210
ale nie przyjmu. tłum. jak powst.
zbijają takż. hipot. całą i dalsz. wywo. tej insty.
Głów. argum. przeciw.
a) Przypomn. że exoga. i poryw. kob. były międz. powszech. zwycz.
u wszyst. lud. przeciw. się fakt,
że plemio. endoga. są dzisiaj tak liczne jak exogami.
Sam Mac-Lenn. przyzna! ten fakt
nie zdoł. go ani obal. ani wytłu.

Socyol.

b) W półno. Indyach – na Kauke – w górn. Syryi Lito 211
mieszk. obok sieb. plemio. tej. ras. pochodz.
i rostaj. w tych ras. warun. społecz.
mimo to jedne prakty. ścisł. exoga.
drugie równ. – endog.
Stanu. robi uwag. Spen. (II. 229) że fakt ten nie da się pogodz.
z teor. Mac Lenn

c) ~~zest~~ Czasem Mac Lenn za przyczy. exog. rodzaj. poryw. kob. Lito 211
uważ. dowod. znowu tłum. poryw. kob. przez ist. exogam.
Ta kontrad. nie waląc Lito 211

d) Ter. Mac Lenn. tłum. poryw. kob. z obcych plemion Lito. 212
przez brak kob. w plem. porywaj. – nie tłum. dostat. tego faktu
Bo przypuściw. że to plem. zabij. wielk. część nowonaro-
dzienocz. nie wynik. stąd brak. kob. dorost.
poniew. wśród części kończ. pełnien niebezp. ginę. wielka
liczb. mężczy. rest.
brak kob. równoważ. się przez ubyw. mężcz.

e) Poryw. Kob. ismia. u plem. żyj. w polig.
gdz. zab. nie zachodz. brak Kob.

Fuegas z drś jern. poryw. Kob. choć żyj. w polig.
Tasmańczy. pokś istn. i robili to samo, choć u a.
Australcz. choć rozżad. po kil. Kob. także to samo...
Tak samo wiel. plem. w Ameryc. półno. i połudn.

f) Z drug. stro: trzeb. zaznacz.
że żad. z tych plem. nie prakty: poliandr.
choć Mac Lenn. uważ. ją za bezpośred. przycz. poryw. Kob.
A jak na złość jemu istn. poliand. u Todasów i Eskimo.
a poryw. Kob. u nich zupeł. nie zna.

g) W inn. raz. napotyk. w tem sam. plem. exog. i endog.
n. p. u Komanczów i Nowozelandczy. i Kalifornajcz.
bras. zno. polig. i poliand. istnieją. raz. w tej. sam. plem.
Tak u Fuegas, Karaib. Eskimo. Hottento. starożyt.
Breton. +

+ Są zno. plem. exog.
nie znaj. cechno. pory:
inn. ludy nie praktykło na
cergo tego zwycz: n. p. Irokez.,
Szypewajczycy i td.

4/ Najważ. argum. Mac Len. na korzy. exog. Lito. 213
zwycz. zabij. nowonarodzo. dz.
który. dziś istn. u niektó. plem. (Todasy)
Ponieważ zwycz. ten miał wedł. M. L. istn. u wszyst. lud.
ergo. jaki. zabij. dziewcz.
Konklu. będz. wte. niedowre.
bo żadn. plem. nie byłob. zbyt dłu.
Trud. zrozum. bow. dla czeg. plem. zachowy. przy życiu
ilo. dziewcz. nierbę. potrzeb. (tak M. L.)
Pyt. dla kogo?
Czy dla rząd?
Boć słońko. kaz. sam. plem. nie mogł zaślub. wszyst dziew.
musieli przemo. zdoby. rob. zdrugu obc. plem.
I znow. nikt nie zrozum. dla czeg. te wrógu. zacho. i.t.d.
Hipote. zat. M L przez któr. on tłum. exog. prowz.
do niedowrzy. konklu.

Socyol.

9.2.909 a

§ 33. Tłumaczen. tejże instytu. u Spencera. (Tom II str. 236 i nast.) Socyolo.

Plemio. dzik. gdy zwycięż. nieprzy. zabier. jeg. mienie,
natural. także. kobie. –

Zwycz. ten istn. u wszyst. lud. starożyt.

Lit. 214

a dziś" jeszcze istn. u wiel. lud. dzik. i nie dzik.

Kobie. zdoby. na wojn. nie tyl. jest rzeczą cenną
lecz także. trof.

Jak przynosz. z bitwy czasz. lub czupr. zabit. nieprzyj.
tak i kob. zdoby. na nieprzyj. jest ozna. itd.
Posiad. dużo kob. było dla bohat. odznacz. zaszczyt.
Najlepsz. zwykle. wydzielan. naczel.
Żony zdoby. na woj. były więc cenio.
aniżeli żony bran. spośród własn. plem.
Jakie były następst. takiego zwycz.
gdy wojny ustały. gdzie. się powtó? Lit. 215
Liczn. przykła. –

Zwycz. istniej. u wielu ludów, że

narzeczo. musi poryw. lub udaw. że poryw. narzeczo.

Lito. 215 Spen. takż. tłum. i odnieśn. od ML.

Ten w czasie. tej nadzi ostat. ślad. exoga. :

która wykonyw. się za pomo. gwałto. porywan.

Spen. przeci. mnie. = z mog. być przyczy.

Lito. 216 a) czas. odby. się w obręb. plem. do którd. obie stro. nale.

b) " wrodzone uczu. wstyd. i bojaź. i t. d.

przykł. u Eskimo. Burm. Arab.

Spen. Tom II 241

c) czas. opieraj. się przyjació. - krewni -

dla woli. powod.

d) czas. sprzeciwiaj. się rodzi. - więc oblubien. -

e) niższ. warstw. naśladuj. wyż.

Lito. 216 - Spen. II - 244 -

Konkl. - Spen. - Naka: Lito. 21 f

Exog. i Endog. wyrab. się równocześ. w plemion. różn.
wedł. ich stosun. polity. i topogr.

Plem. żyj. w zgodz. z sąsiad. zwyk. bywa endog.
tak samo plem. które. się nie powodz. częs. na wojn.
Te niepowodz. wojen. sprowadz. częst. klęs.
a doprowad. do zupeł. zakaz. szukan. żon po za plem.

Jeś. zaś istn. obok sieb. plem. równ. siln.
zostaj. ze sob. częs. w wojn. i częs. w pokoj.
to wyrab. się wśród nich tak exog. jak endog.
Ani pierw. form. ani drug. nie mogła wziąć gór. nad drug.

Jeś. zaś w plem. wojown. częst. kob. poryw. wśród.
i staw. się one. ślub.
więc ustal. się exog.
staw. się praw. powszech.

Z tej pierw. exog. wynikać wyrod. się drug.
co do Kob. urodzon. już w gran. plem.
ale z mat. obcych

Lito. 217

Spen. mniem. że ta drug. mogła dać początek
prawu matryjar.
Który uważa genealog. wedł. mat.
aby wiedzia. z jakieg. pochodz. były dziewi.
mog. być zab. w małżeń.

Tum. Spen. niewątpl. przeczy. Lito 218
przyczy. przez niego wylicz. mogły być i zmienne –
Jednakże dziw. się, że opuścił najważ.
bez któr. tłum. jego niekompl.
była taką przyczy. religia. Lito 218
U Żyd. Lito 218
u Pers. Egipc.:
Exogam. mogła także mieć pobud. relig. +

Lito 218
+ Legen. austr.: o zarządzen. dobr. Duch. Muramuray –
wskut. ludno. na klasy lub odrzuć. prze wyraz. Kangur. demon, jaszczur i t.d.
Lito 219 –

PA.2.909

75

Socyol.

§ 34 Jak tłum. Stawcke exog. i endog.

Równ. mało, jak. Spei. uwzględ. wpływ. relig. Lito. 219 –

Stanow. jedn.. sprzeciw. się i tłum. Mac Lenn. i Spen

Wolałb. obie międz. tłum. prawn. stosun.

Któr. zabran. w jedn. raz. zaślub. osob. zbyt blizk.
w drug. " " " " oddalo.

Nie strach przed kazirodzt. stwor. exog.
lecz strach ten jest raz. jej następ. Lito 220

Prawdz. raczej z nie chcia. dopuszcz. małż. międ. osob.
Któr. nie miały praw. samodziel.

Małżonek (mówi na str. 244) jest wszędz. pan. swoj. żony
naw. tam gdz. dzieci należ. do klan. matczy.
a mat. ma wolu. rozrząd nad swoj. dzieck.

Matka znowu ma wiel. wpły. na dzieci Lito. 220
a synow. okazu. jej wielk. cześć
naw. u dzik. austral.

Tak samo i siost. starsz.

U Nair. siost. star. jest jakob. mat. dla młodsz. braci.
U Weddah. woln. zaślub. młod. siost.
ale małż. ze star. jest kazyrod.

Kontklu-Starcke:

matżeń. międ. mat. a syn.

u brat. a star. siost.

wyd. się niesnatur. nar. wszędzie. plem.

ponieważ tak. matżeń. gwałcił ob. praw. stosun.

według któ. syn ma być podd. matce

a w pewn. mier. także. starsz. siost.

Nad to syn nie może pociąg. rób. mógł ojcu dać jako okup za swoj. siost.

ani nie może jej gwałt. uprowadz. z domu rodzi.

Tak według autor sam e położ. praw. uniemoż. podob. stosun. i wyjś. na nich przed. niemoral. Lito 221

Moja uwag: Tak. tłum. zawsier. być więc praw. bo nie jest kompel:

a) nie tłum. dla czeg. ojciec nie może zeslub swoj. córk. bo tu nie zachodzi – Lito 221

b) pod. zapomni Star. że u lud. pierw. wszyst. instytucje prawne są wyrob. pojęć relig. +

+ O endog.: rodów israels. zob. także Num. 26 – gdy wymienia się wszyst. rody żydow. i genealog. tylko aż do czasów Mojż. = Zob. także pouczej. I Esdr. c. 9 = po powrocie z Babilon. niewoli zawier. wielu małżeń. z wszys. lud. – stąd: wsiocia cała te małżeń. unieważnić.
+ U Żyd. miał endog. wewnętrz. pobud. relig: u Indów także co do zakazu małżeń. międ. kast. wyż. a niższ.:
Zbrodn. Lotowa Gen. c. 19 – z któr. pocho. Moabici i Ammonici – Karane małżeń. Żyd. z Moabitkami (IV Mos. = Num. 25) ponieważ te nawrac.: męż. żydow. na swoj. bałwochwalst. mimo do Rut była Moabit.: i Salomon mógł jedn. żon. moabit. – 3 Reg. 11 – Dozwolo. były wszys. z Idumejczyk.: i Egipcjan. (5 Mos. = Deuter. 23, 7: non abominaberis Idumaeum quia frater tuus est nec aegyptium quia advena fuisti in terra eius – qui nati fuerint ex eis tertia generatione intrabunt in ecclesiam Dni +

Sorzolo.

§ 35. Prawo matczyne i Matryarchat wedle Bachofen'a.

Bibliogr = opróż wymienion. już wśród dzieł o matce i rozwoju form rodzinn.

Dr. Lothar Dargun: Mutterrecht u. Raubehe u. ihre Reste im german. Recht u. Leben – Breslau 83 =

Dr. Bachofen = d. Mutterrecht. Eine Untersuchg über die Gynaikokratie der alten Welt nach ihrer religiös. u. rechtlich. Natur Stuttg. 61 =

Giraud-Teulon = la mère chez certains peuples de l'antiquité Paris – Genève 84 = spopularyzo. Bachofena –

Lippert. Gesch. der Familie – Stuttg. 84

v. Hellwald Die menschl. Familie Leipz. 89

Kovalevsky – Tableau des origines et de l'évolution de la famille et de la propriété – Stockholm 90

Lothar v. Dargun. Mutterrecht u. Vaterrecht – Erste Hälfte die Grundlagen – Leipz. 92

Teorya: Co opow. Herod. o Licyjczykach?

w Atenach: dopiero za król. Cekropsa Lit. 222

Podob. ślad. w inn. stron. Grecyi, w Egip. Etrur. i t. d.

Dzisiaj jeszcze ogrom. masa plem. malajs. austral. ameryk. afryk. rząd. się praw. matczyn. i uznaj. jakiś matryarch.

O zwyczaj. rozpowszechn. się prawa matrzym. w Austr. Afry. Amery-
gdz. jesz. nie nawró. się na Islam — zob. Lito. 223.

Tyż. w Peru i Meksyku — ibid.

U Berberów fran. do r. 1788

o wrzęsł zob. Lito. 223.

Dawniej nie bard. zajmo. się takie wrzęsł.

dopiero Bachofen — Lito. 224.

że wszyst. narod. między. przeszły przez epok. gdzie
pokrewieńs. oznaczan. pochodz. po matce
a zyst. prawn. obowiązuj. w owej epoce
nazyw. się praw. matczyn. — Mutterrecht

Badan. Bachof. ~~zaleca~~ spopularyzo. Giraud Teulon za ~~...~~ wspom
w Niem. Joz. Kohler —

Należ. pamięt.

że Bachof. miał nadzwycz. bujn. wyobraź.
że u biedn. zapał. pojęć. o mitolo.
że lubow. się w fantazy. niezrażan. spekula.
podob. w tem do Schellinga, który. także. wyd. ciemnoś
zgoła nie naukow. filozo. mito. +

Lito. 224

Z wielkim zapał. o nim
napis. artykuł prof. berlin.
D. Joz. Kohler = Das Mutter-
recht = Internation. Wochenschr.
etc. 2 Jan. 909 = kończy się
artyk. ta uwagą, że wśród odkryć
history. społecz. doba należ.
do najwięk.: die Entdeckg.
d. Mutterrechtes durch Bachofen
u. d. Entdeckg. der Gruppenehe
dch der grösst. Ethnolog. des
XIX Jahrh. Lewis Morgan —

+ że wreszcie sama teor.
moż. być prawdzi. a wszyst.
dedukc. z niej robio. mog. być
fałszy. jak i głów. naw. jej podst.

12.2.909

Socyolo.

Bachofen jak kt. inn. socyolo. wycho. z błędn. przypuszcz. że pierwotn. ludzie żyli po obrzydliw. heteryz. nastąp. ginekokracya i z niej potoczo. matryarch.   Lito 225

Ten wyrodz. się w dzikim stan amazonek mężczyz. pod pantofl.

pot. reakcya – któr nastąpi. zaprowadz. władzy ojcow. i patryar.   Lito. 225

Jak. aut. powie. swoj. tezę ?

a/ istnyn. matryarch. która istn. u wielu lud. stworzy. i dziś jeszcz. u niekt. znajd.

b/ poliandr.

c/ różn. niemoral. zwyczaj. które poprzedz. małżeń. lub po nim następ.

d) znaczen. tajemn. różn. stworzyt. mitów któr. aut. po swoje. tłum.

Z tych ~~arg~~ argument. drugi, poleg. na poliandr. pominie.
uzupeł. bo wykazali. dostate.
że nie dowod. wyrażan. pierwot. heteryzm
Litw. 226 ani nie był form. pośredn. stosun. małżeń.
Inn. argum. d. j. piem. treści, określ. przejdz.
w ozob. paragr.

16.2.909

§ 36. Krytyka teoryi Bachofena.

Naprzód w się tyczy mitów, z któr. wersy. Bachofen.

tud. przyjmow. wszyst. tłumacz. i przypuszcz. Bach.

Prawda jest, co mówi, że religię Lit. 226

Prawd. taki jest, że Kobie: odznacz. się

Lit. 226

Wyobra. zob. Bach. że Kult trech bóstw ziemi

Wene. Cere. Apolli.

odpowiad. trem po sob. następ. epok.

w rozwoj. społecz. ludzk.

Naprzód ted. panow. heter.

stosun. jedn. płci do drug. były podob. do bagna Lit. 226

Wszyst. Kobie. były wspól

a zostaw. pod dysroz. jedn. męż.

To była epo. hetteryzmu.

Soczyl.

Nowe wyd. niezmienio.

Bachofen - das Mutterrecht

wyszło w Bazylei r. 97

staran. jego wdowy.

Ale kobie - zmarło: kto tyraża co zrobiły? Lit. 227

Kult Cerery i upra. roli

Tak rola Lito 227

Mażeżś. było dla ztesoży (tak sądzi Bach.) stosun. roln.

terminolog. prawo - małżeń. zost. zapoży. od rolnict

Gdy męzczy. rolni zdet. - wypra. - Lit. 227

amazonki

nie chcia - stać - męzczy.

wśród. społ. je kara zastęp.

Jason zwycięż: amazon. w Lemnos. Lito. 228

Bellerofont w Lizyi

kobie. pobite

matryarch. zastąp - patryarch.

Kult Cerery zastąp - Kult. Apollo

Socyolo.

Nie potrzeb. drug. wzywa. aby wykaz.
że wrzyst. te spekula. witolo. się i mierdro. i dowolu.
Amazon. mogły istn. Lito. 228
Krol Dahomeyu
Arieb. istnia. jakaś ginekra: w starożytno. zamierz. — Lito. 229
Że kult jedn. Bog. został zastąp. drug.
nie dowo: koniecz. że równoleg. z tym kult. ... — Lito. 229
Napotyk. matryarch. u lud. korzenj.
ale napotyk. takż. patryarch.
W ogól. dowó że formy prawn. określ. dzieci i pozycji tychż.
napotyk. równocześ. u lud. pokrew. żyj. w tych sam. warunk.
Moż. zwrot. takż. i prześlej wytłum. matryar.
które to wyjaś Bachof. Lito. 229
Ludy które: dziś jeszcz. używ. prawa matryar.
prowadz. najczęś. życie wiesta. korzenj; rzadz. wypra. ~~myś~~ ... lub uzyśnia.
Wiele z nich używ. równocześ. exog.
W ogóln. stosunk. ... mat.?
Lito 229
Zam. wyż. wszelk. się, że tak. grubej a poniżaj. godno. ludz.
myśle — jakaś jest pierwo. heteryzm
czego ... matryarch. — — Lito

25.2.909. 80 a

§ 37. Teorya Lotara Darguna. Lito. 230

Socyolo.

Napis. między. bard. uczon. książ. o praw. matryarch.; późn. zrecenzion. przez prof. Starkego w dziel. kilkokrot. wspomi.

Gdyż. jedn. teza Darg. była naw. najpewniej; nie dowodz. b. nieogr. na korzyść pierwot. heteryzmu.

Wystar. bow. tłumacz. także zn. Mutterrecht za pomo. inn. przycz.

Lito. 231.

Książ. Dargu. zacho. i na przyszło. wielk. warto. nau.; gdyż. meni. Lit. 231

Że prof. Darg. dawniej sympat. ze stan. pierwo. dziko. wykaza.—

Zur Methodik der soziologi. Rechtslehre.

(Arch. f. öff. Recht II. 542–566.

Powia. że stan dzisiej. życia dzik. odzwierciedl. wiern. stan dawn. minio. i zapown. pierwo.: kol. cywiliz.

chociaż w główn. rys:

Zatem hipote. stoi i pada nauka etnologi. prawoznaw.

Uwaga: D nie zupeł. racyę, ale chodzi o to, czy jak. heteryz. jak. poliand. itd. były właści. we: typ. pierwot. który ślady odkryć można w dzisiej. lud. dzik. i cywilizow.

Także w rozwo. ludzko. nie istn. typy, któr. regularnie powtarzan. już umożeb. stawian. ogóln. praw i wniosk.

to każd. uczon. żeb. prawa tak. odkryw.; będz. niewdzięcza z góry berowan. przedsięwzię. (str. 543)

Heteryz. pierwo. wedł. Darg.

opier. się na trzech wielk. grup. fakt. Lito. 232

któr. obszto. i mnożę. księgi. rosn. wskut. now. bad.

a) syst. przez heteryz. moż. wytłum. klassyfikacyj. owe nomenklatu. któr. tak skrzętn. zbier. Morg. już to sam już to przez konsul. amerykan. zebr. je u 139 lud.

b) za hetery. pierwot. przemaw. wolno. i swawoln. dziewcz. któr. przedstaw. stan pierwotniejsz. i dawno: od uległo. i skromno. władzy ojcowsk.: Ta zaś powoli i z wiel. trud. przyj. się.

c) panuj. dot. u lud. dzik. niemoral. hetery. szczyt. zwia. przy uroczysto. wesel.

Do nich moż. dod. pewn. liczb. wiarogod. hetery. które wprawd. rzadk. wystaw. jedn. aby dowieść, że hetery. jest możeb. ani nie jest w niego. z natu. ludz.

Wykazaliś. dostate. już przedt. że te trzy grupy zjawisk niekonieczn. dowod. pierwo. heteryz.

Nie rob. go naw. prawdopod.

Teraz zaś D. mniem. że zwia. fakt. pod a) rob. go bard. prawdopo. odsył. do dawniej już wyłożo. tez o książ. Morg. i jego nomenklatu. oraz do książ. Starckego.

26. 2-909

81

Socjo. 6

Dod. tyl. kil. uwag o rozwiązł. dziewcz. i różn. prakty. niemoraln. któr. towarzy. zwykłu wręczeniu ślub. u niektór. lud.

Już Bachofen uważ. je za podst. swoj. teor; badz. to użyć. tutaj. wspomn. naw. krytyk. Bach. Lit. 233.

Średniow. bud. i t. d.

Herod. o kobie. babilon. = I. 199

Jak tłum. tę obrzydliwo. Bachof. Lubb. i reszta zwolenni. pierwot. heteryz.? Lit. 233

Objektywne Mac Lennana

że nie były to expia. i dz. Lit. 234

Co mówi Herod. o prowadz. się kob. babilon. = ?

Co rob. ludy, któr. podzieli. swoj. bóst. na męsk. i żeń.? Lit. 234!

Jak kult Astarty, Militty, Wenery rozchodz. się po Azji Mniejsz. i Grecji L. 235

po świątyn. odprawia. orgie relig: pot. lubież. rozczu. utrzymy. po świąty. niewolni. = Lit. 235

#[że wład. ojcow. (Vaterherrsch.)
i prawo matryg. (Mutterrecht) mog. istn. obok. sieb. w tym sam. plem. jak to miało miejsce u Karaib. i u wielu plem. Ame. półno..
Na wysp. N. Bryt. znan. za tyl. rodow. według mat. a co wlecz. do męża i przecho. na jego siostrzeń. Mimo to jest mąż dopó. żyje nieogra. władz. żony i dzieci. Starzy. pod równi.
Lit. 236 - 237.
+ W istoc. wielu uczo. bior. jedn. za drug.
Dargun wykazu. przeciwn. że mię. wład. a pokrewień. nie ma antyte.. bo obie rzeczy różn. się tyl. specyf. nie genery. mog. więc istn. obok sieb. u ten sam. plem.
„Prawo matryar. nie przypu. że władz. ojcow. jest nie uwzględn. lub miejsce.
ani że mat. musi mieć wic. w obręb. rodzi. Logi. związ. pomię. praw. matryar. a matryar. jest równ. nieuzasadn. jak. pomię. praw. matryar. a promiscui.
Wykazu. D. z uwzględn. wyjąt. Westerm. #[

Prostytu. niewol. po świąty:
okupien. dziewi. swoich cia. = Lit. 235 =
Jest to degrada. religii zmysłó.
ale nie wynik. nic na korzy. pierwo. heteryz.
Zob. Schneidra - Die Naturvölk = II. 469-474
Zob. takż. Krytkn. Letourneau = (Lit. 176)
o heteryz. =
Darg. zwrot. stał. się krzyw. gdzi.
w ostatn. dziel. wyd. przed śmiei.
Mutterrecht u. Vaterrecht - Leip. 92 1e Hälfte
Lit. 236
prawo matryar. niekonieczn. powst. i utrzy. się tam, gdzie za jak. twin. pierw.
Chociaż możno. pierwot. promiscui. nie jest wykluczo. jedn. nie woln. jej uważ. za konieczn. poprzedni. niepewn. ojcowst. lub prawa matryar.
Waż. także odróżnien. prawn. władzy od pokrew.
Darg. ją stal. przeprow. za przykł. Lipperta i Hellwalda +

Soczol.

§ 38. O pierwotnej formie małżeństwa. Lito. 237

Przegl. licznych teor. o powstan. małżeń. dał Kil. waż. więc.

1° że heter. pierwo. nie opier. się na poważ. argum. hist. oraz że odrzuc. bywa przez tych nav. którzy – Lit. 238

2° że hetery. zost. wymysło. ku łatwiejsz. tłumacz. pewn. zjawisk społ. jako to poliandr, nomenkl. rodzin; praw. matczyn.

3° że heter. tych zjawis. nie tył. nie tłum. lecz jest im w gran. rzeczy przeciw.

4° że hetery. poleg. znowu na inn. hipot. o pierwo. pochod. zwierz. słów. która

a) sama nie opier. się na niej; Lito. 238

b) przeciw. jest wszystk. co wiemy o najdaw. częstszej ludów

Zaczęło się z tem trudno. moż. ter. przyst. do rozwiąz. dow. pyt.

Jest ono podwójne:

Jak powst. małżeń.? Lito 238

jaka była jego forma pierwo.?

Odpowi. na oba pytan: musi być

a) filozofi: t. j. brana z isto. małżeń. i z jego ~~formy~~ celu?

b) histor.: t. j. poleg. na dziejo. rozwo. form małżeń. poczyn. od czas. najd.

Odpow. filozof. taka: : Lit. 239

W małżeń. dwa czynni. potrz.

a) gospodar. własn.

b) posiad. dzieci

Dwa te czynni. są i dla plem. dzikich.

i dla większej częś. lud. cywilizo.

jedyna pobud. do małżeń.

Główn. jest chęć posiad. własn. gospodar.

Starcke: mężczyz. szuka gospodyni.

Tak dale: część w przeciws. dzisiejsz. lud. cywilizo.

lub też w społeczności: u dzikich

urządz. społ. podział pracy

Co robi mężczyz.?

" " kobie?

Lit. 239.

Znaczen. ognia!

Hellwald: zbyt. zdan. jakoby dziś jeszcz. były plemion. bez ognia

Czem były ludy bez ognia? Lit. 239

2-3-209

Jak żyli pierw. ludz. po rozpros. się potomst. Adama?

Lit. 240

W obu raz. t. j. pasters. lub myśliws.
człow. potrzebo. towarzyski życia — któraż
zeg. spodzie. się męż[illegible] wraca. do domu? —
co robiła żona, podczas jego nieobecn.? —

Żydan. Życie a podróżni:

Lit. 240

Żenimy się dla tego: aieb. żony przygotowy. nam drzewo, wodę, pokarm a miały pieczę o to, co posiadamy!

W tak: położen. była wskazy. monog: Lit. 241 —

a) Mężczy. nie mógł dostarcz. dla większ. liczb. kob. strawy suro. zwłaszcz. gdy przybyw. dzieci —

b) Jedna gospody. wystarcz. zupeł. —

Dla tego. też narody. monog. nawet tem, gdy zaczęł. wiel. rozluźn. stosun. mor:

c) Żona nie domag. się ścisł. wierno. od męż. ani ten nie mógł. wział. jej dochowy.

d) Człow. dzikus. idzie za popęd. namiętno. ale nam. najsiln. nie była pokard. męższ. bo mogła być po za niem zaspokojo.

Szczęśl.

Co rob. chłopcy, gdy podrast.? Lit. 241

Szuka. sposob. aby założ. włas. ognisko -

dla czego -?

Dzieci. jest drug. powod. do zawier. małż.

dla czeg? Lit. 241

Człow. pierwo. prag. posiad. dzieci: a prag. ich jak najwięc.

Pierw. powod. do trwało. związ. monogam. - drug. do poliga.

Te związ. były niewątpli. monoga. i były trwałe - Lito. 242.

Spencer przyzn. że monoga. także star. jak wszyst. inn. związ. a nawet roli zaf. uwag. że raczej kto ma dwie żony itd.

W niekto. stosun. lokal. uniemożeb. często każ. inn. form. małżen. Lit. 242

Krajow. w lasach Brazy:

" " wnętrzu Borneo

Weddahow. z " Ceylonu.

Tak samo Buszm.: w połud. Afry. choć u nich poliga. nie jest zabron. Lit. 243

U Wedda. rozwo. nie znane - Nawet po pierwsz. dzieci. nadaj. dano ich rodzicom imiona. Tehit ony. uważ. tak. małżeń. za nierozerwal. - choć bard. żyli niemoral. - Lit. 243

Dla czeg. tak. związ. były stałe? Lit. 243

choć łatwo. rozwody

U Beduin. niejed. zmie. się i rozwod. pięćdz. razy - Burckhardt

4.9.909.

§39. Poligamia powstała z pierwotnej monogamii. Socyolo.

Ojciec nie moż. zachow. dziecka przy życiu bez matki -

Dla czego ? - Lito. 244 -

Te sam. powo. dla któr. bar. ceni swoj. pierw. dziecko, każ. mu porząd. ich więcej - a dal. monoga - częst. wyrod. się w polig. -

Dla czeg. ?

Główn. przyczy. jest, że mat. karmi dłu. swoj. dziec. - Lit. 248 cza. trzy lata -

przez cały ten czas stosun. brzy. z mato. są matce zabro.

Jedncki. polig. : ukaru. się tem, czem jest wiuto:

wywodzo. i pretekstec. na gorsze monoga - Lit. 245

Wid. to, stad, że

a) polig. jest częsz. : przywil. ludzi bogat. zastuż. rycers. i t. d.

b) małżeńs. z pierw. żona był. odby. się z uroczy. ceremon. nastę. małż. praw. bez formy relig.

Róż. tego powod. : Lit. 248

1° Małżeńs. nie był. jest kontr. praw. międ. męż. a żoną bez wytwarz. takie. nowy stosun. praw. międ. męż. a rodzi. jego żony -

Przykła-ne to

a) matrjarch. Lit. 245

b) Tubyl. w Kalifor-

c) Hassyanowie -

Te warun- nakła. na pierw. małżeń. przez krewn. utrud. następ. małżeń.

1° Gdz. mężczy. unikaj. żony, musi przyłącz. się do jakieg. obc. plem.

a nawet po ślub. zost. w domu teściów -

oczywiś. cur. żon. nie może nabyw. w ten sposób -

2° Gdz. znowu ojciec star. się o żon. dla syna -

może to tyl. przy pierw. małż. mieć miejsc -

bo przez małżeń. syn. staj. się samodziel.

Lit. 246

3° Także ceremo. ślub. u wielu lud. tyl. pierw. żon. -

W Nicaragua pod karą śmierc. było zabron.

4° Malajczy. mogą nie wyd. córk. za człow. żonat.

Jeż. koniecz. żąda drug. lub trzeciej żony - musi jej unik. w niższ. klas. społecz. - a tak. żony wobec pierw. która jedn. została zaślub. z cerem. relig. są jakob. nałożni.

Wspomn. już o smut. położ. chin. zondungorej: jak traca dzieci swoj. na Korzy. żony pierw. a same po śmierć. męż. są wyp. z. zdomu. Sociolo.

5⁰ Trud. ołoż. w takich. raz. poligam. od poligin. Lit. 247

a trudno. ostan. drug. lub trzecią żon. drog. Kontrak. ślub. zmuw. tagże już żonat. Dr. nabyw. nałoż. albo przez kupn. alb. przez zdobycz. wojen.

Obok żony główn. wedł. ceremo. relig.: zaślubio. ma mej. wielka pozy. pani domu, inn. żony są jakob. niewolni. it. d.

Stąd wyd. mi się błędn. zdan. jakob. poligam. była form. rodzin. przez któr. cała musia. przejść ludzkość. tak jak przedt. musia. nie przedost. morolo. przez heteroz. i poliandr. Lit. 247

Powie. raz.:

poliga. jakkolw. rozpowszechnio. po całej kuli ziem. nie wyskona. tracz. jak obok. monoga.

Jest ona rozpowsz. ludzi bogat.

Większo. zaś ludzi była zawsz. uboga. także żyła w monog.

Stąd poliga. raczej jest poligi. Lit. 248 — 248

objaw. się jako wyrod. monoga.

a) gdy alb. namiętno.

b) „ alb. przesądy relig.

c) „ alb. wzgl. społecz. alb. potrzeb. ekonomicz. +

+ Kiedy nie obok. jedn. żony prawowi. tzw. jedna pan. tło. nało żn.

Warto przeczyt. co mówi Tacyt (de moribus Germanor.) c. 18 et 19 – o czysto. obyczaj. i wielkiej czci dla matki.

a przed. dodaje, że niektórzy. non libidine ~~nuptias~~ sed ob nobilitatem plurimis nuptiis ambiuntur =

4.3-909

Socyolo.

§. 40 Histor. poglad na rozwój małżeństwa.

Jest to drugi argum. przemawiaj. za pierw. monogą. Lit. 249

Nie potrzeb. przechod. wszyst. narod.

bez wyjątk. wspom. o kilk. dawniejsz.

Któr. chronolo. rozw. najp. powst. ludzko

O Chińczyk. mówili. wyż.

Ich poligam. jest odgrań. poligin. pod którą się kryj. monogam.

Lito. 249

Ale wszystk. Chin. pokaz. jak poligin. towarzy. zaw.: gdzie mówi, monoga. chociż wsząd. uzn. wielk.: mało.

Chińczy. szyst. 90% ten. życie rodzi.

i wspor. wznow. otwarcie. Każdy swoj. głów. żony.

W dawn. czas. była ta cześć jeszcz. wszyst.

dzieci moralno. narodu. Świad. jest bezwzględ. prostytu.

do któr. przyczyn. się owe żony drugi. po śmierci. męż.

nawet za jego życi: wypęd. z domu. Lit. 250

Dzieci oczywiś. za pozost. u żony głów.

Lit. 250

Illustr. Biblio. der Länder u. Völkerkunde –

Aegypten einst u. jetzt – von Fried. Kayser – Ernst Roloff – 3e Aufl. – Freibg Herder 908 | Lit. 250 / 2

Wedł. Ed. Meyer'a Kalend. zost. wprowad. 19 l. 4241 a. Chr.
I i II Dyn. = 3300 – 2900
Menes

XIX Dyn. 1315 – 1200
Ramses I. Sethos I. Ramses II
Merenptah – Sethos II
+ Roman „dwaj bracia"
z kon. XIX dyna. rozgryw. się
wśród [illegible] monogami.
Przygo. młod. Józ. z żoną Putyfara dowód. że wielki dygnit. miał był. jedn. towarz. życia. itd.

Co mówi Hellwald o chińs. prostytu.

Że dzieci drug. żon. pozost. przy pierwsz. – wtko: nie zdziw. kto zna hist. Jakub. z Lią i Rach.
lub zna Kodex Hammurabi.

Hellwald – Kulturgesch. wedł. w chiń
prosty: dowód pierwot. heteryzm –
Cała ludn. rozsiana między. w [illegible] –

Prawd. jest, że prostytu. jak wszyst. grzechy ludzkie. zdarz. się bard. wcześnie – ale nie wol. twierdz. że grzechy są dawniej. od cnót i to nie przygotow. –

W Egip. niezw. starsz. od Chin
poliga. tak samo pozor. jest a rzeczywiś. panow. tam poligi.
Nawet wśród kapł. musieli żyć w [illegible] monoga.
i prawdopod. wydaw. córki swoj. za monogamis.
Józ. za pobyt. swego w Egipc. miał był. jedn. żon. a ta była córk. egips. kapł.
Mojżesz. miał jedn. żon. a ta była córk. madianic. kapł. Jetry
Kobiet. były swobod. w swoich ruch; nie były zamyk. po harems a nałożni. były to wyjątk: zagrani. niewolni.
Król. swoich. [illegible] i sługi +

8-3-909 87 I Soczyolo.

Witold Schreiber, Małżeństwo i jego drogi, z wielu illustr. w tekście Lwów 903 – Księg. polska – Warszawa – Wende i Sp. – str. VIII. 206 in 4vo – odbb. wyd. =

Pierwsza część zajmuje się (1–57) pierwot. stan. społeczeń. i temi wszystk. teor: t. mające lub mogą. bunda: któr. dot. pozwoliło Rezult. do któr. dochod. pierwsza część jest odrzucen. pierwot. heteryzm. lub promiskuinj.

Część druga (p. 61–178) = zacz. od życia pierwot. ludzi, które były bardz. odosobnio (61–64 =) = okresowość płciowa (65–74)

Pot. nastęn. walka o samice w świe. zwierz. i ludzk. = dąższ. do wielożeńst. u jedn. i drug. – Wielożeńst. było niepowszechnej. postacią małżeńst. – jednożeńst. było zawsz. wypływ. ubóst. = stało polemiczn. przeciw Westermarck: któr. jest przeciw. zdan. = (75–85)

Opieka rodzicielska w świe. zwier. i ludzk. – małżeń. próbne, czasowe – okresowe – ustawa rozwodu – (86–92)

Zmiana wyzyskane i wpływu dzieci na zreśnien. związk. małżeń. endogamia – wieczno. małżeń. – (93–105)

Poliandrya i nierównowaga płci (106–112)

ale ta poliandr. nie wolno: wzrosły exogam. i nowe wielożeńs. Westermarck, Morgan o szkodliw. endogam. i ich przyczyn = (113–121)

Tomaszm ...a. porównaw. zoologiczn. stąd skutk. endogam = i wiele bardz. wszystkie etyczne = (122–140)

Małżeńst. exogamio rozpoczęło się przez porwan. – liczne przykł: u dzik. ludów – małżeń. przez uwiedzen = u lud. pierwotn. i częstsze Mahomet. – Słow. Włosi i t. d. 141 – 148 =

Małżeń. przez uprowadz. – u ludów dzik. – małżeńs. stwierdz. – ceremon. ślubn. – rar. zwycz. Spencer = 147 – 156 –

Małżeńst. przez kupno – warto. kobiety = na kredyt = różn. formy małżeń. przez kupno – małżeń. kupn. i stwierdz.

(157 – 173) – Ślady w ceremon. wesel. =

Dobre strony małżeń. przez kupno = prąd ku jednożeństwu – podniesien. stanowis. kobiety – monogam. o cech. wielożeńs. – dobrowoln. wygląd o kupnie – trudno. rozwo: – moralne strony jednożeńst = (174 – 178) =

Przypiski 181 – 197 =

9.3.909.

Socjolo.

a

Zwrócił. uwag. na piękn. typy monogami. u Homera i w histo.-orzym.: Jeżeli zaś to tradycj. opiewa. że u Ateńczyk. dopie. Król Cekrops wprow. monog.

a u Rzym. Numa Pompil. — Lito. 251

odnosi się to w następ. raz. do zakazu forymacz. ustroi.

i do uprawnie. ich dzieci —

U Indoeuropejs. plem. przed ich rozejści. się, panow. monoga. Która osłabł. w pewn. epok. i czas. zwłaszcz. wojenn. nie wyklucz. poligami. W czas. history. Persowie zaprowadz. u sieb. dość wyrobio. poligam.

Najwięcej. mam obszar. polig. żydow. Lito. 252

Zdawa. by się, że jeśli gdzi. to u nich powin. była być nieczęs. Poligam.

Adam o Ewie = kość z kości moich
ciało z ciała mego
człow. opuści ojca swego i matkę
i przystoi. się do żony swej i będą dwoj.
w jedn. ciele —

Lit. 252

Potępi. Ad. żył w monog.

a za jego przykł. Seth i jego synow.

rodow. gdy Kaini: który porzu-wał w Bog-jedyn..

żyli w poligamii:

Lamech wymienio jako pierw-szy potom. Kaina, który miał

dwie żony .- Ade i Selle = Gen. IV 19 –

Adam dożył do 930. lat –

Mathusalem do 969.-iu gen. cap. 4 =

Z potopu ocalił Noe z żoną i trzej synowie-ich żony: cap. 7 –

Zaczyna się przeto nowy rod.- patryarch. od Noego i jego syn..= [illegible]

od czterech ~~[illegible]~~ ród monogam.- – który zaludni. ziem =

Generacye wyłącząc. w rodzie X

Jeśli przechodz. do patryarch. spłrzych. żydow. Lito. 352.

to Abraham żył w monogamii =

ale że żona Sary bezdzietna = spłodził Ismaela z niewolni.

egipsk. Agar = rozdz. 21 – !.

i znowu-wyprzedz.- stwór. wedł. prawa Hammurab.- !!

† Isaac żył w monogamii, z Rebekka = Lito. 253

Z jego synów Jakób miał dwie żony i dwie

nałożn. = z których zrodził się niewolnik 12 synów = z których brat

† starszy Ezaw jeszcze raz rozpł. niewiastej. miał 2 żony = a później przyłącz. dwie nałożnic.

Z syn. Jakub: Józef żyi w monogę = a także samo późniejszy naczelnik narodu Mojżesz.

Lito 253

Ale Mojżesz jako prawodawca mówi o poligę: jako rzeczy istniej i dozwolon.

Niepotępia jej nigdzie ni Tyt. ni Król. i mówi bez takiej u ludzi przeszkody.

N. p. 1 Ks. Samuel = albo I Reg

zaczyn. od tego = że pew. Efraita = wczesnik. Elkana = miał dwie żony Anne: Phenennę = druga miała dzieci a pierw. bez dzieci = Pierwsza raz dopiero po latach wielu [illegible] się syna [illegible] Samuela =

Oczywiś. więc u Żyd. praktyka = monogę =

Jeśli patrz. się o Kontkla = to niewątpli. monogamia jest najdosk. formą = a poligamia z przyst. rzeczy = się drugi [illegible] = u Żyd. = uważa się jako rzecz u Patryarchów i dozwoloną i praw. = było praktykowane do czas. Chrystus. Pana.

Oczywiś. postan. się pod panow. rzym. grecki. pod wpływ. wschodnich zwyczaj: tego rzecz = +

Sorgolo:

+ ale mogli = jeszcze oddziel. w rodzinach żyd. pod rząd. Kalifów

N 3.909

§ 41 – Monogamia u Chrześcijan. Lito. 234 –

Sorz-

Monoga. u chrześc.; Mojż. ustanow. się z Żyd. nie mogła być nieznana ani też usunąć z nich nie przychodz. nie myśl, owszem jej poprz poligam. obok drugą w Star. Zak. i praktyczn. była u Żyd. a nigd. nie zabronio.

Dopiero był naw. Chryst. Pana o monogam. ... w dyskus. z Faryzeu. objawion =

Zob. Matth. c. 19 =

Nie czytaliś: it. d.

Lit. 234 –

Chryst. P. mówiąc: Co ted. Bóg złącz. człow. niech nie rozłą.

Na zarzut Faryzeu:

Cóż więc Mojż. rozkaz. dawać list rozwod: – libellum repudii –

odrzekł Chr. P.: dla twardo. serca wasze: it. d.

Pot: bezwzgl. zakaz wszelk. poliga: lub poligin.

Ktokolwiek opuści żonę swoją wyjąw dla porubstwa (nisi ob fornicationem) a inną by pojął, cudzołoży, a ktoby opuszczoną wziął, cudzołoży = w tych słow. zawar. nauk. że małżeńs. jest nierozerwal. i żad. rozwód męż. mieć nie może z jakichkolwiek powod:

Osqwirnie dla Żyd. było to co nowego = bo oni żądali śmierci na cudzołożnicę =

Chryst. Pan. Tagodniejszy od nich - przestaje na rozłączeniu się z żoną niewierną i oddaje wyraźnie że nikomu nie wolno ją posłać.. -

Czy wolno: po oddaleniu niewiernej żony wolno się drugi raz żenić póki ona żyje = nie powiedział Chryst. Pan = ale wynika z cało. tej. ustępu.

Wbrew. wszystk. słow. Chryst. Pana potępi. rozwód, pozwoli. go(d) u Żyd. Oczywiście że przyczyną rozwodu nie może uchod. niewierność małżonki. bo ta karana jest śmiercią = (Deuter. XXII. 22 i wyżej)

Lit. 255

Pozwoli Mojżesz na rozwód ukorzyć się by dla jakiegoś ~~powodu~~ braku ducho: lub fizyczno = propter aliquam foeditatem = erwath dabar = Ta rozwiedziona żona może znowu wyjść za mąż raz drugi i trzeci; ale nigdy nie może powrócić do pierwszego = quia polluta est*) et abominabilis facta est coram Domino =

+ dla jakiegoś plugastwa

*) bo jest splugawiona i stała się brzydką przed Panem -

Zob. Lit. 257

Rozwód u Mojżesza jest w tem sposobie pozwolony: że władza wycho. nie potępi: =

Z tem zgadza się prawo Mojżesza Levit. XXI) które zabrania kapłanom żenić się z rozwódką i.t.d.

Sorzo.

Zgad. się z tem zasą. narodz: bo aż do niewoli babilon. nie było praw. żadn. rozwod. = chociaż poligam. była w zwyczaj. u możniejsz.

Drach, Du divorce dans la Synagogue - Rome 40

po powro. z niew. odzyw. się rozwody na wielkas skale:

1 Esdr. c. 9 i 10

Dzieś. w ortod. wedł przed Chr: zasą. gnasow. mena rozwod. [późn. po Chr.]

jak wid. z N.T. i z ubolew. rabin.

Trady. Żyd. utkwi. nam monogę: tylko w zydow. form. mat. poligam zaś zjaw. się rzadko - więc jed. u nich nie dosz. do powsz. użyt. lub znaje.

Zabyt. pierwo. monog. Veki wszą. u wsch. lud: mało czystszo. przedtow: Lit. 259

w Now. Gwin. - na wysp. Salomo. - w Now. Kaled. na archipel. Wit.

żeb. dziewcz. zarzą. zar. po narodzen. albo w pierw. lat.

Wrzd. rodz. wszyst. obowiąz. za to -

z Varid. upad. uznano. Ukarany bywa etc - Lit 259

12.3.909 | 92 | a

§ 42. Czy monogamia jest najdoskonalszą formą małżeństwa? i czy nią pozostanie na przyszłość? =

Socyolo.

Studya socyologiczne. Napisał A. K. Lwów 907 Księg. polska Połonieckiego - Warsza: Wende i Sp.

Ostatni z dziesięciu rozd: Znaczenie płciowości w życiu społecz. (82-105) docho. po gwałto. rozważ. przeciw monoga: dostatecz. Konklus: że apologe. współczes. monogamii, usiłujący jej nad. aprioryczną naukę, wspierają się na kruch. podstaw. i fakta na które powołuj. się są wątpliw. autentyczno., zaś rozumow. zdradza niezrozumienie tych faktów. Monogamia nie była i nie jest powszechną, nie jest długo w czasie, i warta jej ustaliłon. jest względ. i warunkowa = (103-) i t. d.

= Lit. 259

Niektórzy socyologo: - Létourneau - Sociologie 375 - mają osobny rozd: O rozwoju małżeńst. - Evolution du mariage -

Gdyb. ograniczo. się tylk. do retrospektyw. poglądu nie byłob. się o co spierać - ,

bo kto pierw. ludzi uważ. za podob. do zwierz. i przypis. im grub. naw. zwierzę. pierwo. heteryzm

a z drugiej stro[ny] monog. za form. najdosk. uważ. - może - Lito 260.

Lit. 260

Jednatki - ewolucyoni s. rob. przypuszcz. co do przyszł. ukształtow. się formaizei.

Letourn. (p. 378) : rząd. form. małżei. nie jest niezdzown. potrzeb. a probow. ich już wielk. ilo.

Prawdopo. będą jeszcze now. próby:

Te now. prób. odbę. się w kier. najkorzyst. dla społeczei.

a) Gdy państwo nie będz. się zajmo. wychow. dzieci, będz. potrzeb. monogam. - Lit. 260

b) gdy prawo. ukere. indyw. będą się coraz bardz. jednoczy. tam państ. zosta. rodzi. w wychow. przyszł. obyw.

Społeczei. także będz. się coraz mniej zajmo. małżeńst. Lit. 261

staran. się o dzieci będz. uwer. główn.

nawzaj. przed. będ. coraz więcej uważ. za czynno. życi. prywat.

Autor przewidy. - Lit. 261

12.3.909

Socyolo. 6

Dowo. p. Letowa. Lit. 261

a) Rozwód legal. już w kil. kraj. europ. wbrew. fikcya monogam. małżeń. nierozerwal.

Odpow.: Rozwód nie jest postęp.
bez nadwerężi.

Rozwód praktyk. na wielk. skalę w Palesty. Grecyi. Rzym ale wted. dopie. gdy nastąp. — Lit. 261

w Rzym. dopiero r. 520 a. u. czyli 233 ante Chr. = Rzym założ. 753 na wzrost – podł. Varrone
Carvilius Ruga pierw. rozwiódł się Lit. 262
od drugiej wojny punick. rozwo. coraz częstsz.
za Cesar. " " lekkomyśln.

Żad. jedn. hist. rzym. nie śmie — Lit. 262
poważna.

b) Dziecko w większ. części rodzin jest męczo. na ducha i na ciele
przyn. imiej się z sanctuaire de la famille.
moż. męczo. przez katech.

Odpow. W państ. liberal. — Lit. 262

Moż. konkubi.
Liczb. dzieci szybko zmalałab.

Lit. 263. c) Warunk. konieczn. do urzeczywist. wspom. ewolucj. materj. ma być zniesien. własno. osobist.

lub potrzeb. by własno. osobist. stała się po większ. części un usufruit t. j. wszystkow. bez tytułu własno.

Tego wyjaśnien. wydzie się aut. po wielk. wygórow. altruiz. nad egoiz.

a znacz. wyższy. pozio. moralu.

Odpow.: Dot. tych warun. nie wid. we Fran.

choć wszędzie prze ludzi, łożny. zasad.

antychrześc. p. Letourneau

Wiedz. z dziej. że rodzi. wzmag. się i ustala z ustalen. się prywat. majat.

zat. zniesie. własno.

oddaw. niestało. mask. materj. który. prag. ent. do stan. pomieszcz.

d) Naresz. autor ignoru. zupeł.

dwóch probl: bez który. o zaczo. mater. nie mo. — probl. religijn.

" celowo. mają. być oddzieln. przez który

15.3.909

Sorel.

Pogl. przeciw. ma Spen.

Takż. przyzna. że stowa. pisz. były zaw. walcz. nieuregulo.
ale doko. do wnos:

monogę. wyrazi. wszyst. in. formy małżeń.
poczem. nastap. ostrow. Lit. 264

Lit. 264

Monoga. jest forma natural. stosun. pisz. (II. 306)
Poniek. dziw. się Tomu i nie umie — ?

Dla czego dziw. się = bo nie wier. w Boże an nieśmiert. duszy —

Ale mimo to przekon. jest, że dążno. do monog.
stała się dziś wrodzo. Lit. 264
i że wszyst. post. uczu. jak. były. się zawsze moralnośt.
zawiera. w sob. koncep. rozwar. jedn. ostoi z jedn. zona —

O przyszło. monogamii rodzi. (II. 357) =
przez wzrost atrybu. państ. obecn. wiele osłabło
bo państ. miesza się do wszyst. spraw i inter.
należ. do rodz.,
ale w przyszło. rodz. in. odzysk. dawn. prawny — Lit. 265

Różni. międz. francu. a angielsk. socjol.
stwier. się — Lit. 265

d. primit. Familie
Leipz. 84

Starcke stoi na im. stanow. wir Spec
chociaż nie mniej od niej - otrzym. antychrześć. zasad.
i chęta. przyzn. potrzeb. ludzi od zwierz.
a praw. rodz. nie przyzn. wpływ. relig. = Lito. 265
mimo to uważ. mnog. że najwyż. i najdoskon.
uneb. rozwoj. społeczn.

zapow. że zniż. przybyt. rodz. nie rost. zmierza.
przez omnipotem. państ.
że nam. rodz. będz. coraz piękn. i nadobn. odbijać na tle
państwo. organiz.

Jul. Lippert

Organ. rodzin. europ. jest dlatego najdoskon.
że zapewn. najpiękn. do. wolno. jednostk. w tej
rodzin. wychow. i żyj.

Jednaki. wychowan. jednost. będz. musia. rodz. podziel. się
z państ. (p. 259) =
nie dostrzeg. jedn. że zupełn. państ. może z czas. przytł.
wolno. i swob. rozwój. rodzin.

a tej. nie dostrzeg. ponieważ nie szuka pomocy w Kościele =
W żadn. raz.: sprawy państ. do rodz. nie mogą. zadatu.
nie zastano.: się nad stosun. Kości. do państ. = bo rodz. do obu należ.

von Dr. Iwan Bloch
Berlin 908 - Marcy
1 ausg. 906 | p. XII 810
6 u 907 = | p. XIV
in 8 vo

z. Gesch. der Familie
Stuttg. 84

†
Warto także przejrzyt. ostatn.
rozd. Księgi Westermarcka -
Gesch. der menschl. Ehe = p. 538-59
Rückblick =

Das Sexualleben
unserer Zt. in seinen
Beziehungen zur
modernen Kultur †

2508/309

16.3.909

§ 43. O rozwodach Lito. 266 Sozzolo.

W niektór. kraj. chrześcij. dozwolo:
w inn. odby. się gwałto. agitac: aby je wprowadz.
W Koście. Kato. za rozwod. niedozwolo.
była dyt. dozwolo. separa
choć nie uchodz. nigd. za godn. postęp. Lito 267
Chrześt. ogłosił małż. za nierozerwal =
o tem już mówio.
Ale na podsta: prawa przyrodz. moż:
monoga. ziść. swoj. powin. być nierozerw.
Jeśli jest form. najdoskon: – zob. § 42 =
to głów. dla tego – że jest trwała
bez trwałś. wyradz. się w nieokreślo. poligin. Lit. 267
Argum: na korzy. rozwod:
a) wzgląd na stron. poszkodowan. – ib.
b) " na dobro moralne obojga małżon. ib.
c) " na isto. praw. stron. małżeń. ib

Odpow. na powyż. argu. Lit. 268.

wycho. z dwóch prawd powszech. przyjęt:

1° ~~małż~~ małżeń. jest insty. przezna. powszech. dla cał. ludzko → } ib

2° małżeń. głów. celem jest wychow. potoms.

3° Jeżeli z tej. podwójn. ojcostwo-małżeń. wynik. nierozerwal:

to powinna być utrzym. now. ze wzg.: pom. lub.

jednost. i powszech. rozw.

Uwagi:

a) Niemoż. przeszko. dla małżeń. bezpłod. kobie.

a przed: —

Św. Tom: Matrimonium ordinatur ad bonu comune

ratione principalis finis qui est bonu prolis

Et ideo in legibg matrimonii magis attenditur

quid omnibg expediat

quā quid uni competere possit

Quamvis ergo matrimonii inseparabilitas impediat

bonum prolis in aliquo homine — tamen est conveniens

ad bonum prolis simpliciter

Socyolo.

Widô. jednos. źle na tem wycho. że nie moż. doczek. się potomst. z nieprod. małżon; ale rodz. ludz. jeszcz. więk. doznaw. by niedogod; niew. szkód nieoblicz. gdyb. z tej. powo: zost. zniesio. nierozwiązal. małżeń.

Stałob. się dzywaw. małżeń. dziwn. chwiejn. i krótkotrw.

gdyb. Lit. 269

Lit. 269

Pozost. by przygry. jako wiarołom. zbrodn. hańb, lub chw. gwałt.

Jest oczywist. że ani one Lit. 269

Wreszt. te objek: rozważn. się zwrat. uwaga Lit. 270

że małżeńst. powin. być nierozwiąz. przez wzgląd na powodzen. i pożytk. rodz. ludzk.

Dzie. bezpośr. i najbliż. cel. małżeńst. jest potomst.

to z jego zjawien. się zadan. małżeń. nie jest skończo

Lit. 270

Zadan. zaś wychow. lepiéj odpowia. (zob. § 40 i 42) Lit. 270
monoga. niż reszta form małżeń. zważ. nie polega.

Możn. taki nierozerwal. małżeń. oprzeć na dalsz. pośred. celach
któ. acz pośred. nie mniéj waż. są dla rodzaludzk. Lit. 270

Stało-związk. któr. ludz. zawier. mię. sob.
zależ.-od ważno. i doskonało. celów. (któ da on. związ. są zawied-
Im cel doskonal. im waż. dla natu. ludz.
tem bydz. trwalsz.

jeż.-zaś bez nieg. natu. ludzk. nie moż. spełn. zadań. sweg.
to będz. on nieustaj. i wszy. obecny. Lit. 271
Któż cel jed. górn. nad inn.

urzeczywistn. w sob. idei odwiecznej.
Tod to zadan. podpad. taki. cel najbliż małżeń.
i w niem znajdu. swoj. uzupeł. Lit. 271
Najbliż. cel. małżeń. jest rodzen. i wychow.
dzieci
dalszy zaś i wszystn. – aby rodzic. z dziećmi
połączeni w jedn. ciało i społeczn. ‡

‡ w nich i w sob. urzeczy-
wist. ideę odwiecznej
czyli żeb. przez wszyst.
wyraz.-cnót tak. żeb.
jakb dzie rozwij. w ludzk.
doskon.

19.3.909

a

Sorzolo.

Nie tut. miejsc —

to pewn. że tyl. monoga. nierozerw. odpowiada temu celo. Lit. 271

bo z jedn. stro. jest najczyst. zwiaz. jakki się pomyśl. da

z drug. a ma w nierozerwalno. swoj. gwaran.

że bedz. ciąg. zdaż. do teg. sam. celu

Ze jest najścislej. związ.

wyni. z owych słów Chry. wyż. przyto. — Lit. 271

Matth. 19, 4. Qui fecit hominē ab initio,
masculū et feminā fecit eos et dixit
5, Propter hoc dimittet homo patrē et
matrē ē adhaerebit uxori suae
et erunt duo in carne una.
6. Itaq. jā nō sunt duo, sed una caro. Quod
ergo Deꝰ conjunxit, homo nō separet.

Porów. Paul. ad Ephes: 5, 25. Viri diligite uxores vestras, sicut
et Chꝰ dilexit Ecclesiā et seipsū tradidit
pro ea.

Cf I ad Corinth. 7. 1. 15.

28. Ita et Qui suā uxorē diligit, se
ipsū diligit etc.

32 Sacramentū hoc magnū est. etc — 31 Propter hoc relinquet homo patrē et
matrē suā etc

Lit. 272 Tak pojmo: stoimn. matżeń. starcy Rzymia.

Herennius Modestinus, aby był uczeń głośn. Domicyusza Ulpiana, który był przyjaciel. ces. Alex. Sewera i zamordow. jako namiestn. Galli około r. 230 po Chr. był nauczyc. ces. Maximina młodsz. – frg. w Dig. XXIII. 2, 1 –

Nuptiae sunt conjunctio maris et feminae
consortium omnis vitae
divini et humani juris communicatio

Instyt. ces. Justyn.: I. 9, 2
nuptiae s. matrimonium
est viri et mulieris conjunctio
individuam vitae consuetudinem continens

do tego por. prawo kanoni. Decret. P. II caus. XXV qu. 2. –

Lit. 272 individua vero consuetudo est talem se in omnibus exhibere viro qualis ipsa sibi est et e converso –

Wyrażen.: individua consuetudo
= nierozdziel. obcowan. bo etymologi.
individuus = ἄτομος –
cząstki niepodziel. – czyli atomy Demokr. i Epikur.
nazyw. się u Rzym. individua – Lucr. Cic.

19.3.909 98 6

Soczolo.

Niepodzielno. odnosi się nie tyl. do przestrze. lecz i do czasu
Tegoto który. objaśn. prawo karoni: jest bard. odpowied. Lit. 2 fa-
nie moin. bardz. poufad. ani bardz. iśist. płomyst. stosun. e
ani pomyśl. ~~innej~~ dającej. się rozłoż.
nad ten który. zacho. międz. osob. nazwą a natu. nazwą Lit. 273
Warto jedn. przypomn. starożyt. słowa sakram. który. przed ołtarz.
Zow. na farrei = triticum spelta = orkisz =
wymawiała nowo zaślubio. żona: Ubi tu Gajus, ibi ego Gaja - wobec świadk.
Można - z tej ~~sam~~ formuł. wydob. te same konklu: = per confarreationem
gdziekol. ty będ. pełn. prawdz. Gajusem, tam będ.
pełną Gajusową =

Oczyw. i wszyst. te formuł. nie miały b. sensu pasue = lub miałyb. Lit. 273
sens wstręt. gdyb. para przystępuj. do ślub. nie rozumie. że ich
związ. ma potrw. aż do śmier., a przynależ. sob. tyl. duszą i wszystko.
należeń. do sieb.
Ani świadko. nie rozum. inaczej tego ślubowan.
a że w kościele. ślubowało i świad. kaś. ślub na Boga świadk. Boga
który. czyt. w sercach - byłob - uroczys. zobowiązan. się wobec Boga
potworn. świętokradzt.

Lit. 273 Nie może przedst. się tak nierozerwalne
gdy od wrażeń. wrzkwo. zwraca się do rzeczy, dla których
zawiera się małżeńst.
Trzy rzeczy głów. stoją na pierw. plan:
a) dom wspól.
b) dzieci wspól.
c) związ. nieustaj. pomiędz. przeszło. a przyszło.
stosunk. społecz.
Dom wspól = Lit. 273

274 Jak nierozer. chemi. związk. trwało. swoj. trwało.
element
Jak stało. i trwało. społecz. —
Żywot. społecz. zaczyn. się
Do dzis. organ. z chemii społecz.
przyszły. " z fizyolo.
Najprz. i najdoskonał. zjawis. w dziedzi. życia
jest niewątpli. mnożen. się
czy w znacz. ciele
czy " " ducho.

274

Fizjologia